

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

ESF projekts “Justīcija attīstībai” (Nr. 3.4.1.0/16/I/001)

Latviešu valoda tiesu nolēmumos Rokasgrāmata

Mg. philol. Anastasija Orehova

Rīgā
2020

Saturs

Ievads	4
1. Pareizrakstība	7
1.1. Atgādinājums par pareizrakstību	7
1.2. Lietvārdi	8
1.2.1. Atgriezeniskie lietvārdi ar <i>-šanās</i>	8
1.2.2. Ģenitīvs	9
1.2.3. Lietvārds vienskaitlī	11
1.2.4. Dzimte	11
1.2.5. Lielo sākumburtu lietojums	11
1.3. Īpašības vārdi	12
1.3.1. Noteiktā un nenoteiktā galotne	12
1.3.2. Īpašības vārdu locīšana	13
1.4. Skaitļa vārdi	14
1.4.1. Normatīvo aktu vienību pieraksts	15
1.4.2. Valūtas pieraksts	15
1.5. Darbības vārdi	16
1.5.1. Darbības vārda izteiksmes	17
1.5.1.1. Īstenības izteiksme	17
1.5.1.2. Vajadzības izteiksme	17
1.5.1.3. Pavēles izteiksme	17
1.5.1.4. Atstāstījuma izteiksme	18
1.5.1.5. Vēlējuma izteiksme	18
1.5.2. Darbības vārda laiki	18
1.5.3. Ciešamā un darāmā kārtā	20
1.5.4. Divdabji	20
1.5.4.1. <i>-ošs, -oša</i>	21
1.5.4.2. <i>-ot, -oties</i>	21
1.5.4.3. <i>-dams, -dama, -damies, -damās</i>	22
1.6. Prievārdi	22
1.6.1. Prievārds <i>pie</i>	22
1.6.2. Prievārds <i>no</i>	23
1.6.3. Prievārds <i>uz</i>	24
1.6.4. Prievārds <i>dēļ</i>	24
1.6.5. Prievārds <i>priekš</i>	25
1.6.6. Divi prievārdi blakus	26
1.7. Izvēle starp diviem	26
1.7.1. <i>Esamība un esība</i>	26
1.7.2. <i>Papildu un papildus</i>	27
1.7.3. <i>Kā un nekā</i>	28
1.8. Personvārdi	29
1.8.1. Latviešu valodas personvārdi	29
1.8.1.1. Līdzskaņu mija	29
1.8.1.2. Kopdzimtes uzvārdi	30
1.8.2. Personvārdu locīšana latviešu valodā	30
1.8.3. Cīvalodu personvārdu atveide	31
1.9. Tipiskās kļūdas	32
1.9.1. Pārņemtās izteiksmes	33
1.9.1.1. <i>Augstāk/zemāk</i>	33
1.9.1.2. <i>Sastādīt/veidot</i>	33
1.9.1.3. <i>Sekojoši</i>	34
1.9.1.4. <i>Tekošs</i>	34
1.9.1.5. <i>Vadīties no</i>	34

1.9.2.	Neprecīzi vai neatbilstoši lietotas izteiksmes	35
1.9.2.1.	<i>Attiecīgi</i>	35
1.9.2.2.	<i>Ieskatā</i>	35
1.9.2.3.	<i>Ietvaros</i>	36
1.9.2.4.	<i>Secīgi</i>	37
1.10.	Vārdu secība teikumā	38
2.	Pieturzīmju lietojums	39
2.1.	Gadījumi, kuros nevajag pieturzīmes.....	39
2.1.1.	<i>Saskaņā ar (ko?)</i>	39
2.1.2.	<i>Atbilstoši (kam?)</i>	41
2.1.3.	<i>Pretēji (kam?)</i>	42
2.1.4.	Citi gadījumi	42
2.1.5.	<i>Tādējādi, turklāt, līdz ar to utt.</i>	43
2.1.6.	Dažādu apstākļu virknējums	44
2.2.	Iespraudumi	46
2.2.1.	<i>Tas ir un tajā skaitā</i>	48
2.2.2.	<i>inter alia</i>	49
2.3.	Savrupinājums.....	50
2.4.	Adreses pieraksts.....	54
2.5.	Divdabja teiciens	56
2.6.	Citāts, netiešā runa	60
2.6.1.	Citāts	60
2.6.2.	Netiešā runa	60
2.7.	Palīgteikumi	61
2.7.1.	<i>Tā kā</i>	63
2.7.2.	<i>Pat ja</i>	63
2.8.	Vienlīdzīgi teikuma locekļi	64
2.9.	Apkopojums par <i>un, vai</i>	66
2.10.	Būtiskākās pieturzīmju lietojuma atšķirības.....	67
2.10.1.	Domuzīme (-)	68
2.10.2.	Vienotājdomuzīme (-)	69
2.10.3.	Defise (-)	70
2.10.4.	Kols	71
2.10.5.	Pēdiņas	72
2.11.	Sarežģītie un grūti uztveramie gadījumi.....	73
2.12.	Nedalāmā (saistītā) atstarpe	74
3.	Teksta kultūra.....	75
3.1.	Iespaidi par tekstu	75
3.2.	Liekvārdība.....	77
4.	Palīgmateriāli	80
4.1.	Saīsinājumi	80
4.1.1.	Vispārlietojamie saīsinājumi.....	80
4.1.2.	Biežāk lietotie mērvienību apzīmējumi un to saīsinājumi.....	86
4.2.	Darbības vārdu izteiksmes un laiki	87
4.3.	Divdabju locīšana	88
4.4.	Personvārdu locīšana.....	90
4.5.	Kopsavilkums par pieturzīmju atšķirību tiesu nolēmumos.....	92
	Izmantotās literatūras saraksts	93

Ievads

Šīs rokasgrāmatas mērķis ir atvieglot latviešu literārās valodas lietojumu tiesu darbā, piedāvāt ieskatu kļūdu veidos un tiem atbilstošā latviešu valodas teorijā ar piemēriem no tiesu nolēmumiem. Akcentējot pareizu un ieteicamu latviešu literārās valodas lietojumu, autore vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai tiesas nolēmumi būtu valodas ziņā nepārprotami un nolēmuma saņēmējam (lasītājam) saprotami.

*Mums jāveido teikumi un jāizsaka apgalvojumi tā, lai tie būtu saskaņoti ar valodas un pieņemtajām tās lietojuma normām, jo sarunas partneris var akceptēt tikai tādu viedokli, kas viņam šķiet pareizi veidots.*¹ Šis ir tikai viens no vairākiem dažādu jomu zinātnieku, akademiķu un profesionāļu viedokļiem, kas akcentē pareizas valodas būtiskumu savas domas paušanā. Tādējādi rakstīt atbilstoši latviešu literārās valodas normām ir viens no vienkāršākajiem veidiem, kā garantēt to, lai nolēmumi un dokumenti netiktu pārprasti nepareizi ielikta komata vai nozīmes ziņā neatbilstoša vārda lietojuma dēļ. Jāpiebilst, ka autore nevienā brīdī neapšaubā juridiskās argumentācijas nozīmību tiesu darbā.

Latviešu literārās valodas zināšanu līmenis tiesā strādājošajiem (tāpat kā visiem latviešu valodas lietotājiem) ir ļoti atšķirīgs. Tādēļ rokasgrāmatā ir dots ieskats latviešu literārās valodas jautājumos, kas varētu šķist mazliet attālināti no lietišķās valodas niansēm un kuri atgādina par latviešu literārās valodas pamatiem.

Galvenais uzsvars šajā rokasgrāmatā ir aplūkot kļūdas, kas tiek bieži pieļautas nolēmumos. To veidi ir ļoti dažādi, piemēram, vārdu pareizrakstība, no citām valodām pārņemtie latviešu literārās valodas normām neatbilstošie izteicieni, pieturzīmju nepareizs lietojums, kā arī citas neprecizitātes, kas apgrūtina teksta uztveri. Ir sniegti piemēri arī tādiem gadījumiem, kas reti sastopami tiesu nolēmumos, tomēr ir gana āķīgi, lai būtu vērts tos aplūkot.

Rokasgrāmatā izmantotie piemēri ir no publiski pieejamiem anonimizētiem nolēmumiem un atsevišķos gadījumos piemēri ir pielāgoti vai izdomāti, lai izteikums vai vārdu savienojums atbilstu rokasgrāmatas specifikai. Rokasgrāmatas izstrādē tika analizēti tiesu nolēmumi no visām Latvijas rajona (pilsētas) tiesām un apgabaltiesām; kopā 550 nolēmumi. Nolēmumu atlasē prioritāri tika iekļauti iespējami jaunākie un apjomīgākie nolēmumi.

Izvēlētie piemēri ir izrauti no konteksta, tiem var zust jēga, vai arī tie var būt grūti uztverami, bet lietišķos tekstos arī teikumam, kas izrauts no konteksta, ir jābūt saprotamam. Teikumu piemēri ir arī no kādas iesaistītās puses skaidrojumu, liecību, apelācijas sūdzību u. tml. dokumentu atreferējuma, tādēļ tie var būt juridiski nekorekti vai pat acīmredzami aplami. Personvārdi, uzņēmumu nosaukumi, adreses un cita informācija par personu vai lietas identificēšanu ir izdomāta.

Rokasgrāmata nepretendē uz pilnīgu latviešu literārās valodas normu un likumu izklāstu un aprakstu. Ir izvēlēts aplūkot tikai tās tēmas, kas varētu būt aktuālas tiesu nolēmumu sagatavošanā. Apkopotajiem piemēriem ir pievienota atbilstoša teorija, iespēju robežās ar autores skaidrojumu. Lai arī šī rokasgrāmata ir par latviešu literāro valodu, jāatzīmē, ka autore dažkārt apzināti izvairās no pārāk liela valodniecisko terminu sloga vai dažos gadījumos neizdala nianses, kurām ir dažādi termini valodniecībā.

¹ Apsalons E. *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011., 35. lpp.

Šajā rokasgrāmatā mazliet tiek upurēta izcilība latviešu valodas gramatikā likumu un juridiskās precizitātes priekšā, jo rokasgrāmatas mērķis ir būt parocīgai un aktuālai tiesnešiem un tiesu darbiniekiem.

Latviešu literārās valodas normās ir daudz stingru kritēriju, kas ir jāievēro, bet ir arī strīdīgi gadījumi, izņēmumi un pieļāvumi atkarībā no situācijas, tādēļ ļoti bieži nevar apgalvot, ka kāds piemērs ir pareizs vai nepareizs jebkurā situācijā.

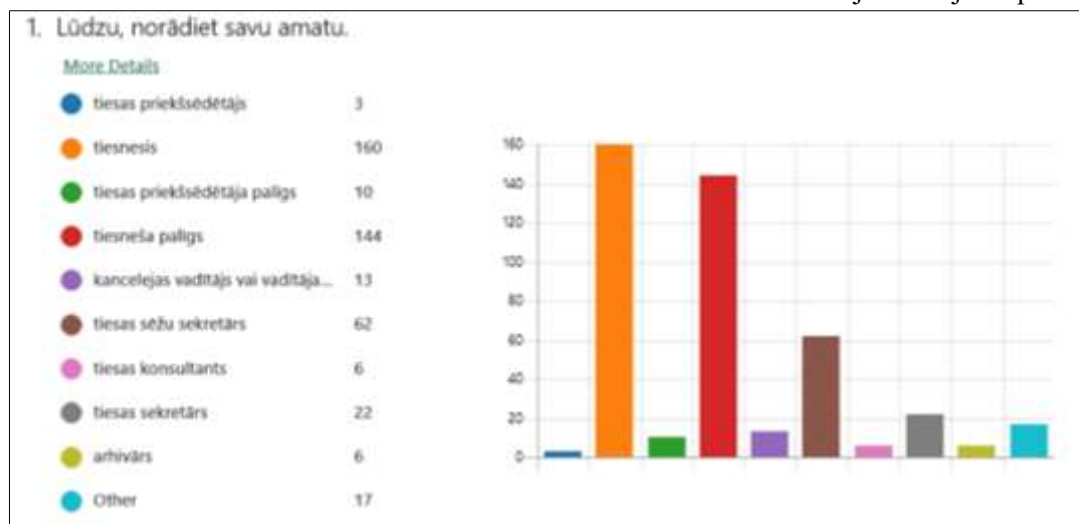
Tāpat rokasgrāmatā var būt piemēri, kuros nav aprakstīti visi iespējamie pareizie vai ieteicamie varianti, jo bieži vien alternatīvas ir iespējams izvērtēt tikai kontekstā. Var būt situācijas, kurās, piedāvājot pareizo un/vai ieteicamo variantu, nav atrunāts vai paskaidrots kāds cits kļūdas veids. Visbiežāk attiecīgā kļūda tiks apskatīta citā sadaļā.

Valodnieku vidū ir dažādi uzskati, kam un cik daudz ļaut ienākt valodā un cik daudz jācenšas izvairīties no liekā un svešā. Rokasgrāmatā ir izvēlēta pieeja atsevišķos jautājumos skaidrot dažādu valodnieku viedokļus, nevis pozicionēt tikai to skatījumu, kuru atbalsta autore*².

Kvalitatīvai rokasgrāmatas izstrādei tika noteikti vairāki uzdevumi. Iesākumā tika izvērtēti Tiesu administrācijas organizēto mācību “Lietišķā latviešu valoda (padziļinātais kurss)” 440 dalībnieku anketu rezultāti. Galvenie dalībnieku secinājumi ir šādi: vērtīgi atgādināt zināmo un arī iemācīties ko jaunu par latviešu valodu; tiesnešiem un tiesu darbiniekiem ir būtiski, ka piemēri ir saistīti ar viņu darbu, nevis vispārīgi; daļa mācību apmeklētāju komentēja, ka vēlas, lai būtu kopīgas vadlīnijas vai rokasgrāmata tiesās strādājošajiem.

Ar Tiesu administrācijas palīdzību tika apzināti rajonu (pilsētu) un apgabaltiesu tiesneši un tiesu darbinieki, lai noskaidrotu viedokļus par latviešu valodas rokasgrāmatu pirms tās tapšanas. Rokasgrāmatas autore sagatavota anketa e-pasta vēstulē tika izsūtīta apmēram 1500 respondentiem, saņemtas 442 anketas (att.), tas ir, atbildēja vairāk nekā ceturtdaļa.

Attēls. Atbildētāju sadalījums pa amatiem

Lai arī procentuāli tā ir mazākā daļa, jāatzīmē, ka atbildes bija patiešām kvalitatīvas. Tika sniegti ieteikumi un izteiktas vēlmes, kādas tēmas būtu noderīgas, ne tikai izvēloties no piedāvātām atbildēm, bet arī pierakstot atbildes brīvā formā, tādā veidā atklājot tiesnešu un tiesu darbinieku aktuālās tēmas un jautājumus. Piemēram, ļoti aktuāla tēma izrādījās personvārdu locīšana un atveidošana no citām valodām, tādēļ, lai arī to bija plānots iekļaut

*² Šādi ir norādīti atsevišķi gadījumi, kuros autore norāda savu viedokli.

rokasgrāmatā, pamatojoties uz anketu rezultātiem, šī tēma tika paplašināta un rūpīgāk aprakstīta.

Autore apkopja anketu rezultātus un centās iekļaut visus ieteikumus, tomēr dažādu apstākļu dēļ tas nav iespējams. Piemēram, šajā rokasgrāmatā nolēmumu ievaddaļas un struktūras paraugs netiks piedāvāts, jo šādam piedāvājumam ir jābūt arī juridiski pamatotam, ne tikai aplūkotam no valodas viedokļa.

Vairums atbildētāju izteica atzinību rokasgrāmatas tapšanas idejai, kā arī atzina, ka šāds materiāls ir nepieciešams.

Patiesi cerot, ka rokasgrāmata noderēs ikdienas darbā,

Anastasija Orehova

Izmantotie apzīmējumi

Zilais tonis un simbols ir izvēlēts nepareiziem un/vai neprecīziem piemēriem. Teikumi ir doti tieši tādi, kādi tie ir anonimizētā nolēmumā. Dažos gadījumos tie ir saīsināti.

Zaļganais tonis – pareizais un/vai ieteicamais variants. Var būt gadījumi, kuros ir piedāvāti vairāki varianti.

Pelēkais tonis – kādā noteiktā situācija pieļaujama latviešu literārās valodas normām neatbilstošais variants.

Piemēros **treknrakstā** atzīmēti vārdi vai teikuma daļas, kuras tika labotas. Savukārt **pasvītroti** un iekrāsoti **zilā krāsā** ir nepareizie vārdi vai teikuma daļas vai tas, kam jāpievērš uzmanība.

Zem piemēriem **slīprakstā** norādīts skaidrojums tiem labojumiem, kuri ir ārpus konkrētā nodaļā aplūkojamās tēmas.

Dažās apakšnodaļās **vārdi vai vārdu savienojumi ir iekrāsoti citās krāsās** – tā norādītas to savstarpējās attiecības.

1. Pareizrakstība

1.1. Atgādinājums par pareizrakstību

Novērots, ka tiesu nolēmumos tālāk norādīto terminu pierakstā ir visvairāk kļūdu. Pārliedzināties par kāda vārda rakstību vai tā nozīmi var “Tēzaurā” (tezaurs.lv – ‘vārdnīca, kas aptver visus kādas valodas vārdus; ļoti liela, plaša vārdnīca’) un “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā” – tezaurs.lv/mlvv.

apelators	Šāda vārda latviešu literārajā valodā nav. Tomēr, ja ir nepieciešams tādu izmantot, jāraksta ar visiem īsajiem patskaņiem (apelēt → apelators; administrēt → administrators; informēt → informators)
darba diena	<i>Diena, kad persona, iestāde, birojs vai uzņēmums strādā, un tā var būt arī sestdiena vai svētdiena.</i> ³
darbadiena	<i>Diennakts daļa, kurā cilvēks strādā algotu darbu.</i> ⁴ Jaunākajos avotos tiek šķirta nozīme <i>darbadiena</i> un <i>darba diena</i> . Jāievēro šo nozīmju šķīrums.
darbdiena	<i>Nedēļas diena, kas nav svētdiena, sestdiena vai svētku diena.</i> ⁵
darbalaiks	<i>Laika posms, kurā cilvēks strādā algotu darbu. Laika posms, kad iestāde, uzņēmums ir atvērti.</i> ⁶
darba vieta	<i>Vieta, kur notiek darbs (pie rakstāmgalda).</i> ⁷
darbavieta	<i>Uzņēmums, iestāde, kur (cilvēks) strādā algotu darbu.</i> ⁸
darbnespēja	<i>Daļējs vai pilnīgs darbības zaudējums slimības, nelaimes gadījuma vai citu iemeslu dēļ⁹, arī darba nespēja¹⁰.</i>
datubāze	<i>Datu, savstarpēji saistītu objektu apkopojums, kas izveidots un organizēts tā, lai informāciju varētu izgūt, atlasīt, kārtot.</i> ¹¹ Rakstāms kopā, ģenitīvā (kā?) – datubāzu.
dzīvesvieta	<i>Vieta, kur kāds dzīvo, ir apmeties uz dzīvi.</i> ¹² Rakstāms kopā.

³ *Darba diena pret darbadiena pret darbdiena*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 27.05.2020. Pieejams: <https://skrivane.lv/darba-diena-pret-darbadiena-pret-darbdiena/>

⁴ *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. Turpmāk – MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/darbadiena>

⁵ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/darbdiena>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbdiena>

⁶ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/darbalaiks>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbalaiks>

⁷ Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002., 77. lpp.

⁸ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/darbavieta>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbavieta>

⁹ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbnesp%C4%93ja>;

¹⁰ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/darbnesp%C4%93ja>

¹¹ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/datub%C4%81ze>; *Datu bāze pret datubāzi*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 29.11.2019. Pieejams: <https://skrivane.lv/datu-baze-pret-datubaze/>

¹² MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/dz%C4%ABvesvieta>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/dz%C4%ABvesvieta>

daudzdzīvokļu ¹³	Jāatceras, ka vārdā ir divi <i>dz</i> .
mājaslapa	<i>Internetā atrodamā elektroniska informācija (par uzņēmumu, organizāciju u.tml.).</i> ¹⁴ Rakstāms kopā. Mājaslapa (<i>homepage</i>) ir tīmekļa vietnes / tīmekļvietnes sākumlapa. ¹⁵
mediji	<i>Plašsaziņas līdzekļi</i> ¹⁶ , mediji rakstāms ar īso <i>e</i> . Valodas kultūrā atzīts, ka labāk izmantot <i>plašsaziņas līdzekļi</i> .
tādējādi	Jābūt garajam patskanim <i>ē</i> . ¹⁷
zemesgabals	<i>Zemes vienība, kas norobežota ar pastāvīgiem elementiem vai apvidū noteiktām robežām.</i> ¹⁸ Lai arī daudzos likumos termins ir <i>zemes gabals</i> , tomēr, ja netiek tieši citēts likums, latviešu literārajā valodā ir jāizmanto saliktenis.
brauktuve, glabātava, mazgātava	<i>Ja darbības vārdā ir divas zilbes vai vairāk, no tā atvasina lietvārdu ar izskaņu -ava, ja viena zilbe, tad -uve.</i> ¹⁹ (braukt → brauktuve, gla-bāt → glabātava, maz-gāt → mazgātava, fri-zēt → frizētava)

1.2. Lietvārdi

Lietvārdi ir viena no svarīgākajām valodas krājuma sastāvdaļām.²⁰ Turpmāk norādītas biežāk sastopamās kļūdas.

1.2.1. Atgriezeniskie lietvārdi ar -šānās

Atgriezeniskos lietvārdus atvasina no darbības vārdiem, parasti izmantojot izskaņu -šānās (*tikties – tikšanās*). Jāatceras, ka atgriezeniskajiem lietvārdiem **nav visu locījumu**.

	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>vienošānās/tikšanās</i>	<i>vienošānās/tikšanās</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>vienošānās/tikšanās</i>	<i>vienošanos/tikšanos</i>
Datīvs (kam?)	-	-
Akuzatīvs/ Instrumentālis ((ar) ko?)	<i>(ar) vienošanos/tikšanos</i>	<i>(ar) vienošānās/tikšanās</i>
Lokatīvs (kur?)	-	-

¹³ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/daudzdz%C4%ABvok%C4%BCu>; Tēzaurs. Pieejams:

<https://tezaurs.lv/#/sv/daudzdz%C4%ABvok%C4%BCu>

¹⁴ Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2005. gada 15. februāra lēmums Nr. 45 *Par terminu mājaslapa un datubāze formas maiņu*. Latvijas Vēstnesis, 18.08.2005., Nr. 130. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/114590-par-terminu-majaslapa-un-datubaze-formas-mainu>

¹⁵ *Mājaslapa pret tīmekļvietne*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 27.12.2018. Pieejams:

<https://skrivane.lv/majaslapa-pret-timeklvietne/>

¹⁶ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/medijs>; Tēzaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/medijs/2>

¹⁷ Tēzaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/t%C4%81d%C4%93j%C4%81d%C4%81d%C4%81d>

¹⁸ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/zemesgabals>; Tēzaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/zemesgabals>

¹⁹ *Mantu glabātava pret mantu glabātuve*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 09.05.2018. Pieejams: <https://skrivane.lv/mantu-glabatava-pret-mantu-glabatuve/>; *Mazgātava pret mazgātuve*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 10.11.2017. Pieejams: <https://skrivane.lv/mazgata-pret-mazgatuve/>

²⁰ *Latviešu valodas gramatika*. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 324. lpp.

Lai izvairītos no nepareizā locījuma, katra situācija jāvērtē individuāli, meklējot iespēju izmantot kādu no pareizajiem locījumiem, piemēram, vārdam *tikšanās* nav lokatīva (kur?) *tikšanās*, bet var pievienot vārdu *laikā* – *tikšanās laikā*, *tekstā* – *vienošanās tekstā*.

Atbildētājs līdz prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā nav veicis nevienu maksājumu atbilstoši noslēgtajai vienošanās (kam?).

Atbildētājs līdz prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā nav veicis nevienu maksājumu saskaņā ar noslēgto vienošanos (ko?).

Tiesa konstatē, ka minētajā vienošanās (kur?) nav norādīts tās sastādīšanas datums.

Tiesa konstatē, ka minētajā vienošanās (kā?) tekstā nav norādīts tās sastādīšanas datums.

1.2.2. Ģenitīvs

Latviešu valodā ģenitīvam ir ļoti plašs lietojums, ar ģenitīvu bieži pauž to, ko citās valodās izsaka ar īpašības vārdiem. Mūsdienās ir vērojama tendence, ka dažos gadījumos ģenitīvs konkurē ar citiem locījumiem.²¹ Proti, šobrīd valodā tiek akceptētas situācijas, kurās var lietot citus locījumus, bet tikai tad, ja tas palīdz labāk uztvert tekstu. **Rūpējoties par latviešu literārās valodas tradīcijām, ir vēlams lietot ģenitīvu.**

1. Saistījumā ar nelokāmiem skaitļa vārdiem (*desmit, simt, tūkstoš, -padsmit*) locījumu nosaka skaitļa vārda savienojums ar citiem vārdiem un teikuma struktūra – kas ir jāpasaka teikumā. Lietišķajā valodā visbiežāk jālieto lietvārds daudzskaitļa ģenitīvā, tomēr citās funkcijās var lietot jebkuru daudzskaitļa locījumu,²² ja tas ir nepieciešams.

N. KAS?	ĢENITĪVS KĀ?	D. KAM?	A. KO?
<i>desmit gadi</i>	<i>desmit gadu</i>	<i>desmit gadiem</i>	<i>desmit gadus</i>

2. Saistījumā ar apstākļa vārdiem *daudz, maz, vairāk, mazāk, cik, tik, gana, diezgan, žēl* jālieto ģenitīvs.

daudz iespēju, maz laika, vairāk iebildumu, mazāk iesniegumu, cik gadu, tik kolēģu, gana draugu, diezgan materiālu, žēl līdzekļu

²¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 345. lpp.

²² turpat, 426. lpp.; arī Skaitļa vārdu saistāmība ar lietvārdiem. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/2/DA84AD8E-51BE-5578-27D0-7BD8AA849857>. Uz: Smiltieca, G. Skaitļa vārda formas un to saistāmība ar citiem vārdiem. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums, Nr. 11*. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016., 76.–79. lpp.

Saistījumā ar minētajiem apstākļa vārdiem ar ģenitīva locījumu konkurē nominatīvs,²³ kuru izmanto izņēmuma gadījumos.

N. KAS?	ĢENITĪVS KĀ?
<i>daudz lietas</i>	<i>daudz lietu</i>

3. Saistījumā ar darbības vārdiem *nebūt* (*nav, nebija, nebūs*), *trūkt, netrūkt, pietikt, nepietikt, vajadzēt* un *nevajadzēt* jālieto ģenitīvs.

nav pienākuma, nebija iebildumu, nebūs pamata, trūkt pierādījumu, netrūkt argumentu, pietikt dokumentu, nepietikt norādījumu

Mūsdienās ģenitīva lietojumu ar *vajadzēt* un *nevajadzēt* reizēm aizstāj akuzatīvs.²⁴

ĢENITĪVS KĀ?	A. KO?
<i>vajag liecības</i>	<i>vajag liecību</i>

4. Saistījumā ar noliegtu pārejošo darbības vārdu (nenoteiksmē galotne *-t*) jālieto ģenitīvs, tomēr pēdējā laikā sinonīmiski tiek izmantots arī akuzatīvs.²⁵

ĢENITĪVS KĀ?	A. KO?
<i>nepiešķirt tiesību</i>	<i>nepiešķirt tiesības</i>

5. Saistījumā ar dubulto noliegumu ir jālieto ģenitīvs, lai gan tāpat kā iepriekš šobrīd akuzatīvs konkurē.²⁶

ĢENITĪVS KĀ?	A. KO?
<i>neatrada neviena pierādījuma</i>	<i>neatrada nevienu pierādījumu</i>

No vienas puses, šobrīd ir iespējams izmantot kādu citu locījumu ģenitīva vietā, ja tas ir atbilstošs teikuma kontekstam un funkcijai. No otras puses, šādā veidā – nepārdomāti aizvietojojt ģenitīvu situācijās, kurās tas nav nepieciešams, – ģenitīva lietojums valodā sarūk, kas nav vēlami.

²³ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 348. lpp.

²⁴ turpat, 349. lpp.

²⁵ turpat, 348. lpp.

²⁶ turpat, 349. lpp.

1.2.3. Lietvārds vienskaitlī

Ja vien nevar rasties pārpratumi, tad aiz diviem vai vairākiem kārtas skaitļa vārdiem **lietvārds lietojams vienskaitlī**.²⁷

.. pamatojoties uz Civillikuma 1402. pantu, 1425. pantu, 1587., 1590, 1651. pantiem, 1652. panta 3. punktu.

.. , pamatojoties uz Civillikuma 1402., 1425., 1587., 1590, 1651. pantu, 1652. panta 3. punktu.

Jāpievērš uzmanība, ka katru reizi nav jāraksta vārds pants (atbilstošā locījumā).

Ja vārdu paskaidro divi vai vairāki apzīmētāji ģenitīvā (kā?), lietvārds lietojams vienskaitlī, ja vien nevar rasties pārpratumi.²⁸

*Brīvības un Tērbatas iela; latviešu, angļu un franču valoda;
Balvu un Gulbenes novadi (ja var rasties pārpratums, ka tas ir viens novads)*

1.2.4. Dzimte

Vispārīgā nozīmē (nav minēta konkrēta persona) profesijas, amati, nodarbošanās ir jālieto vīriešu dzimtē. Kad lieto amatu, profesiju vai nodarbošanos kopā ar sievietes vārdu un/vai uzvārdu, tad arī amats, profesija un citi norādāmie vārdi ir jānorāda sieviešu dzimtē.²⁹

tiesnesis → *tiesnese Iluta Ezera*, zvērināts advokāts → *zvērināta advokāte Irma Biezā*

1.2.5. Lielo sākumburtu lietojums

Lielo sākumburtu lietojumam var būt ne tikai gramatiskā funkcija, bet arī stilistiskā un jēdzieniskā funkcija. Tiesu nolēmumos, tāpat kā citos juridiskos dokumentos, bieži vien raksta lietvārdus ar lielo sākumburtu, piemēram, *Iestāde, Līgums, Atbildētājs, Apsūdzētais, Iesniedzējs* utt. Rakstīt šos un citus vārdus ar lielo sākumburtu ir individuāla izvēle, mērķtiecīga nepieciešamība.³⁰ Tiesu nolēmumos pierakstīt šos un citus lietvārdus ar lielo sākumburtu ir vērts tikai un vienīgi tad, ja šāda nošķiršana palīdz precīzi uztvert saturu un novērst pārpratumu, nevis visās situācijās.*³¹

²⁷ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 26. lpp. (Lai rokasgrāmatas nosaukums nemulsina – tā paredzēta ne tikai skolēniem, to izmanto studenti, latviešu valodas redaktori, Latviešu valodas aģentūra un daudzi citi.)

²⁸ turpat, 47. lpp.

²⁹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 329. lpp.

³⁰ Strautiņa V., Šulce Dz. *Latviešu literārās valodas fonētika, ortoēpija un ortogrāfija*. Liepāja, 2004., 89.–91. lpp.

³¹ Autore uzskata, ka lielo burtu lietojumam nevajadzētu būt pašmērķīgam, bet atkarībā no situācijas tas ir pieļaujams.

Piemēram, nolēmumā ir nepieciešams raksturot dažādus līguma veidus, aprakstīt līguma jēdzienu, bet, lai norādītu tekstā uz būtībai svarīgo līgumu, to var rakstīt ar lielo sākumburtu. Ja lietā ir viens līgums, tad nav nepieciešams to rakstīt ar lielo sākumburtu, jo nevar rasties pārpratums – turklāt Latviešu valodas ekspertu komisija norāda, ka ir skaužama juridiskos tekstos vērojama tendence nepamatoti lietot lielos sākumburtus.³²

Parasti tiesu nolēmumos lielie sākumburti tiek lietoti, kur nepieciešams: personvārdos, valstu un uzņēmumu nosaukumos utt. Tomēr neprecizitātes ik pa laikam parādās saliktos nosaukumos, jo reizēm nav skaidrības, kuri vārdi nosaukumā jāraksta ar lielo sākumburtu.

*Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija, Eiropas Juridiskās tālākizglītības tīkls
Eiropas Savienības Tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa*

Ieteicams izmantot nosaukumu tādā formā, kā to dara pati iestāde vai uzņēmums, turklāt tā var pārlicināties par pareizo galotni.³³

Uzņēmumu reģistrs, Ieslodzījuma vietu pārvalde, Tiesu namu aģentūra

Nereti iestāžu, organizāciju u. tml. nosaukumi ir veidoti pēc vairākpakāpju struktūras. **Katras “pakāpes” (struktūras) nosaukums jāraksta ar lielo sākumburtu.**³⁴

Tieslietu ministrijas Tiesu sistēmas uzraudzības departaments

1.3. Īpašības vārdi

Īpašības vārdi savu apzīmējamo īpašību iegūst saistībā ar lietvārdu, kuru tie apzīmē.³⁵

1.3.1. Noteiktā un nenoteiktā galotne

Īpašības vārdu noteiktās un nenoteiktās galotnes norāda priekšmetu kā zināmu vai nezināmu. Šo galotņu lietojumu nosaka konteksts, teksta struktūra, situācijas, valodas tradīcijas, kā arī vārdu garums.³⁶ Noteiktajai galotnei ir arī īpašības pastiprinātāja funkcija.

Latviešu valodas īpašības vārdu galotnēm ir līdzīga nozīme, kā, piemēram, vācu valodā noteiktajiem un nenoteiktajiem artikuliem.³⁷

³² Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §. Pieejams:

http://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)

³³ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 326. lpp.

³⁴ turpat, 326. lpp.

³⁵ turpat, 370. lpp.

³⁶ turpat, 384. lpp.

³⁷ Paegle Dz. Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa. Rīga: Zinātne, 2003., 56.–57. lpp.

Īpašības vārdiem ar izskaņām *-ējais, -ējā* nav paplašināto galotņu.³⁸

pretējajā gadījumā, *pretējā* gadījumā, *vidējajais* līmenis, *vidējais* līmenis

Noteikto un nenoteikto īpašības vārdu galotņu lietojums.³⁹

<p>Nenoteikto galotni izmanto, ja:</p>	<p>Noteikto galotni izmanto, ja:</p>
<p>apzīmē kādu dzīvu būtni vai priekšmetu vispārīgi</p> <p><i>biezs sējums</i></p>	<p>apzīmē zināmu vai iepriekš minētu dzīvu būtni vai priekšmetu</p> <p><i>lietas biezais sējums</i></p>
<p>apzīmē dzīvu būtni vai priekšmetu</p> <p><i>kustama manta</i></p>	<p>pirms īpašības vārda ir vārds, kas nosaka piederību (mans, tavs, tiesas u. c.)</p> <p><i>mana kustamā manta</i></p>
<p>pirms īpašības vārda ir vietniekvārdi (kaut kas, dažs, kāds, kaut kāds, tāds)</p> <p><i>kāds drosmīgs pieņēmums</i></p>	<p>pirms īpašības vārda ir vietniekvārdi (šis, tas, viss, pats)</p> <p><i>šis noziedzīgais nodarījums</i></p>
	<p>īpašības vārds ir vispārākajā pakāpē</p> <p><i>vissaprotamākais arguments</i></p>

1.3.2. Īpašības vārdu locīšana

Pārlicināties par pareizu vārdu, ne tikai īpašības vārdu locīšanu var letonika.lv, sadaļā *Valoda* → [Vārda analīze](#). Jāatzīmē, ka lokāmos divdabjus (ar izskaņām *-ošs, -oša, -is, -ies, -usi, -usies, -ams, -ama, -āms, -āma, -ts, -ta*) loka tāpat kā īpašības vārdus.

Šis ir paraugs divdabja *kustams* locīšanai.⁴⁰

	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne	Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne
N. kas?	<i>kustams objekts</i>	<i>kustamais objekts</i>	<i>kustama manta</i>	<i>kustamā manta</i>
Ģ. kā?	<i>kustama objekta</i>	<i>kustamā objekta</i>	<i>kustamas mantas</i>	<i>kustamās mantas</i>
D. kam?	<i>kustamam objektam</i>	<i>kustamajam objektam</i>	<i>kustamai mantai</i>	<i>kustamajai mantai</i>
A. (ar) ko?	<i>kustamu objektu</i>	<i>kustamo objektu</i>	<i>kustamu mantu</i>	<i>kustamo mantu</i>
L. kur?	<i>kustamā objektā</i>	<i>kustamajā objektā</i>	<i>kustamā mantā</i>	<i>kustamajā mantā</i>

³⁸ Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 30. lpp. (Lai rokasgrāmatas nosaukums nemulsina – tā paredzēta ne tikai skolēniem, bet arī visiem, kas grib apgūt latviešu valodu.)

³⁹ Autores piemēri, informācija no: Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 29. lpp.

⁴⁰ *Kustams*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1100&q=kustams&title=kustams/0&g=5>

1.4. Skaitļa vārdi

Latviešu valodā ir lokāmi un nelokāmi skaitļa vārdi.

Nelokāmiem skaitļa vārdiem nav galotnes (beidzas ar *-padsmit*, *-desmit*, *-simt*, *-tūkstoš*).

četrpadsmit, piecdesmit, sešsimt, deviņtūkstoš

Nosaucot pulkstenlaiku, skaitļa vārdi ar *-padsmit* tiek locīti.⁴¹

divpadsmitos, līdz trīspadsmitiem, no sešpadsmitiem

Lokot skaitļa vārdu savienojumu, tiek locīts **pēdējais** skaitļa vārds, bet pārējie paliek nemainīgi.⁴²

325 sējumi – *kur? trīs simti divdesmit piecos sējumos;*

1,8 % – *kā? viens, komats, astoņu procentu*

Savukārt daļskaitļos loka **katru** vārdu.

$\frac{2}{3}$ īpašuma – *kam? divām trešdaļām īpašuma*

4 $\frac{1}{7}$ akciju – *kā? četru un vienu septītdaļu akciju*

1,5 jeb $1\frac{1}{2}$ metru – *ko? pusotru metru*

Ciparu grupu atdalīšanai nelieto ne punktu, ne komatu, bet gan atstarpi.⁴³ **Summas pierakstā pirms centiem liek komatu, nevis punktu.**⁴⁴

Pierakstā saistīto atstarpi (reizē *ctrl shift* un atstarpe) liek ik pēc trim cipariem, skaitot no labās puses. Ja skaitlī ir četri cipari (pirms komata), tad atstarpi neliek.⁴⁵

1 000 000; 169 357,11; 54 412,36; 2546; 3658,44

⁴¹ Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 106. lpp.

⁴² Skaitļa vārdi. *LU MII AiLab: valodas resursi*. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/morfol/skaitlav.htm>

⁴³ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/129>

⁴⁴ Topogrāfiskas norādes un teksta pārbaude. Interpunkcija skaitļos. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-360500.htm>

⁴⁵ Teksta sagatavošana. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://publications.europa.eu/code/lv/lv-240203.htm>

Skaitļa vārdus **no viens līdz deviņi raksta vārdiem**, bet lielākus skaitļus – cipariem.⁴⁶ Tas neattiecas uz to, kā pieraksta atsauci uz likumu vai citu normatīvo aktu vienībām.

Ja vienā teikumā ir gan lielāki, gan mazāki skaitļi par deviņi, tad visus skaitļus raksta cipariem.

trīs lapas, astoņi gadi, divi pielikumi, 7.–10. lappuse, no 3 līdz 11 reizēm

1.4.1. Normatīvo aktu vienību pieraksts

Kā minēts iepriekš, skaitļu pieraksts, atsaucoties uz normatīvajiem aktiem, ir mazliet citāds, nekā to nosaka valodas likumi. Likumos pieraksts ir skaidrs: 1. pants, (1) daļa, 1) punkts, a) apakšpunkts. Turpretim tekstā, tos pieraksta citādi.⁴⁷

1. panta pirmās daļas 1. punkta “a” apakšpunkts

263. panta trīsdesmitās daļas 1.¹ punkts

424. panta 1.¹ daļas 5. punkts

6. panta 14.⁵ daļas 4. punkta “c” apakšpunkts

7.² panta divdesmit devītās daļas 4.⁶ punkts

1.4.2. Valūtas pieraksts

Valūta vienmēr **jāraksta aiz summas ar saistīto atstarpi** (reizē *ctrl shift* un atstarpe). Tas attiecas gan uz vārdisko apzīmējumu (latī, *euro*, rubļi u. c.), gan uz valūtu kodiem (EUR, LVL, USD u. tml.), gan arī uz grafiskajiem simboliem (€, \$, £ u. c.). Šāds lēmums tika pieņemts, jo izrunā valūta tiek nosaukta pēc summas.^{48,49}

Lai būtu konsekvence, tiesu nolēmumos jāmaina valūtas pieraksts pirms summas, ja lietas materiālos ir nepareizs pieraksts vai ja tie ir no laika perioda, kad šāds pieraksts bija pieņemts.

Lietišķos dokumentos *euro* ir jāslīpina, jo tas ir tehnisks apzīmējums un nav latviešu valodas vārds. Ikdienas saziņā un plašsaziņas līdzekļos lielākoties tiek lietots eiro.

Summas pierakstam vārdos ir vairāki varianti. Galvenais ir ievērot konsekvenci un vienā tekstā izvēlēties tikai vienu variantu. Tas pats attiecas uz valūtas pieraksta izvēli – nevajadzētu vienā tekstā rakstīt gan EUR, gan *euro* (lietišķos tekstos grafiskos simbolus neizmanto).

⁴⁶ Skaitļi, datumi un laiks. Skaitļa vārdu pareizrakstība. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-4100500.htm>; Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002., 96. lpp.

⁴⁷ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016., 24., 59. lpp. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>

⁴⁸ *Kā turpmāk pareizi norādīt valūtu kodus?* Valsts valodas centrs. 21.02.2014. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=153>

⁴⁹ *Ekspertu komisijas 2014. gada 12. marta lēmums*. Valsts valodas centrs. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=195>

Ja tekstā ir runa tikai par *euro*, tad nav nepieciešams norādīt “*euro centi*”, pietiek tikai ar “*centi*”. Turklāt vārds “*centi*” nav jāslīpina, jo tas ir latviešu valodas vārds.

35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro* 83 centi)
 35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro* un 83 centi)
 35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro*, 83 centi)

Novērojams, ka summas pierakstā vārdos ir tradīcija (visticamāk no grāmatvedības), ka centus raksta ar cipariem. Tas būtu ieteicams, jo tādējādi tiek saīsināts teksts, kā arī tā ir mazāk iespēju pieļaut kļūdu. Taču nevar teikt, ka rakstīt centu summu vārdos būtu kļūda.

1.5. Darbības vārdi

Visai bieži kļūda darbības vārdu pierakstā ir izvēle starp īso vai garo patskani *a*, kad tas jāpieraksta daudzskaitļa 1. un 2. personā (*mēs*, *jūs*).

Ja darbības vārdam nenoteiksmē ir izskaņas *-īt*, *-ināt*, *-īties*, *-ināties*, tad ir jāraksta garais patskanis. Izņēmums ir arī darbības vārds *zināt*, kurš *mēs* un *jūs* locījumos būs ar *ā* (lasīt – lasām, skriet – skrienam).⁵⁰

nosūtīt – (*mēs*) *nosūtām*, (*jūs*) *nosūtāt*
zināt – (*mēs*) *zinām*, (*jūs*) *zināt*
skatīties – (*mēs*) *skatāmies*, (*jūs*) *skatāties*, (*viņi/viņas*) *skatās*

Priedēklis *no-* ir vairākas nozīmes, viena no tām norāda uz pabeigtību. Nav pareizi šādu prievārdu pievienot darbības vārdiem, kuriem pabeigtības nozīme jau ir iekļauta vārda nozīmē (gan internacionāliem vārdiem, gan latviešu valodas vārdiem).^{51,52} Valodas kultūrā to dēvē par lieko priedekli. Lai gan ir kritiķi, kuriem pastāv dažādi argumenti, kādēļ priedēklis *no-* ir nepieciešams, tomēr pabeigtības nianse izteikšanai tas ir atstājams sarunvalodai, kurā runātājam ir individualizēta izteiksme.⁵³ Tātad lietišķā tekstā tas nav vēlams.

*no*konstatēt, *no*kļūdīties, *no*pamatot, *no*komentēt, *no*vienoties, *no*prezentēt

konstatēt, kļūdīties, pamatot, komentēt, vienoties, prezentēt

⁵⁰ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 27. lpp.

⁵¹ Krūmiņa, V., Skujīņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002., 82. lpp.

⁵² Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 41.–42. lpp.

⁵³ Horiguči D. (*Horiguchi D.*). Vārda darināšanas brīvība” un internacionālo verbu prefiksācija. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums*. Nr. 9. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012., 112.–114. lpp.

1.5.1. Darbības vārda izteiksmes

Darbības vārda izteiksmes norāda uz izteikuma saturu un darbības vērtējumu.⁵⁴ Katrai izteiksmei ir sava nozīme.

1.5.1.1. Īstenības izteiksme

Īstenības izteiksme ikdienā ir visvairāk lietotā darbības vārda izteiksme, jo tā nosauc reālu darbību vai tās neesību tagadnē, pagātnē un nākotnē. Šī izteiksme var būt visos vienkāršajos un saliktajos laikos, darāmajā un ciešamajā kārtā.⁵⁵

1.5.1.2. Vajadzības izteiksme

Vajadzības izteiksmes pamatnozīme ir norādīt uz nepieciešamu un obligāti īstenojamu darbību. Atvasinātā nozīmē vajadzības izteiksme izsaka veicamas vai iepļānotas lietas. Vajadzības izteiksmes formu veido ar priedēkli *jā-* un palīgdarbības vārdu **ir / bija / būs**, kurš ikdienā bieži vien tiek atmests.⁵⁶

Darbības vārds vajadzības izteiksmē saistās ar lietvārdu nominatīvā (kas?).

*Ja zemes īpašniekam [būtu] **jākompensē** pievienotās vērtības nodokli (ko?), tas būtu noteikts speciālajās tiesību normās.*

*Ja zemes īpašniekam [būtu] **jākompensē** pievienotās vērtības **nodoklis** (kas?), tas būtu noteikts speciālajās tiesību normās.*

Bet darbības vārds vajadzības izteiksmē var saistīties ar citu darbības vārdu nenoteiksmē, tādā gadījumā mūsdienās lietvārdu lieto gan nominatīvā (kas?), gan akuzatīvā (ko?).⁵⁷

*Tiesnesim rītdien ir **jāsāk skatīt lieta** (kas?).*

*Tiesnesim rītdien ir **jāsāk skatīt lietu** (ko?).*

1.5.1.3. Pavēles izteiksme

Pavēles izteiksme izsaka ne tikai pavēli, bet arī pamudinājumu, lūgumu, aicinājumu vai aizliegumu.⁵⁸ Pavēles izteiksmē galvenā atšķirība ir intonācija, kā arī blakus darbības vārdam nemēdz lietot vietniekvārdu (*tu, Jūs*), izņemot īpaši negatīvos izteicienus.⁵⁹

⁵⁴ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 482. lpp.

⁵⁵ Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa.* Rīga: Zinātne, 2003., 114. lpp.

⁵⁶ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 486.–487. lpp.

⁵⁷ turpat, 487. lpp.

⁵⁸ turpat, 498. lpp.

⁵⁹ turpat, 491. lpp.

Jāievēro, ka ir atšķirīgas formas daudzskaitļa otrās personas (*jūs*) darbības vārda formā – **ar *jūs* “pavēles ir cietas”, tajās nekad nav mīkstinājumu vai šņāceņu.**⁶⁰ Savukārt trešajā personā blakus darbības vārdam parasti tiek lietota partikula *lai*;⁶¹ šajos locījumos paliek mīkstinājumi vai šņāceņi.

es	–
tu	<i>sēdies!</i>
viņš/-a	<i>lai sēžas!</i>
mēs	<i>sēdīsimies!</i>
jūs	<i>sēdieties!</i>
viņi/-as	<i>lai sēžas!</i>

1.5.1.4. Atstāstījuma izteiksme

Atstāstījuma izteiksmi lieto, lai atstāstītu citas personas teikto, neuzņemoties atbildību par tekstā minētās darbības realitāti, bez pārliecības par teiktā patiesumu.⁶² Taču ne katrā teikumā ir iespējams noteikt, vai ir izteiktas šaubas par notikušā patiesumu, jo darbības vārds ar *-ot*, *-oties* var būt arī tiešās runas pārveidojumos bez citēšanas.⁶³ Netiešā runā netiek izteiktas šaubas par izteikuma patiesumu.

*Liecinieks **esot redzējis** minēto notikumu.*

Šis teikums var norādīt uz to, ka nav pārliecības par liecinieka apgalvojumu, bet var arī norādīt uz netiešo runu, kurā tiek atstāstīts liecinieka vai kāda cita teiktais. Jāizvērtē, vai lasītājs pareizi uztvers autora domu. Ja rodas šaubas – labāk mainīt izteiksmes veidu.

1.5.1.5. Vēlējuma izteiksme

Darbības vārda izteiksme, kas norāda uz ko vēlamu, iespējamu vai neiespējamu darbību. Bieži vien izteiksme sākas ar *lai*, *kaut*. Parasti izskaņa ir *-tu*, *-tos*.⁶⁴

*Tiesa nepamatoti atzina, ka, **lai samaksātu** parādu, sākotnēji bija jāsedz procenti.*

1.5.2. Darbības vārda laiki

Latviešu valodā ir trīs laiku sistēma: tagadnes, pagātnes un nākotnes. Katrā laikā ir trīs vienkāršās un trīs saliktās laika formas. Katrai laika formai ir sava pamatnozīme (nozīme, kas

⁶⁰ Kalniņa G. *Pareiza un moderna rakstu valoda – korektora padomi*. LU *Open Minded*. 4. lekcija. 2016.

⁶¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 491. lpp.

⁶² *Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007., 55. lpp.

⁶³ Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003., 114.–115. lpp.

⁶⁴ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 486., 496. lpp.

nav atkarīga no konteksta) un atvasinātā nozīme (nosakāma tikai kontekstā).⁶⁵ Darbības vārda laiks norāda uz darbības norisi attiecībā pret runas brīdi vai citas darbības laiku.

Vienkāršie laiki nosauc darbību, kurā norise orientēta uz tagadni, pagātņi vai nākotni.⁶⁶

Vienkāršā tagadne	Vienkāršā pagātne	Vienkāršā nākotne
<p>Notiek tagad.</p> <p>Var norādīt arī vispārīnājumu, ka tādas darbības notiek vienmēr.</p> <p>Stāstot par nākotni vai pagātņi, kad vēstījums ir tagad.</p> <p>Nemainīgu faktu aprakstos zinātnē u. c.</p> <p><i>Rakstu lēmumu.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notikusi pagātnē, un tai nav cēloniska sakara ar tagadni.</p> <p>Bieži lieto saliktās tagadnes un saliktās pagātnes nozīmē, izsakot seku vērtējumu.</p> <p><i>Rakstīju lēmumu.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notiks nākotnē.</p> <p>Arī vispārīnājuma nozīmē, bez konkrēta laika nozīmes.</p> <p>Lieto arī saliktās nākotnes vietā.</p> <p><i>Rakstīšu lēmumu.</i></p>

Saliktie laiki izteic darbību, kas laika ziņā orientēta pret kādu citu darbību, un tiem ir pabeigtības un rezultāta nozīme.⁶⁷ Tātad, **ja teikumā ir būtisks pabeigtas darbības rezultāts un tā vērtējums, tad ir iespējama tikai saliktā laika forma**, jo vienkāršajai laika formai šādas nozīmes nav.⁶⁸

Saliktā tagadne	Saliktā pagātne	Saliktā nākotne
<p>Vienlaikus ietver tagadnes un pagātnes nozīmes.</p> <p>Nosauc iepriekš notikušas darbības rezultativitāti tagadnē.</p> <p>Lieto arī laika vispārīnājuma nozīmē, kad konkrēta laika nozīme nav svarīga.</p> <p><i>Atsauksmi ir iesniegusi laikā.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notikusi pirms pagātnē notikušas darbības un pagātnē uztverta kā jau sasniegts stāvoklis, kas svarīgs runas momentā.</p> <p>Lieto arī laika vispārīnājuma nozīmē.</p> <p><i>Atsauksmi bija iesniegusi laikā.</i></p>	<p>Nosauc pirms nākotnes notikušu darbību, pēc kuras iespējama darbība nākotnē.</p> <p>Šauboties par kaut ko (saliktās tagadnes funkcijā).</p> <p><i>Atsauksmi būs iesniegusi laikā.</i></p>

Daudzos gadījumos laikus izmanto sinonīmiski – salikto laiku vietā lieto vienkāršos un otrādi. Tas ir iespējams tikai saliktos teikumos, kur vienā teikuma daļā darbība beigusies ātrāk nekā citā teikuma daļā. Paralēlā lietojuma cēlonis ir tas, ka abiem laikiem ir ļoti tuva pabeigtas darbības nozīmes izteikšana, kas bieži vien ir nozīmīgākais vēstījums. Tomēr

⁶⁵ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 470., 474. lpp.

⁶⁶ Paegle Dz. Latviešu literārās valodas morfoloģija. 1 daļa. Rīga: Zinātne, 2003., 96.–97. lpp.

⁶⁷ turpat, 96.–97. lpp.

⁶⁸ Kalnača A. Saliktās tagadnes lietojums mūsdienu latviešu valodā. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008., 62. lpp.

jāatceras, ka bez satura izmaiņām paralēli lietot laika formas nav iespējams visos gadījumos. Salikto laiku nozīmi vienkāršie laiki ne vienmēr var izteikt, jo tiem trūkst rezultativitātes, pat ja nosauktā darbība ir pabeigta.

	<p><i>Atbildētājs norāda, ka dokumentos viņa paraksts ir viltots. //</i> <i>Atbildētājs ir norādījis, ka dokumentos viņa paraksts ir viltots.</i></p> <p>(vienkāršā tagadne = saliktā tagadne)</p>
	<p><i>Apsūdzētais liecināja, kur bija jātiekas. //</i> <i>Apsūdzētais bija liecinājis, kur bija jātiekas.</i></p> <p>(vienkāršā pagātne = saliktā pagātne)</p>
	<p><i>Kad tiesa taisīja spriedumu, tā izvērtēja visus pierādījumus. //</i> <i>Kad tiesa bija taisījusi spriedumu, tā izvērtēja visus pierādījumus.</i></p> <p>(saliktā pagātne = vienkāršā pagātne)</p>

1.5.3. Ciešamā un darāmā kārtā

Atkarībā no tā, vai ir svarīgi norādīt darbības veicēju, ir jāizvēlas starp divām darbības vārdu kārtām latviešu valodā – darāmo vai ciešamo. Darāmajā kārtā ir norādīts darbības veicējs, turpretī ciešamajā kārtā darītājs nav norādīts, jo tas nav būtisks. Ciešamo kārtu veido palīgdarbības vārds *tikt* vai *ir / bija / būs* + divdabī -*ts*, -*ta*. Mūsdienās ir sastopama arī abu palīgdarbības vārdu kombinācija.⁶⁹ **Nav pareizi lietot ciešamo kārtu kopā ar darītāju.**

⊗	<p><i>Kā izriet no liecinieces liecības, viņa apsūdzētajam <u>tika piedāvājusi</u> parādīt narkotisko vielu glabāšanas vietu.</i></p>
	<p><i>Kā izriet no liecinieces liecības, viņa apsūdzētajam piedāvājusi parādīt narkotisko vielu glabāšanas vietu.</i></p>

Kopsavilkums par darbības vārdu laikiem un kārtām pieejams [4.2. apakšnodalā](#).

1.5.4. Divdabji

Divdabju nosaukums jau pats par sevi liecina, ka šiem vārdiem ir divas dabas – darbības vārda un īpašības vārda vai apstākļa vārda pazīmes.⁷⁰ Latviešu valodā ir lokāmi un nelokāmi, kā arī daļēji lokāmi divdabji.

Lokāmie divdabji ir ar izskaņām -*ošs*, -*oša*; -*is*, -*usi*, -*ies*, -*usies*; -*āms*, -*āma*, -*ams*, -*ama*; -*ts*, -*ta*. Šiem divdabjiem ir dzimtes, skaitļa un locījuma vārdformas.

Nelokāmie divdabji ir ar izskaņām -*ot*, -*oties*; -*am*, -*amies*, -*ām*, -*āmies*. Šie divdabji nav atkarīgi no dzimtes, skaitļa vai locījuma, bet no darbības vārdiem, no kuriem veidoti (tiešie (nenoteiksmē galotne -*t*) vai atgriezeniskie (nenoteiksmē galotne -*ties*)).

⁶⁹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 502., 505. lpp.

⁷⁰ turpat, 564. lpp.

Daļēji lokāmie divdabji ir ar izskaņām *-dams, -dama, -damies, -damās*. Šos divdabjus lieto tikai nominatīvā, tomēr atšķir dzimtes un skaitļa vārdformas.

Tālāk ir aplūkoti tikai tie divdabji, kuri tiek plaši izmantoti tiesu dokumentos un kuru lietošanā ir novērotas lielākās neprecizitātes.

1.5.4.1. *-ošs, -oša*

Lokāmo darāmās kārtas tagadnes divdabi veido ar piedēkli *-oš*.⁷¹ Ir pieņemts uzskatīt, ka divdabji ar *-oš-* ir pārņemti no citām valodām, izstumjot latviešu valodā pieņemtos izteiksmes līdzekļus. Šie divdabji dod iespēju izteikties īsāk, tādēļ tie kļūst arvien noturīgāki valodā.

Agrāk pastāvēja uzskats, ka divdabjus ar *-oš-* var veidot tikai no nepārejošajiem darbības vārdiem (*ejošs, sēdošs*), bet ne no pārejošiem (*maksājošs, audzinošs*). Laika gaitā šis uzskats ir mainījies, valodnieki mūsdienās atzīst, ka šos divdabjus var veidot no abiem minētajiem darbības vārdu veidiem.⁷² **Taču joprojām divdabji tiek lietoti nepareizā nozīmē, piemēram, *tekošs***⁷³. Vairāk [1.9. apakšnodaļā](#).

⊗	<i>tekošais mēnesis; sekojoši argumenti</i>
	<i>kārtējais mēnesis; šādi argumenti</i>

Lai arī tiek respektēta šī divdabja attīstība un paplašinās tā lietojums, **valodnieki norāda, ka divdabju ar *-oš-* pārdaudzums tekstu apgrūtina, padara nelabskanīgu**. Valodas bagātība ir izteiksmes sinonīmija un daudzveidība, tādēļ jāpievērš uzmanība tekstam un pēc iespējas jāievēro, lai teikums (teksts) būtu labskanīgs.

1.5.4.2. *-ot, -oties*

Nelokāmos divdabjus veido ar *-ot, -oties*.⁷⁴ Šie divdabji **nosauc darbību, kas notiek vienlaicīgi ar teikuma izteicēja darbību**. Lietojot divdabi vienlaicīguma nozīmē, var rasties kļūdas satura izklāstā – darbības nenotiek vienā laikā.⁷⁵

⊗	<i>Izslēdzot datoru, izgāja no telpas.</i>
	<i>Pirms izešanas no telpas izslēdza datoru.</i>
	<i>Izgāja no telpas pēc tam, kad izslēdza datoru.</i>

⁷¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 569. lpp.

⁷² turpat, 571. lpp.

⁷³ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/teko%C5%A1s>

⁷⁴ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 585. lpp.

⁷⁵ Ruža V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Nr. 5. Rīga: SIA "Arona Baltic", 2010., 59. lpp.

Šie divdabji, tāpat kā divdabji ar *-dams*, nosauc dažādus apstākļus⁷⁶ vai izsaka darbības nosacījumus.⁷⁷

1.5.4.3. *-dams, -dama, -damies, -damās*

Daļēji lokāmo divdabi veido, pievienojot *-dam-* un galotni atbilstoši dzimtei un skaitlim.⁷⁸ Šie divdabji **parasti teikumā nosauc blakus darbību, kas pavada galveno darbību**. Abās darbībās ir tas pats darītājs, un darbības notiek vienlaicīgi.⁷⁹

Ir vairākas situācijas, kurās ir iespējams paralēli lietot divdabi ar *-dam-* vai divdabi ar *-ot, -oties*. Pirmkārt, ja šie divdabji ir nozīmes ziņā līdzvērtīgi un ir savstarpēji aizstājami. Šajā gadījumā to nosaka autora individuālais stils un konteksts.⁸⁰ Otrkārt, ir iespējami abi divdabji, lai gan izteic dažādas nozīmes nianšes. Šo problēmu raksturo izvēle starp divdabjiem *būdams* un *esot*, kuros redzamas atšķirības; šī izvēle atkarīga no autoram būtiskās nozīmes nianšes uzsvēršanas.

Būdams – izvēlas, ja izsakāma vispārīga vai kādas vispārinātas situācijas nozīme vai ja nepieciešams saskaņot divdabi ar vārdu, uz kuru attiecas divdabja izteiktā norise vai pazīme.⁸¹

Esot – izvēlas, ja uzsverama vienlaicīguma nozīme vai saistība ar tagadnes situāciju.⁸²

Būdams jomas speciālists, viņš liecināja minēto.

Esot jomas speciālists, viņš liecināja minēto.

1.6. Prievārdi

Prievārdi izsaka attieksmi.⁸³ Tie ir nelokāmi, nosaka atkarīgā vārda locījumu un precizē to nozīmi.⁸⁴ Norāda gan uz reāliem priekšmetiem, parādībām, pazīmēm, gan arī iedomāto reāliju attieksmēm. Prievārdu daudznozīmība atklājas tikai saistījumā ar citiem vārdiem.⁸⁵ Tātad prievārdi ir vajadzīgi, lai saprastu atkarīgā vārda nozīmi un spētu teikumā identificēt attieksmes sakarības.

Latviešu valodā ir vairāki prievārdi, kurus bieži nepareizi izmanto tieši citu valodu ietekmē.

1.6.1. Prievārds *pie*

Prievārda *pie* lietojums, lai nosauktu saistību ar procesu, norisi un darbības laiku, ir pārņemts no vācu valodas *bei* un krievu valodas *npu* lietojuma.⁸⁶

⁷⁶ Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003. 150. lpp.

⁷⁷ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 586. lpp.

⁷⁸ turpat, 583. lpp.

⁷⁹ Ruža V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Nr. 5. Rīga: SIA "Arona Baltic", 2010., 60.–61. lpp.

⁸⁰ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 592. lpp.

⁸¹ turpat, 593. lpp.

⁸² turpat, 593. lpp.

⁸³ turpat, 619. lpp.

⁸⁴ Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003., 180. lpp.

⁸⁵ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 619. lpp.

⁸⁶ Freimane I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams:

<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

Latviešu valodā prievārda *pie* nozīmes ir tuvināšanās, tuva novietojuma, pievienošanās, piederības vai saistības attieksmes.⁸⁷ Savukārt, ja to lieto, lai norādītu uz apstākļiem, tā jau ir kļūda.⁸⁸

NAV PAREIZI	PAREIZI
<i>pie</i> apstākļiem	<i>apstākļos</i>
<i>pie</i> šādiem apstākļiem	<i>šādos apstākļos</i>
<i>pie</i> nosacījuma	<i>ar</i> nosacījumu
<i>pie</i> soda noteikšanas	<i>nosakot sodu</i>

Apstākļis, ka apsūdzētais ir piekritis vienkāršāka procesa izvēlē, nav atzīstams par viņa atbildību mīkstinošu apstākli, bet tas tiek ņemts vērā pie soda noteikšanas.

*Apstākļis, ka apsūdzētais ir piekritis **vienkāršākam procesam**, nav atzīstams par viņa atbildību mīkstinošu apstākli, bet tas tiek ņemts vērā, **nosakot sodu**.*

Labota liekvārdība.

1.6.2. Prievārds *no*

Latviešu valodā prievārda *no* nozīmes ir attālināšanās pret sākotni, izcelsmi, aizsākumu laikā, izejas punktu (tiešā un pārnestā nozīmē).⁸⁹

Prievārdu *no* neizmanto, lai norādītu *no (kā?) redzams*. Šāda veida konstrukcijās neveidojas pareiza nozīme, jo pareizi ir *(kur?) redzēt*.

Lai izvairītos no neprecīzās konstrukcijas, ir vairāki varianti, kurus var izmantot atbilstoši dažādām situācijām.

No lietas materiāliem redzams. (*no kā redzams?*)

Lietas materiālos redzams. (*kur redzams?*)

No lietas materiāliem izriet. (*no kā izriet?*)

No lietas materiāliem secināms/konstatējams. (*no kā secināms/konstatējams?*)

⁸⁷ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 624. lpp.

⁸⁸ Ščučka A. Standartizētu konstrukciju lietojums dažādos funkcionālajos stilos. *Valoda: nozīme un forma. Plašsaziņas līdzekļu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009., 117. lpp.

⁸⁹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 623. lpp.

1.6.3. Prievārds *uz*

Latviešu valodā prievārds *uz* izsaka virzības un virsēja novietojuma attieksmes, norādījumu uz darbības, norises laiku, virzienu vai mērķi (tiešā vai pārnestā nozīmē).⁹⁰

Lai arī prievārdu *uz* var izmantot, lai norādītu uz laiku (*sēde pārcelta uz rītdienu, uz brīdi atpūsties*), tomēr ir vairāki gadījumi, kuros *uz* tiek neprecīzi izmantots, ietekmējoties no vācu *auf* un krievu *на* izmantojuma šajās valodās.⁹¹

Prievārdu *uz* nelieto šādos gadījumos. Labāk izvēlēties alternatīvu.

NAV PAREIZI	PAREIZI
<i>spēkā <u>uz</u> līguma noslēgšanas <u>brīdi</u></i>	<i>spēkā līguma noslēgšanas brīdī</i>
<i><u>uz</u> 1. <u>janvāri</u> parāds nebija samaksāts</i>	<i>līdz 1. janvārim parāds nebija samaksāts</i>
<i><u>uz</u> <u>doto</u> <u>brīdi</u></i>	<i>šobrīd, pašlaik, pašreiz</i>

1.6.4. Prievārds *dēļ*

Latviešu valodā prievārdu *dēļ* izmanto darbības vai norises cēloņa, iemesla vai nolūka attieksmes izteikšanai.⁹² Jāatceras, ka šis prievārds **vienmēr atrodas aiz** vārda, ko paskaidro (tāpat kā prievārds *labad*).

	<i>Martā <u>dēļ</u> prasītāja saistību neizpildes atbildētājam radās zaudējumi.</i>
	<i>Martā prasītāja saistību neizpildes dēļ atbildētājam radās zaudējumi.</i>

Tiesu tekstos ir sastopamas konstrukcijas ar vārdu **rezultātā**. Ļoti bieži šajos gadījumos iederīgāks būtu *dēļ*.

	<i>Tiesa atzīst, ka apsūdzētās prettiesiskās rīcības <u>rezultātā</u> cietušajam ir radīts mantisks zaudējums <u>Euro 590,00 apmērā</u>.</i>
	<i>Tiesa atzīst, ka apsūdzētās prettiesiskās rīcības dēļ cietušajam ir radīts mantisks zaudējums 590 euro.</i>

Valūta jāraksta aiz summas, vārds *apmērā* ir lieks, jo nepiešķir nekādu papildu nozīmi teikumam. Jāizvērtē *00 centu* pieraksts aiz komata – visbiežāk tas nav nepieciešams.

⁹⁰ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 625. lpp.

⁹¹ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

⁹² Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 623. lpp.

1.6.5. Prievārds *priekš*

Latviešu valodā prievārdu *priekš* lieto laika un vietas nozīmē, bet reti. Mūsdienās *priekš* vietas nozīmē aizstāj lietvārds lokatīvā *priekšā*.⁹³ Savukārt laika nozīmē mūsdienās biežāk izmanto *pirms*.⁹⁴

Visbiežāk prievārds *priekš* tiek nepareizi lietots ar ģenitīvu (kā?), lai gan domāts norādīt adresātu (kam?).^{95,96} Proti, nolūka nozīmē nelieto ⁹⁷ *priekš tevis* (kā?), bet *tev* (kam?).

⊗	<i>Iepakojums bija paredzēts <u>priekš</u> liecinieces.</i>
	<i>Iepakojums bija paredzēts lieciniecei.</i>
	<i>Līgums parakstīts <u>priekš</u> gada. (novec.) // Līgums parakstīts pirms gada.</i>
	<i>Priekš ieejai ir aizliegums. (novec.) // Ieejas priekšā ir aizliegums.</i>

Atsevišķos avotos⁹⁸ norādīts, ka ir gadījumi, kuros var izmantot *priekš* (kā?). Protams, ka ir būtiski, lai nerastos pārpratums, tomēr vienmēr ir iespējams izmantot alternatīvu, tādējādi izvairoties no nepareizām formām.

Teikumā *Apsūdzētais nosūtīja ziņu priekš Pētera* mēs noprotam, ka ziņa ir adresēta Pēterim, bet nezinām, vai ziņu nosūtīja Pēterim vai kādam citam, kuram būtu jānodod tālāk Pēterim. Ja šajā piemērā mēs izņemam *priekš* un pārveidojam *Pētera* uz *Pēterim*, tad zūd būtiska satura nianse, proti, šādi nepārprotami tiek norādīts ziņas adresāts. No vienas puses, jāatzīst, ka šajā situācijā daudz nozīmīgāk ir izvairīties no pārpratuma, tādēļ nebūtu rupja kļūda atstāt teikumu tādu, kāds tas ir. No otras puses, ir iespējams pārveidot teikumu tā, lai ievērotu valodas kultūru un labo praksi.

⊗	<i>Apsūdzētais nosūtīja ziņu Pēterim.</i>
	<i>Apsūdzētais nosūtīja ziņu priekš Pētera.</i>
	<i>Apsūdzētais nosūtīja ziņu, kas paredzēta Pēterim.</i>

⁹³ Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 116. lpp.

⁹⁴ Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003., 202. lpp.

⁹⁵ turpat, 202. lpp.

⁹⁶ Freimane I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams:

<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

⁹⁷ Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 99. lpp.

⁹⁸ Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 116. lpp.; Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 41. lpp.

1.6.6. Divi prievārdi blakus

Nav ieteicams rakstīt divus prievārdus blakus.⁹⁹ Tas apgrūtina teksta uztveri.

⊗ Uzziņa *par ar* lietas izskatīšanu saistītajiem izdevumiem.

Uzziņa, kurā norādīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi.

⊗ Liecība atzīstama *par ar* konkrēto procesu neattiecināmu pierādījumu.

Liecība atzīstama par pierādījumu, kas nav attiecināms uz konkrēto procesu.

⊗ Saskaņā *ar no* Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 8. panta trešās daļas izrietošo proporcionalitātes principu pašvaldības kontrolējošai iestādei, īstenojot savas prerogatīvas, ir ...

Saskaņā ar proporcionalitātes principu, kas izriet no Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 8. panta trešās daļas, pašvaldības kontrolējošai iestādei, īstenojot savas prerogatīvas, ir ...

1.7. Izvēle starp diviem

Tiesu nolēmumos dažkārt rodas kļūdas situācijai neatbilstoša vārda izvēles dēļ.

1.7.1. Esamība un esība

Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija 2003. gada 13. maija lēmumā Nr. 21¹⁰⁰ pieņēma terminu **esamība un esība nozīmju šķīrumu**. Tas darīts, lai novērstu termina *esamība* divnozīmību un sinonīmiju ar *esību*. Turklāt šiem terminiem atkārtoti (kopš 20. gs. 90. gadiem *esība* ir iekļauts dažādās vārdnīcās) pievērsta uzmanība tieši juridiskās precizitātes dēļ – *likuma spēkā esība, pierādījumu esība, paraksta esība* utt.

Esamība – matērijas objektīvā realitāte, tās pastāvēšana neatkarīgi no apziņas; lieto filozofijā.

Esība – pastāvēšana, eksistence, tas ir, ja runa ir par to, “kas ir vai nav”.

⁹⁹ Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 99. lpp.

¹⁰⁰ Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 21 *Par terminiem esamība un esība*. Latvijas Vēstnesis, 22.05.2003., Nr. 76. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=75121>

Nolēmumos **esamība** lietota ar termina **esība** nozīmi.

*Nosakot konkrētus soda termiņus, tiesa ņem vērā personas attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētās atbildību mīkstinoša un atbildību pastiprinoša apstākļa **esamību**.*

*Nosakot konkrētus soda termiņus, tiesa ņem vērā personas attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētās atbildību mīkstinoša un atbildību pastiprinoša apstākļa **esību**.*

Tāpat tiesu nolēmumos **neesamības** vietā jālieto **neesība**.

*Izšķirošais faktors ir nevis iestādes rīcības atbilstība likumam, bet gan personas vainas **neesamība**.*

*Izšķirošais faktors ir nevis iestādes rīcības atbilstība likumam, bet gan personas vainas **neesība**.*

Ja vārdi **esība** vai **neesība** šķiet neierasti, no tiem var izvairīties – izmantot **pastāv** vai **nepastāv**, vai arī vienkāršot teikumu un konkrēti teikt, ka **ir** vai **nav**.

*Tādējādi uzskatāms, ka par parāda **esamību** un apmēru atbildētājs tika informēts.*

*Tādējādi uzskatāms, ka atbildētājs **bija informēts par parādu un tā apmēru**.*

1.7.2. **Papildu un papildus**

Latviešu valodā šķir apstākļa vārda **papildus** un apzīmētāja **papildu** lietojumu.^{101,102} Diemžēl praksē lielākoties tiek lietots tikai vārds **papildus** abās nozīmēs. Tomēr ir būtiski šos vārdus šķirt.

Papildu lieto, lai paskaidrotu lietvārdu.

papildu informācija, **papildu** dokumenti, **papildu** apstākļi, **papildu** ziņas

Līdzīgi ir vārdi **izpildu** un **piespiedu**, kas arī paskaidro tikai lietvārdus. **Izpildu** raksts, **piespiedu** darbs.

¹⁰¹ *Kā pareizi: papildu rokam papildus bedri vai papildus rokam papildu bedri?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/742>

¹⁰² *Papildu pret papildus*. "Skrivanek Baltic". Latviešu valodas padomi. 27.10.2017. Pieejams: <https://skrivane.lv/papildu-pret-papildus/>

Papildus lieto, lai paskaidrotu darbības vārdu.

papildus informēt, papildus liecināt, papildus norādīt, papildus ziņot

Teikumos *papildu/papildus* jāraksta pēc iespējas tuvāk tam vārdam, ko paskaidro. Īpaši, ja teikums ir sarežģīts un/vai lasītājs var pārprast domu.

1.7.3. *Kā un nekā*

Šķir *kā* un *nekā* lietojumu, kad **salīdzināmajā** daļā ir īpašības vārda, lokāmā divdabja vai apstākļa vārda pārākā pakāpe (*vairāk, labāk, ātrāk* utt.), kas izteikta apgalvojumā.¹⁰³

Piemēri kolonnās nav sinonīmi, bet parāda pareizu saikļa lietojumu.

KĀ	NEKĀ	PAR
kad ir noliegums, noliegta darbības vārda forma	ja nav nolieguma (ir apgalvojums)	gan ar apgalvojumu, gan ar noliegumu
<i>Nav parādā vairāk kā bija aizņēmis.</i>	<i>Ir parādā vairāk nekā bija aizņēmis.</i>	<i>Nav/Ir parādā vairāk par to, cik bija aizņēmis.</i>
<i>Ne vairāk kā likumā noteikts.</i>	<i>Vairāk nekā likumā noteikts.</i>	<i>(Ne) vairāk par likumā noteikto.</i>
<i>Tiesa nepiešķir lielāku ticamību kā otrai liecībai.</i>	<i>Tiesa piešķir lielāku ticamību nekā otrai liecībai.</i>	<i>Tiesa (ne)piešķir lielāku ticamību par otru liecību.</i>
<i>Sūtījums saņemts ne vēlāk kā septītajā dienā</i>	<i>Sūtījums saņemts vēlāk nekā septītajā dienā.</i>	<i>Sūtījums saņemts (ne) vēlāk par septīto dienu.</i>
<i>Īpašuma vērtība nevar būt mazāka kā iepriekš.</i>	<i>Īpašuma vērtība var būt mazāka nekā iepriekš.</i>	<i>Īpašuma vērtība (ne)var būt mazāka par iepriekšējo.</i>

Ja nav skaidrs, vai jāraksta *kā* vai *nekā*, tad noteikti var izvēlēties *par*.

⊗	<i>Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri ir vairāk kā sešus mēnešus veci.</i>
	<i>Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri ir vairāk nekā sešus mēnešus veci.</i>
	<i>Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri ir vecāki par sešiem mēnešiem.</i>

¹⁰³ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 22. lpp.

1.8. Personvārdi

Latvijā personvārdu rakstības normas noteic Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”.¹⁰⁴ Tajos ir atrunāti gan latviešu literārās valodas noteikumi personvārdu rakstībā un lietošanā, gan arī tas, kā latviešu valodā jāatveido citvalodu personvārdi.

1.8.1. Latviešu valodas personvārdi

Tiesu dokumentos kļūdas personvārdu pierakstā galvenokārt saistītas ar to nepareizu locīšanu. Zināmi un ierasti vārdi un uzvārdi tiek locīti pareizi. Tomēr bieži vien nepieciešams strādāt ar mazāk izplatītiem personvārdiem.

Latviešu valodā lietvārdam ir sešas deklinācijas (galotnes nominatīvā: *-s, -š; -is; -us; -a; -e; -s*), ja vārdam ir kāda cita galotne, tad tas ir nelokāms vārds. Tas pats ir attiecināms uz personvārdiem. To ir būtiski atcerēties – **personas vārdu un uzvārdu lokām tāpat kā jebkuru lietvārdu, mainām tā galotni atbilstoši dzimtei (un neaizmirstam par kopdzimtes lietvārdiem** (Meija, Straume u. tml.)).

Lai izvairītos no kļūdām personvārdu locīšanā, jāmēģina distancēties no vārda nozīmes gadījumos, kad vārdā vai uzvārdā ir sugasvārds (*Vilks, Bute* u. tml.). Distancējoties no šīm vārdu nozīmēm, ir vieglāk locīt personvārdus, ja tiem ir cita, bet līdzīga galotne, piemēram, vīr. dz. *Kurmīš* – siev. dz. *Kurme*; bet vīr. dz. *Alniss* – siev. dz. *Alnisa*.

Ieteikums – pirmkārt, saprast, vai tas ir lokāms; ja lokāms, tad, otrkārt, jānodala galotne. Treškārt, par paraugu izvēlēties vārdu no tās pašas deklinācijas – tā vieglāk atcerēties pareizās locījumu galotnes.

Liena loka kā Anna (kam? Annai → Lienai), Intis kā Jānis (kam? Jānim → Intim)

1.8.1.1. Līdzskaņu mija

Latviešu valodā vīriešu personvārdiem ar galotni *-is* ģenitīvā ir līdzskaņu mija (Kalvis – Kalvja, Jānis – Jāņa), bet ne divzīlbīgiem vārdiem, kuriem ir izskaņa *-dis, -tis*. Šāda pieeja jau ilgstoši ir akceptēta un sabiedrībā pieņemta.¹⁰⁵

Rūdis – Rūža – Rūda, Uldis – Ulža – Ulda, Guntis – Gunša – Gunta

Ja ir vairāk nekā divas zilbes, tad mija notiek.¹⁰⁶

Visvaldis – Visvalža, Miervaldis – Miervalža, Kastītis – Kastīša, Vijolītis – Vijolīša

¹⁰⁴ Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 *Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-kari-to-identifikaciju>

¹⁰⁵ Putniņa I., Liepa D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2005., 84. lpp.

¹⁰⁶ *Lietvārdi*. <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=1136668&r=36&lid=1136668&q=&h=0>

1.8.1.2. Kopdzimtes uzvārdi

Bieži vien, lokot uzvārdus, kļūdas rodas tad, ja galotne ir neierasta dzimtei. Iespējams, tādēļ, ka tie ir retāk sastopami gadījumi (taču ne retums). Piemēram, vīriešu kopdzimtes uzvārdiem galotnes *-a* un *-e*, sieviešu kopdzimtes uzvārdiem galotne *-s*. Arī uzvārdos ar galotni *-us* atšķirība būs tikai datīvā.¹⁰⁷

Datīvā (kam?) būs šādi.

sieviešu dzimte	vīriešu dzimte	sieviešu dzimte	vīriešu dzimte
<i>Anna Puika</i> <i>Annai Puikai</i>	<i>Jānis Puika</i> <i>Jānim Puikam</i>	<i>Ilze Egle</i> <i>Ilzei Eglei</i>	<i>Artūrs Egle</i> <i>Artūram Eglem</i>

sieviešu dzimte	vīriešu dzimte	sieviešu dzimte	vīriešu dzimte
<i>Ieva Klints</i> <i>Ievai Klintij</i>	<i>Juris Klints</i> <i>Jurim Klintim</i>	<i>Kate Lokus</i> <i>Katei Lokui</i>	<i>Oskars Lokus</i> <i>Oskaram Lokum</i>

1.8.2. Personvārdu locīšana latviešu valodā

Šajā sadaļā ir sniegts ieskats personvārdu locīšanas paradigmā. Vairāk skat. [4.4. apakšnodaļā](#).

	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte
kas?	<i>Lauma Kalna</i>	<i>Kurts Kalns</i>	<i>Kate Koce</i>	<i>Pēteris Kocis</i>
kā?	<i>Laumas Kalnas</i>	<i>Kurta Kalna</i>	<i>Kates Koces</i>	<i>Pētera Koča</i>
kam?	<i>Laumai Kalnai</i>	<i>Kurtam Kalnam</i>	<i>Katei Kocei</i>	<i>Pēterim Kocim</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Laumu Kalnu</i>	<i>Kurtu Kalnu</i>	<i>Kati Koci</i>	<i>Pēteri Koci</i>
kas?	<i>Venta Kalniņa</i>	<i>Alberts Kalniņš</i>	<i>Lote Mākonīte</i>	<i>Varis Mākonītis</i>
kā?	<i>Ventas Kalniņas</i>	<i>Alberta Kalniņa</i>	<i>Lotes Mākonītes</i>	<i>Vara Mākonīša</i>
kam?	<i>Ventai Kalniņai</i>	<i>Albertam Kalniņam</i>	<i>Lotei Mākonītei</i>	<i>Varim Mākonītim</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Ventu Kalniņu</i>	<i>Albertu Kalniņu</i>	<i>Loti Mākonīti</i>	<i>Vari Mākonīti</i>
kas?	<i>Genovaites Dzelzs</i>	<i>Salvis Dzelzs</i>	<i>Gīna Medus</i>	<i>Raims Medus</i>
kā?	<i>Genovaites Dzelzs</i>	<i>Salvja Dzelzs</i>	<i>Gīnas Medus</i>	<i>Raima Medus</i>
kam?	<i>Genovaites Dzelzij</i>	<i>Salvim Dzelzim</i>	<i>Gīnai Medui</i>	<i>Raimam Medum</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Genovaiti Dzelzi</i>	<i>Salvi Dzelzi</i>	<i>Gīnu Medu</i>	<i>Raimu Medu</i>

¹⁰⁷ Putniņa I., Liepa D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2005., 85. lpp.

1.8.3. Citvalodu personvārdu atveide

Latviešu valodā citvalodu personvārdu atveidei par pamatu ir ņemts izrunas princips, proti, mēs pierakstām ārzemju personvārdu latviešu alfabēta burtiem atbilstoši oriģinālvalodas izrunai. Kopumā tā ir arī latviešu valodā – mēs rakstām tā, kā izrunājam (izņēmumu ir maz).¹⁰⁸ Daudzās Eiropas valstīs ir izvēlēts ortogrāfiskās atveides princips – pieraksts ir tāds pats kā oriģinālā, visbiežāk gan bez diakritiskajām zīmēm. Abos principos ir plusi un mīnusi.¹⁰⁹ Piemēram, franču valodā pieraksts būs latīņu burtiem bez diakritiskajām zīmēm, bet izruna būs atbilstoši franču alfabētam, jo viņu valodas sistēmā izruna atšķiras no rakstības.

Personvārda atveidi var ietekmēt Latvijā reti sastopamās valodas vai tādas valodās, kurās, pareizi atveidojot, vārds var šķīst nelabskanīgs, kā arī tradīcija (zviedru valodas *Solveig* latviešu valodā precīzāk būtu Sūlveija¹¹⁰, tomēr, šķiet, ka tradīcija netiks lauza).

Lai gan ir dažādas (arī subjektīvas) attieksmes pret personvārdu atveides nosacījumiem latviešu valodā, to, ka tas ir jādara un kā tas ir jādara, nosaka Valsts valodas likums¹¹¹ un Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”.¹¹²

Valsts valodas likuma 19. panta pirmā daļa: “Personvārdus atveido saskaņā ar latviešu valodas tradīcijām un raksta atbilstoši spēkā esošajām literārās valodas normām, ievērojot šā panta otrās daļas noteikumus.” Trešā daļa: “Vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju, kā arī citu valodu personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā reglamentē Ministru kabineta noteikumi.”

Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumu Nr. 114 8.2. apakšpunkts: “citvalodu personvārdus latviešu valodā atveido atbilstoši to izrunai oriģinālvalodā (valoda, kurā ir uzrakstīts kāda teksta oriģināls) un iekļauj latviešu valodas gramatiskajā sistēmā.”

Savukārt 145. punkts: “Latviešu valodā rakstītā personvārda forma ir juridiski identa personvārda oriģinālformai latīņalfabētiskajā transliterācijā vai personvārda vēsturiskajai formai.” 147. punkts noteic: “Norakstos un izrakstos personvārdus raksta oriģinālrakstībā.”

Atveidi sarežģī tas, ka bieži vien nav zināma personas izcelsme, ir norādīts tikai personvārda latīņalfabētiskais variants. Tātad oriģināls ir transliterēts, ievērojot Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) transliterācijas tabulu¹¹³, bet, lai to atveidotu atbilstoši izrunai, nepieciešams noskaidrot, kāda ir vārda oriģinālrakstība, jo tas ietekmē precīzu atveidi.

Tīmeklī ir pieejama Latviešu valodas aģentūras izveidota lietotne “Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā” (personvarduatveide.lv), kurā šobrīd ir apkopta informācija par personvārdu atveidi no 28 valodām. Var gadīties, ka personvārdam ir pieļaujami vairāki

¹⁰⁸ Baldunčiks J. *Citvalodu īpašvārdu atveide latviešu valodā (vēsturisks pārskats)*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/article.aspx?id=personvardi>

¹⁰⁹ Balode I. Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā: problēmas un risinājumi. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Nr. 5. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2010., 4.–5. lpp.

¹¹⁰ turpat, 8. lpp.

¹¹¹ *Valsts valodas likums*. Latvijas Vēstnesis, 21.12.1999., Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=14740>

¹¹² Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 *Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-kar-to-identifikaciju>

¹¹³ Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr. 134 *Personu apliecinošu dokumentu noteikumi*. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=244720>, 1. pielikums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/244720#piel1>

varianti. Izvēlēties var jebkuru, bet par pareizāko atzīst pirmo variantu, kurā izvēlēta precīzākā atveide atbilstoši oriģinālvalodas izrunai (piemēros ar *).

<i>Eva</i>	Eva – angļu, spāņu, somu, igauņu valodā Ēva – dāņu, zviedru, norvēģu, ungāru valodā Jeva – krievu valodā <i>Ева</i>
<i>Johnson</i>	Džonsons (-e) – angļu valodā Junsons (-e) – norvēģu valodā Jūnsons (-e) – zviedru valodā
<i>Julian</i>	Juliāns – poļu*, vācu valodā; ungāru valodā <i>Julián</i> Juljans – poļu valodā Jūlians – norvēģu valodā Huljans, Hulians – spāņu valodā <i>Julián</i> Džūljans*, Džūljens, Džūlians, Džūliens, Juliāns – angļu valodā

Tekstā, **pirmo reizi rakstot citvalodas personvārdu**, vispirms norāda latvisko atveidojumu, blakus **iekavās un slīprakstā pieraksta oriģinālformu latīnalfabētiskajā transliterācijā**.¹¹⁴ Iekavas ir nepieciešamas, lai nodalītu no pamatteksta oriģinālformu, savukārt slīpraksts ir nepieciešams, jo citvalodas vārdus latviešu valodas tekstā raksta slīpinājumā¹¹⁵.

piedaloties Džekam Viljamsam (*Jack Williams*)

Nominatīvā ir Džeks Viljamss.

1.9. Tipiskās kļūdas

Daudzas no iepriekš un turpmāk norādītajām kļūdām ir plaši izplatītas tiesu nolēmumos. Šajā apakšnodaļā ir iekļautas: 1) tādas nevēlamas izteiksmes latviešu literārajā valodā, kas lietišķajā valodā ir bijušas gadu desmitiem un no kurām daudzas joprojām ir likumos; 2) tādas nevēlamas izteiksmes, kas tikai ienāk vai samērā nesen ienākušas tiesu nolēmumos.

Saistībā ar pirmo gadījumu jau gadiem ir norādīts, ka šādas izteiksmes nav atbilstošas latviešu valodai (un ir veidi, kā no tām izvairīties), turpretim otrajā – tiek pārņemti latviešu valodas vārdi, kurus sāk izmantot bieži, nevietā un lieki, tā saucami *modes vārdi*.

¹¹⁴ Platace L. *Kā pareizi raksta un atveido personvārdus*. LV portāls, 2013. gada 16. oktobrī. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/258441-ka-pareizi-raksta-un-atveido-personvardus-2013>

¹¹⁵ Teksta noformējuma noteikumi latviešu valodā. Slīpraksts. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-4100600.htm>

1.9.1. Pārņemtās izteiksmes

Visbiežāk lietišķajā stilā pārņemtās izteiksmes ir no krievu valodas, dažkārt vēl kāds izteiciens saglabājies no vācu valodas. Angļu valodas ietekme lietišķajos tekstos nav tik pamanāma kā ikdienas valodā, tomēr juridiskajā valodā tā ienāk no Eiropas Savienības Tiesas, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un citām institūcijām.

Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā tezaurs.lv/mlvv (arī tezaurs.lv) var pārbaudīt vārdu nozīmes. Atsevišķiem vārdiem šajā vārdnīcā tiek norādītas izplatītas lietojuma kļūdas, kā arī norādīti pareizie un ieteicamie varianti.

1.9.1.1. Augstāk/zemāk

Augstāk/zemāk lietojums, norādot uz tekstā iepriekš minēto vai to, kas turpmāk tiks minēts, ir pārņemts.¹¹⁶ Labāk izvēlēties *iepriekš/turpmāk* vai izvērtēt, vai šis vārds vispār ir nepieciešams.

⊗	<i>Pamatojoties uz augstākminēto un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 511., 512., 514., 520. pantu, tiesa nosprieda .. .</i>
	<i>Pamatojoties uz iepriekš minēto un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 511., 512., 514., 520. pantu, tiesa nosprieda .. .</i>
	<i>Pamatojoties uz minēto un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 511., 512., 514., 520. pantu, tiesa nosprieda .. .</i>

1.9.1.2. Sastādīt/veidot

Šajos piemēros **sastādīt** un **veidot** lietoti neprecīzi.

⊗	<i>summu veido 100 EUR, parāds veidoja 2000 Ls, procenti veidos lielāko daļu</i>
⊗	<i>summa sastāda 100 EUR, parāds sastādīja 2000 Ls, procenti sastādīs lielāko daļu</i>
	<i>summa ir 100 EUR, parāds bija 2000 Ls, procenti būs lielākā daļa</i>

Savukārt **sastādīt** šādās nozīmēs ir pareizi.¹¹⁷

	<i>Sastādīt aktu, sastādīt protokolu, sastādīt dokumentu.</i>
--	--

¹¹⁶ Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata. Valsts aģentūra "Tulkošanas un terminoloģijas centrs", 2006., 105. lpp.

¹¹⁷ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/sast%C4%81d%C4%ABt>

1.9.1.3. Sekojoši

Lietišķajos tekstos vārds **sekojoši** tiek lietots ar krievu valodas vārda *следующие* nozīmi. Tā ir nevēlama prakse,¹¹⁸ jo vārdam *sekot* latviešu valodā ir citas nozīmes.

⊗	<i>Iesniegumā minēti <u>sekojoši</u> argumenti.</i>
	<i>Iesniegumā ir šādi argumenti.</i>
	<i>Iesniegumā minēti šādi argumenti. // Iesniegumā norādīti šādi argumenti.</i>

Šajā piemērā ir labots arī kols teikuma beigās, jo nolēmumos bieži vien šāda konstrukcija tiek izmantota, tomēr tālāk nav tieša uzskaitījuma, bet gan uzskaitījums rindkopās. Vairāk par kola lietojumu skat. [2.10.4. apakšnodaļā](#).

1.9.1.4. Tekošs

Latviešu valodas vārdam **tecēt** ir citāda nozīme¹¹⁹ nekā no krievu valodas pārņemtā vārda *текущий* nozīme. Tāda pati situācija kā ar *sekojoši* – vārdi tiek izmantoti tajās nozīmēs, kas ir krievu valodā, bet kādu nav latviešu valodā.

⊗	<i>tekošais rēķins, tekošie darbi, termiņa <u>tecējuma</u> sākums, termiņš <u>notecēja</u></i>
	<i>kārtējais rēķins, kārtējie darbi, termiņa sākums, termiņš beidzās</i>

1.9.1.5. Vadīties no

Nav ieteicams lietot konstrukcijas **vadīties no** / **vadoties pēc**, jo to lietojums latviešu valodā ieviesies krievu valodas vārda *руководствоваться* ietekmē.¹²⁰ Tā vietā vēlams lietot citu, latviskāku izteiksmi – **ievērot, ņemt vērā, pamatoties uz, balsīties uz** u. c. – atkarībā no konteksta.

⊗	<i>..., <u>vadoties pēc</u> taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, kā to nosaka Civillikuma 5. pants.</i>
	<i>..., ievērojot taisnības apziņu un vispārīgos tiesību principus, kā to nosaka Civillikuma 5. pants.</i>

¹¹⁸ Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 112. lpp.

¹¹⁹ MLVV. Pieejams: <https://tezaurus.lv/mlvv/#/sv/teko%C5%A1s>

¹²⁰ Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014., 70. lpp.

1.9.2. Neprecīzi vai neatbilstoši lietotas izteiksmes

Turpmāk norādītie vārdi un vārdu savienojumi ir jālieto tiem atbilstošās nozīmēs.

1.9.2.1. *Attiecīgi*

Apstākļa vārds **attiecīgi** tiesu nolēmumos tiek lietots arvien biežāk. Ļoti bieži tas tiek lietots atbilstošā nozīmē un vietā, īpaši uzsverot, ka kāds jēdziens ir saistīts ar kaut ko iepriekš minētu; *attiecīgi* izmantots kā vārda *samērīgi* sinonīms.¹²¹

*Tātad pieteicēja ir tiesīga savākt vairāk nekā 60 % no kaitīgajiem atkritumiem (piemēram, 65 %), tad **attiecīgi** 80 % reģenerēto atkritumu jārēķina no šī faktiski (65 %) savāktā atkritumu apjoma.*

Arvien biežāk *attiecīgi* aizvieto jau labi zināmos *tādējādi*, *tātad*, *tādā veidā*, *proti*, *tas ir*, *respektīvi* u. tml. Ieteikums ir izvērtēt, vai *attiecīgi* tiek lietots, izmantojot šī vārda nozīmi.

Pieteicējs izcietis 1/4 no piespriedā soda, attiecīgi jautājums par pārvietošanu uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējo pakāpi var tikt izskatīts pēc 2020. gada 2. janvāra.

*Pieteicējs izcietis 1/4 no piespriedā soda, **tādējādi** jautājums par pārvietošanu uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējo pakāpi var tikt izskatīts pēc 2020. gada 2. janvāra.*

Bieži *attiecīgi* nav vajadzīgs teikumā, jo nepiešķir jaunu nozīmes niansi.

Konkrētajā gadījumā tiesai pastāvēja tiesisks pamats atstāt pieteicējas pieteikumu bez izskatīšanas, attiecīgi dodot tai iespēju sagatavot un iesniegt Lēmuma apstrīdēšanas iesniegumu.

*Konkrētajā gadījumā tiesai pastāvēja tiesisks pamats atstāt pieteicējas pieteikumu bez izskatīšanas, **dodot** tai iespēju sagatavot un iesniegt **lēmuma** apstrīdēšanas iesniegumu.*

1.9.2.2. *Ieskatā*

Tiesu nolēmumos ļoti bieži tiek izmantots **ieskatā**, norādot gan uz to, kas ir *tiesas ieskatā*, gan uz to, kas ir *lietas dalībnieku ieskatā*. Vārdnīcā vārdam *ieskats* norādītas nozīmes *uzskats*, *domas*.¹²²

¹²¹ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/attiec%C4%ABgs>

¹²² MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/ieskats>

Ieskatā ir literārs vārds un tā nozīme ir ļoti līdzīga tai, ar kādu to izmanto tiesu nolēmumos. Tomēr vērojama uzmanība uz to, ka šāda veida izteiksmes, attiecinot uz tiesu, kopumā nav vēlamas. Nevajadzētu raisīt šaubu ēnu pār teikto, ja pirms kāda apgalvojuma bijis *tiesas ieskatā*, jo nozīmes ziņā tas ir līdzīgs *manuprāt, pēc manām domām* u. c. Šādu nozīmi vēl jo vairāk uzsver, ja *tiesas ieskatā* liek komatos.

Iespējams, šāds izteiksmes līdzeklis var būt attiecināms uz lietas dalībnieku pausto, jo, viņuprāt (viņu ieskatā, pēc viņu domām u. tml.), argumenti un interpretācija var būt dažāda, bet tiesai vajadzētu izvēlēties pārliecinošu izteiksmes veidu.

Tiesas ieskatā, iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.

*Tiesa **uzskata**, ka iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.*

Iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.

1.9.2.3. *Ietvaros*

Ietvaros mūsdienās kļuvis par *modes vārdu* un tiek lietots pārāk daudz. Ietvari nav nepareizs vārds, un dažkārt nepieciešams to izmantot, tomēr ļoti bieži no tā var izvairīties, izmantojot lokatīvu (kur?).

Pieteikums tiek izlemts rakstveida procesa ietvaros.

*Pieteikums tiek izlemts rakstveida **procesā**.*

Tā kā parādniekam ir maksātnespējas procesa pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības, .., tiesa atzīst, ka .. .

*Tā kā parādniekam ir maksātnespējas procesa pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, **kurā** dzēstas saistības, .., tiesa atzīst, ka .. .*

No *ietvaros* iespējams izvairīties, aizstājot to ar vārdiem *laikā* vai *periodā*.

Summētā darba laika gadījumā nedēļas vai mēneša ietvaros darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā darba laika.

*Summētā **darbalaika** gadījumā nedēļas vai mēneša **periodā** darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā **darbalaika**.*

*Summētā **darbalaika** gadījumā **nedēļā** vai **mēnesī** darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā **darbalaika**.*

1.9.2.4. *Secīgi*

Secīgi norāda uz noteiktu secību, to, kas nepārprotami un likumsakarīgi seko viens otram¹²³, iepriekš minot apstākļus un/vai notikumus, no kuriem izriet secīgums. Nevajag jaukt notikumu secīgumu ar iespējamiem secinājumiem par iepriekš minētajiem notikumiem vai faktiem.

*Iepriekšējo gadu zaudējumu dēļ SIA samazinājās pašu kapitāls, tādējādi samazinoties arī pašvaldībai piederošā uzņēmuma vērtībai un **secīgi** pašvaldības ieguldījuma vērtībai šajā uzņēmumā.*

Nolēmumos *secīgi* ir gan pārņemts no lietas dalībnieku dokumentiem, kuros viņi šādā veidā uzsver savu argumentu likumsakarīgo secīgumu, gan arī lietots citu apstākļa vārdu vietā, piemēram, *tādējādi, tāpat* u. c.

Kā redzams no lietas materiāliem, prasītāja sagatavojuši divas atbildes uz atbildētājas iesniegumu, līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka tās nebūtu nosūtītas. Secīgi arī nav pamata uzskatīt, ka atbildētāja tās nav saņēmusi, ņemot vērā to, ka viņa ilgstoši dzīvo vienā un tajā pašā dzīves vietā un citu korespondenci no prasītājas saņem.

*Kā redzams lietas **materiālos**, prasītāja sagatavojuši divas atbildes uz atbildētājas iesniegumu, līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka tās nebūtu nosūtītas. **Tāpat** arī nav pamata uzskatīt, ka atbildētāja tās nav saņēmusi, ņemot vērā to, ka viņa ilgstoši dzīvo vienā un tajā pašā **dzīvesvietā** un citu korespondenci no prasītājas saņem.*

¹²³ MLVV. Pieejams: <https://tezaurs.lv/mlvv/#/sv/sec%C4%ABgs>

Vajadzētu izvērtēt, vai patiešām *secīgi* ir nepieciešams tekstā un piešķir tam būtisku nozīmi.

Ņemot vērā, ka tiesa secināja, ka pieteicējs ir pārkāpis sprieduma 8. punktā minētajās tiesību normās noteiktās prasības, secīgi tiesa vērtēs pieteicējam piemērotā disciplinārsoda samērīgumu un nepieciešamību leģitīma mērķa sasniegšanai.

Ņemot vērā secināto, ka pieteicējs ir pārkāpis sprieduma 8. punktā minētajās tiesību normās noteiktās prasības, tiesa vērtēs pieteicējam piemērotā disciplinārsoda samērīgumu un nepieciešamību leģitīma mērķa sasniegšanai.

Jāvairās rakstīt pēc kārtas palīgteikumi, kas sākas ar vienādu saikli (ka).

1.10. Vārdu secība teikumā

Latviešu valodā ir diezgan brīvs vārdu izvietojums teikumā.¹²⁴ Tādēļ tiesu nolēmumos visbiežāk kļūdas vārdu secībā ir saistītas ar to, ka tās apgrūtina teikuma uztveri vai ka tiek šķirti vienoti jēdzieni.

Atzīstot, ka šāda atbildētājas rīcība ir prettiesiska un ka ar to konkrētajā gadījumā ir pārkāptas prasītāja cilvēktiesības - tiesības uz dzīvību un veselību, tiesa secinājusi, ka izskatāmajā lietā piemērojams ir tieši un nepastarpināti Latvijas Republikas Satversmes 92. pants.

*Atzīstot, ka šāda atbildētājas rīcība ir prettiesiska un ka ar to konkrētajā gadījumā ir pārkāptas prasītāja cilvēktiesības – tiesības uz dzīvību un veselību –, tiesa secinājusi, ka izskatāmajā lietā **tieši un nepastarpināti ir piemērojams** Latvijas Republikas Satversmes 92. pants.*

Neviens normatīvais akts nav noteicis aizliegumu cedentam cesionāram cedēt prasījumus pret parādnieku.

*Neviens normatīvais akts nav noteicis aizliegumu **cedentam cedēt cesionāram** prasījumus pret parādnieku.*

Taču pieteicējas ienākumi ir nepietiekami, lai norēķinātos nekavējoties ar kreditoriem.

*Taču pieteicējas ienākumi ir nepietiekami, lai **nekavējoties norēķinātos** ar kreditoriem.*

¹²⁴ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 795. lpp.

2. Pieturzīmju lietojums

Latviešu valodā galvenais ir gramatiskais interpunkcijas princips (tāpat kā daudzās citās Eiropas valodās). Tas nozīmē, ka pieturzīmes lietojumu nosaka gramatikas likumi, nevis intonatīvais princips. .. *teksta sadalīšana ar pieturzīmēm, pamatojoties uz gramatikas likumiem, vislabāk palīdz rakstītājam resp. runātājam izteikt un klausītājam uztvert domas saturu.*¹²⁵

2.1. Gadījumi, kuros nevajag pieturzīmes

Iespējams, visbiežāk pieturzīmes ir nevajadzīgi lietotas tāpēc, ka **intonatīvi mēs vēlamies likt pauzi arī tur, kur to saskaņā ar gramatiskajiem, jēdzieniskajiem vai pat stilistiskajiem nosacījumiem nevajadzētu likt**¹²⁶. Diemžēl visus gadījumus par nevietā lietotām pieturzīmēm uzskaitīt nav īsti iespējams to dažādības un neskaidro motīvu dēļ.

Tiesu dokumentos un lietišķajos rakstos ir gluži vai standartizējies šāds kļūdas veids – **atbilstoši (kam?), attiecībā (uz), atšķirībā (no), pretēji (kam), pretstatā (kam?), saistībā (ar), sakarā (ar), saskaņā (ar), salīdzinājumā (ar)** u. tml. atdalīt ar pieturzīmēm, lai gan veidojas tikai pauze. Pauzes rakstos nav apzīmējamas ar pieturzīmēm.¹²⁷

Tomēr valodnieces Ainas Blinkenas grāmatā “Latviešu interpunkcija” ir atrodams arī šāds skaidrojums: *Vārdu savienojumus, ko ievada pusprievārdiski lietvārdu lokatīvi attiecībā, attieksmē, atkarā, atkarībā, atšķirībā, pretstatā, salīdzinājumā, sakarā, saskaņā u. tml., var izteikt arī kā blakuspiebildumu pie galvenās izsakāmās domas; tad tie no pārējā teksta tiek atdalīti ar komatiem.*¹²⁸ Proti, ir gadījumi, kad šīs konstrukcijas ir atdalāmas. Tiesu nolēmumos un dokumentos ir ārkārtīgi reti gadījumi, kuros konstrukcija, piemēram, *saskaņā ar*, izsaka blakuspiebildumu pie teikuma galvenās domas, nevis organiski iekļaujas tajā. Tādējādi tieši lietišķās valodas kontekstā iepriekš minētie gadījumi nav atdalāmi ar pieturzīmēm (ja vien varat neapšaubāmi pamatot, ka šādi izsakāt blakuspiebildumu).

2.1.1. Saskaņā ar (ko?)

Saskaņā ar var būt jebkurā pozīcijā teikumā: sākumā, pa vidu vai beigās. Lietišķajā valodā šīs konstrukcijas nav jāatdala ar komatu, ja vien pirms vai pēc kāds cits teikuma elements to nepieprasa.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu, pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus.

¹²⁵ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 11.–12. lpp.

¹²⁶ turpat, 24. lpp.

¹²⁷ turpat, 24.–25. lpp.

¹²⁸ turpat, 260. lpp.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 464. panta pirmo daļu, tiesa iztiesāja šo lietu bez apsūdzētā piedalīšanās, jo ...

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 464. panta pirmo daļu tiesa iztiesāja šo lietu bez apsūdzētā piedalīšanās, jo ...

Nosakot apsūdzētajam galīgo sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, tiesa atzīst, ka, saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu, piemērojama daļēja sodu saskaitīšana.

Nosakot apsūdzētajam galīgo sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, tiesa atzīst, ka saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu piemērojama daļēja sodu saskaitīšana.

Krimināllieta tika izskatīta bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanā visā apsūdzības apjomā, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499. panta nosacījumiem.

Krimināllieta tika izskatīta bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanā visā apsūdzības apjomā saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499. panta nosacījumiem.

Saskaņā ar Civillikuma 1756. pantu, pienākums maksāt procentus pamatojas vai nu uz tiesisku darījumu, vai uz likumu un saskaņā ar 1946. pantu, procenti par aizdevumu dodami tikai tad, ja tie bijuši tieši norunāti, vai ja parādnieks pielaidis nokavējumu.

Saskaņā ar Civillikuma 1756. pantu pienākums maksāt procentus pamatojas vai nu uz tiesisku darījumu, vai uz likumu un saskaņā ar 1946. pantu procenti par aizdevumu dodami tikai tad, ja tie bijuši tieši norunāti vai ja parādnieks pielaidis nokavējumu.

Šajā piemērā nav nepieciešams komats pirms pēdējā vai, jo ir vienlīdzīgi palīgteikumi: ja tie bijuši tieši norunāti un ja parādnieks pielaidis nokavējumu.

Saskaņā ar ir tik bieža izteiksme nolēmumos, ka ir vērts apsvērt, varbūt no tās var atteikties.

Saskaņā ar Civillikuma 1759. panta 1. punktu par parāda samaksas nokavējumu, atbildētājam ir pienākums maksāt nokavējuma procentus, kas saskaņā ar Civillikuma 1765. panta otro daļu ir 8 % gadā.

Civillikuma 1759. panta 1. punkts un 1765. panta otrā daļa noteic, ka atbildētājam ir pienākums maksāt nokavējuma procentus 8 % gadā.

2.1.2. Atbilstoši (kam?)

Arī **atbilstoši** ir ļoti bieži sastopama izteiksme tiesu nolēmumos, tādēļ būtu jāvērtē, kad no tās var atteikties. Bet galvenais atcerēties, ka konstrukcijas ar **atbilstoši** nav jāatdala ar komatu, ja vien pirms vai pēc kāds cits teikuma elements to nepieprasa.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 39. panta pirmās daļas 5. punktam un 42. pantam, iepriekš nesamaksātie ar lietas iztiesāšanu saistītie izdevumi 1,35 EUR apmērā piedzenami no atbildētāja par labu valstij.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 39. panta pirmās daļas 5. punktam un 42. pantam iepriekš nesamaksātie ar lietas iztiesāšanu saistītie izdevumi 1,35 EUR piedzenami no atbildētāja par labu valstij.

Vārds apmērā ir lieks.

Turklāt atbilstoši minētā panta astotajai daļai, to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot ..

*Turklāt **atbilstoši minētā panta astotajai daļai** to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot ..*

Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas secinājumam, ka cietušajam, atbilstoši likuma normām, ir tiesības prasīt morālo kaitējuma kompensāciju no apsūdzētā.

*Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas secinājumam, ka **cietušajam ir tiesības prasīt morālā kaitējuma kompensāciju no apsūdzētā.***

2.1.3. Pretēji (kam?)

Pretēji ir retāk sastopams, bet tik un tā bieži vien ir kļūdas, atdalot to no pārējā teikuma.

Turklāt tiesa uzskata, ka pretēji prasītājas apgalvojumiem, lietā iesniegtie pierādījumi neaplicina, ka prasītājas norādīto būvkonstrukciju galvenais sabrukšanas iemesls ir izmantotā betona sākotnēja kvalitāte.

*Turklāt tiesa uzskata, ka **pretēji prasītājas apgalvojumiem** lietā iesniegtie pierādījumi neaplicina, ka prasītājas norādīto būvkonstrukciju galvenais sabrukšanas iemesls ir izmantotā betona sākotnēja kvalitāte.*

Tātad - pretēji sūdzībā norādītajam, transportlīdzekļa vadītājs krustojumu ir šķērsojis jau pēc tam, kad luksoforā bija iededzies aizliedzošais – sarkanais krāsas signāls.

*Tātad **pretēji sūdzībā norādītajam** transportlīdzekļa vadītājs krustojumu ir šķērsojis jau pēc tam, kad luksoforā bija iededzies aizliedzošais – sarkanais – signāls.*

Pēc tātad nevajag domuzīmi; aiz krāsas nosaukuma nav nepieciešams vārds krāsa, jo krāsas nosaukums jau sevī ietver to, ka tā ir krāsa.

2.1.4. Citi gadījumi

Dažkārt pieturzīmes tiek liktas vietās, kurās tām nav jābūt, bet šīm situācijām nav arī nekāda zināma gramatiska skaidrojuma.

Šeit piedāvāti daži piemēri nepareizi lietoto pieturzīmju gadījumiem, kuriem diemžēl nav skaidra kļūda, kas būtu jāskaidro. Iespējams, šeit, tāpat kā iepriekš norādītajos piemēros, pieturzīmes tiek liktas, lai iezīmētu intonatīvu pauzi.

Dažkārt tiek atdalītas teikuma daļas, kuras ievada **ar**.

Ar .. rajona tiesas 2019. gada 18. marta lēmumu, izsniegts izpildu raksts Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas 2018. gada 8. decembra sprieduma piespiedu izpildei.

***Ar .. rajona tiesas 2019. gada 18. marta lēmumu** izsniegts izpildu raksts Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas 2018. gada 8. decembra sprieduma piespiedu izpildei.*

Bieži šāda veida **salīdzinājums** ir atdalīts ar komatu, tomēr tam **nav pamatojuma** un nav ieteicams šādi atdalīt.¹²⁹ Ja kādu iemeslu dēļ šo konstrukciju ir būtiski atdalīt no pārējā teikuma, tad jāizmanto komati vai iekavas no abām pusēm.

Atbildētāja, kā dzīvojamās mājas pārvaldnieks ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.

*Atbildētāja **kā** dzīvojamās mājas **pārvaldniece** ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.*

*Atbildētāja, **kā dzīvojamās mājas pārvaldniece**, ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.*

Jāpievērš uzmanība, ka teikumā (un tekstā) ir jābūt vienotai dzimtei.

Dažos gadījumos ir atdalītas teikuma daļas, kurās ir **papildus/papildu**.

Nosakot soda veidu un mēru, tiesa papildus iepriekš konstatētajiem apstākļiem, ņem vērā Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā noteikto soda mērķi ...

*Nosakot soda veidu un mēru, **tiesa papildus iepriekš konstatētajiem apstākļiem** ņem vērā Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā noteikto soda mērķi ...*

2.1.5. Tādējādi, turklāt, līdz ar to utt.

Teikuma vai palīgteikuma sākumā, paļaujoties uz intonāciju un intuīciju, bieži vien tiek liktas pieturzīmes, lai gan šie vārdi nesāk iespraudumu vai citu konstrukciju, lai būtu gramatisks pamatojums aiz tiem likt komatu.

Līdz ar to, uz dāvinājuma darījumiem nav attiecināms Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkta noteiktais trīs gadu termiņš.

***Līdz ar to** uz dāvinājuma darījumiem nav attiecināms Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkta noteiktais trīs gadu termiņš.*

¹²⁹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 208. lpp.

⊗ *Tādējādi, nomas attiecību pamatā ir īpašuma tiesības uz zemes gabalu, kuru iznomā.*

Tādējādi nomas attiecību pamatā ir īpašuma tiesības uz ***zemesgabalu***, kuru iznomā.

⊗ *Secināms, ka pusēm ir jāslēdz līgums, jeb to noslēgtais līgums būs primārs, turklāt, puses var vienoties arī par labvēlīgāku attiecību noregulējumu.*

Secināms, ka pusēm ir jāslēdz līgums, ***tas ir***, to noslēgtais līgums būs primārs, ***turklāt*** puses var vienoties arī par labvēlīgāku attiecību noregulējumu.

Pirms jeb nekad nav jāliek komats (ja vien pirms tam nebeidzas palīgteikums, divdabja teiciens u. tml.), turklāt šajā gadījumā nozīmes ziņā iederīgāks ir ***tas ir*** (arī ***proti, respektīvi***).

2.1.6. Dažādu apstākļu virknējums

Ar komatu neatdala dažādus apstākļus, kas atbild uz dažādiem jautājumiem un raksturo to pašu apstākli.^{130,131}

Vieta un datums (kur? kad?)

⊗ *Akts parakstīts Rīgā, 2020. gada 18. janvārī.*

Akts parakstīts Rīgā 2020. gada 18. janvārī.

Joprojām mēdz būt strīdīgs jautājums, **vai nolēmumu ievaddaļā starp vietu un datumu ir jāliek komats**, rakstot nolēmuma pieņemšanas vietu un datumu vienā rindā.

Abiem viedokļiem ir argumenti un atbalstītāji. No vienas puses, latviešu valodā neatdala dažādus apstākļus, no otras puses, lietvedībā tos uzskata par atsevišķiem rekvizītiem, kuri ir jāatdala ar komatu.

Nolēmums kā lietišķās valodas teksts nav gluži lietvedības dokuments tā tiešā izpratnē. Tādējādi lielāka uzmanība pievēršama latviešu literārās valodas normām, nevis rekvizītu būtībai. Vietu un datumu neatdalīt ar komatu iesaka arī Latviešu valodas aģentūra.

¹³⁰ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 64. lpp.

¹³¹ *Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata*. Valsts aģentūra "Tulkošanas un terminoloģijas centrs", 2006., 72. lpp.

Datums un laiks (kad? cikos?)

Liecībā norādīts, ka 2019. gada 14. martā, plkst. 15.42 liecinieks bijis mājās.

Liecībā norādīts, ka **2019. gada 14. martā plkst. 15.42** liecinieks bijis mājās.

Datums, laiks un vieta (kad? cikos? kur?)

Tikšanās bija paredzēta 2018. gada 21. septembrī, plkst. 21.15, Kviešu ielā 1.

Tikšanās bija paredzēta **2018. gada 21. septembrī plkst. 21.15 Kviešu ielā 1.**

Bet liek komatu, ja tā paša veida apstākļi skaidroti un precizēti ar citiem vārdiem.

Datums un laiks (kad?, kad?, cikos?)

Liecībā norādīts, ka otrdien 2014. gada 11. martā, plkst. 15.42 liecinieks bijis mājās.

Liecībā norādīts, ka **otrdien, 2014. gada 11. martā, plkst. 15.42** liecinieks bijis mājās.

Vieta un datums (kur?, kur?, kad?)

Akts parakstīts Elizabetes ielā 321 Rīgā, 2020. gada 18. janvārī.

Akts parakstīts **Elizabetes ielā 321, Rīgā,** 2020. gada 18. janvārī.

Laiks un vieta (kad?, kad?, cikos? kur?, kur?)

Tikšanās būs trešdien 2020. gada 23. septembrī, plkst. 21.15, Miežu ielā 1, Ogrē.

Tikšanās būs **trešdien, 2020. gada 23. septembrī, plkst. 21.15 Miežu ielā 1, Ogrē.**

2.2. Iespraudumi

Domu var papildināt, niansēt, komentēt un precizēt, iestarpinot vārdus, vārdu savienojumus vai pat teikumiem atbilstošas valodas vienības.¹³² **Iespraudumi izteic autora attieksmi pret teksta saturu** (*protams, visticamāk*). **Iestarpinājumi akcentē vai sniedz kādu papildinformāciju** (*lietas 41. lapa*).¹³³

Savu vainu zādzībā atzīstot un izdarīto, protams, nožēlojot (lietas 41. lapa).

Iespraudumus atdala ar komatiem, iekavām vai domuzīmēm no abām pusēm.

Ar komatiem atdala iespraudumus, kas niansē izteikto domu, nosauc informācijas avotu, akcentē svarīgāko un norāda uz domu secīgumu.¹³⁴

Ar iekavām nodala iespraudumus, kas papildina teikuma saturu, paskaidro vai papildina teikumu. Ja iespraudums, kas ir iekavās, atrodas konstrukcijā, kura jānodala no pārējā teikuma ar komatu, komatu liek aiz iekavām.¹³⁵

Savukārt ar domuzīmēm nodalītie iespraudumi tiek vairāk norobežoti no teksta gan satura, gan intonācijas ziņā. Šādi iespraudumi daudz vairāk iekļaujas tekstā nekā ar iekavām nodalītie. Ja teikuma struktūrā iespraudums atdalīts ar domuzīmēm, bet ir nepieciešams arī komats, tad blakus domuzīmei ir jāliek arī komats.¹³⁶

Iespraudumi (pieturzīmes abās pusēs)

protams, tas ir, proti, kā redzams, kā zināms, tā sakot, liekas, šķiet, rādās, bez šaubām, citiem vārdiem, vārdu sakot, izrādās, patiesībā, precīzāk, no vienas puses, no otras puses, pēc .. domām, piemēram, starp citu, galvenais, pirmkārt, otrkārt, lielākais (ar nozīmi ne vairāk), mazākais (ar nozīmi vismaz), manuprāt, viņaprāt, iespējams, savukārt (secīguma nozīmē), visticamāk, var teikt, jāatzīst, jāuzsver u. c.

Ar pieturzīmēm neatdala

laikam, varbūt, diemžēl, droši vien, acīmredzot

¹³² Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 254. lpp.

¹³³ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 824.–825. lpp.

¹³⁴ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 254. lpp.

¹³⁵ turpat, 261., 263. lpp.

¹³⁶ turpat, 265. lpp.

Paskaidrojošie iespraudumi ir ciešāk saistīti ar teikuma pamatdaļu, galvenokārt ar kādu teikuma locekli, ko tie paskaidro tuvāk.

Tos ievada vai nu vārdi, kas ir patstāvīgi iespraudumi, vai arī vārdi vai vārdu savienojumi, kas paši par sevi neveido iespraudumu, bet veido to kopā ar tālāko paskaidrojumu.¹³⁷

Trīs pieturzīmes – pirms, aiz ievadvārda/-iem, aiz visa paskaidrojuma

manuprāt, piemēram, proti, tas ir, konkrēti, citiem vārdiem, var teikt, pēc visa spriežot, respektīvi (ar nozīmi tas ir, proti)

Divas pieturzīmes – pirms ievadvārda vai vārdu savienojuma un aiz visa paskaidrojuma

galvenokārt, it īpaši, jo īpaši, it sevišķi, jo sevišķi, lielākoties, tai skaitā, to starpā, tostarp, parasti, biežāk, retāk, vairāk, mazāk, arī, pat

Atbildētājs pierādījumus tam, ka savas saistības pret prasītāju pilnā apmērā būtu nokārtojis, nav iesniedzis, prasības summu nav apstrīdējis un iebildumus pret prasības pieteikumā norādītajiem apstākļiem, arī, parāda apmēru nav izteicis.

*Atbildētājs pierādījumus tam, ka savas saistības pret prasītāju pilnā apmērā būtu nokārtojis, nav iesniedzis, prasības summu nav apstrīdējis un iebildumus pret prasības pieteikumā norādītajiem apstākļiem, **arī parāda apmēru**, nav izteicis.*

Savukārt jāatdala no pārējā teikuma, ja tas atrodas aiz teikuma vai palīgteikuma ievadītājvārda (., kas, savukārt, nozīmē ..), jo šādi tiek uzsvērts secīgums un attieksme.

Šajā piemērā **savukārt** neizsaka ne attieksmi, ne vērtējumu, tādēļ komats nav nepieciešams.¹³⁸

Savukārt, 54. panta otrā daļa nosaka, ka zemes gabala nomas maksu nosaka, pusēm rakstveidā vienojoties.

Savukārt 54. panta otrā daļa noteic, ka **zemesgabala** nomas maksu nosaka, pusēm rakstveidā vienojoties.

¹³⁷ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 268. lpp.

¹³⁸ *Kad ar komatiem atdala vārdu savukārt?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams:

<https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/673>

Respektīvi jāliek komatos, ja tas izmantots ar nozīmi *tas ir, proti*. Ja *respektīvi* lietots ar nozīmi *vai*, kas nosauc ko līdzīgu, tad to nav nepieciešams atdalīt.¹³⁹

*Konstatētajos apstākļos apelācijas instances tiesa atzīst, ka .. tiesai nebija jārodas šaubām par personas darbību juridiskās kvalifikācijas pareizību (**respektīvi** arī par viņa vainīgumu).*

*Konstatētajos apstākļos apelācijas instances tiesa atzīst, ka .. tiesai nebija jārodas šaubām par personas darbību juridiskās kvalifikācijas pareizību (**respektīvi**, arī par viņa vainīgumu).*

2.2.1. *Tas ir un tajā skaitā*

Tiesu nolēmumos šie iespraudumi bieži vien tiek nepareizi atdalīti.

Tātad **tas ir** atdalāms ar pieturzīmēm no abām pusēm (ar trijām pieturzīmēm, ja nebeidzas teikums), savukārt **tai (tajā) skaitā** ir atdalāms kopā ar paskaidrojumu (divas pieturzīmes).

*Soda izciešanā ieskaitīt laiku no 2019. gada 10. jūlija līdz 2020. gada 28. martam, **tas ir** 8 (astoņus) mēnešus 18 (astoņpadsmit) dienas.*

*Soda izciešanā ieskaitīt laiku no 2019. gada 10. jūlija līdz 2020. gada 28. martam, **tas ir**, 8 (astoņus) mēnešus 18 (astoņpadsmit) dienas.*

*Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 41. panta nosacījumiem no atbildētājas prasītāja labā piedzenami tiesas izdevumi - samaksātā valsts nodeva proporcionāli apmierinātajai prasības daļai jeb 60,80 procentiem, **tas ir**, 100,85 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,20 EUR.*

*Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 41. panta nosacījumiem, no atbildētājas prasītāja labā piedzenami tiesas izdevumi – samaksātā valsts nodeva proporcionāli apmierinātajai prasības daļai jeb 60,80 procentiem, **tas ir**, 100,85 EUR, – un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,20 EUR.*

*Piemērā trūka komata aiz divdabja teiciena teikuma sākumā, aiz iesprauduma **tas ir**, turklāt nebija atdalīts savrupinājums – šajā gadījumā ar domuzīmēm, bet varētu likt arī iekavās vai komatos. Jāpievērš uzmanība, ka domuzīme ir garāka par defisi (kas izmantota neprecīzajā piemērā).*

¹³⁹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 273. lpp.

Pastāv viedoklis, ka pareizi ir tikai *tajā skaitā*, bet *tai skaitā* nav vēlams. Pamatojums balstās tajā, ka vietniekvārdam *tai* sakrīt locījumi datīvā (kam?) un lokatīvā (kur?) un tas var radīt neskaidrības. Pašlaik nav stingri noteikts, ka *tai skaitā* nav vēlams vai nav ieteicams, tādēļ var izmantot abas formas.

*Nosakot sodu, tiesa ņem vērā to, ka persona agrāk sešas reizes sodīta, **tajā skaitā**, par līdzīga rakstura noziedzīgiem nodarījumiem.*

*Nosakot sodu, tiesa ņem vērā, ka persona agrāk sešas reizes sodīta, **tajā skaitā par līdzīga rakstura noziedzīgiem nodarījumiem.***

Liekvārdība, to nav nepieciešams.

*Mājas neprivatizētā daļa, **tai skaitā**, dzīvoklis Nr.24, tika nodota pašvaldības īpašumā.*

*Mājas neprivatizētā daļa, **tai skaitā dzīvoklis Nr.24**, tika nodota pašvaldības īpašumā.*

Ja divdabja teiciens ir aiz paskaidrojošā iesprauduma ievadītājevārdiem, *īpaši, sevišķi, tai skaitā* utt., tad pēc ievadītājevārda vai vārdiem liek komatu.¹⁴⁰

*.. tiesa šādu prasītājas lūgumu ir izlēmusi atbilstoši Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta noteikumiem, **t. sk.** pieprasot bāriņtiesas ziņas, kurām ir nozīme lietā.*

*.. tiesa šādu prasītājas lūgumu ir izlēmusi atbilstoši Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta noteikumiem, **t. sk., pieprasot no bāriņtiesas ziņas**, kurām ir nozīme lietā.*

2.2.2. *inter alia*

Latīņu izteicienam *inter alia* latviskie atveidojumi (varianti) ir *citstarp* vai *cita starpā*. Šie latviešu valodas varianti nav iekļauti vārdnīcās, kā arī joprojām nav vienotas izpratnes, kurš no šiem variantiem ir labāks.

“Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmatā” ir piedāvāts *citstarp*¹⁴¹, šo pozīciju atbalsta arī valodniece Dite Liepa¹⁴². Turpretim *cita starpā* ir pieminēts “Latviešu valodas gramatikā”

¹⁴⁰ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 301. lpp.

¹⁴¹ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmatā*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016., 93. lpp. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>

¹⁴² Liepa D. *Lietišķu vēstuļu rakstīšana*. Seminārs 15.03.2019.

pie iestarpinājumiem¹⁴³, “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīniju” (2020) tekstā ir izvēlēts lietot *cita starpā*¹⁴⁴.

Argumenti par vienu vai otru atveidi, iespējams, ir šādi: *citstarp* iesaka, lai izvairītos no “citām starpām”, savukārt *cita starpā*, ka šādi ir labskanīgāk un vieglāk iekļaujas valodā.

Galvenais, lai *inter alia*, *citstarp* vai *cita starpā* **tiktu lietots tikai un vienīgi tad, kad ir patiešām nepieciešams norādīt ‘vispār uz dažiem vienumiem no kopuma’**. Diemžēl vairumā gadījumu *cita starpā**¹⁴⁵ ir izmantots lieki, nevietā, pārņemot citu vārdu un izteiksmju nozīmi. Tā vietā ļoti labi iederētos tādi vārdi kā *arī*, *tai skaitā*, *kuru vidū*, *tostarp* u. c., atkarībā no konteksta un nozīmes.

Pārsūdzētais lēmums cita starpā pamatots ar ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā izstrādātajiem dokumentiem.

Pārsūdzētais lēmums turklāt pamatots ar ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā izstrādātajiem dokumentiem.

Pārsūdzētais lēmums arī pamatots ar ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā izstrādātajiem dokumentiem.

Minētais cita starpā aptver arī vērtējumu par tiem sabiedrības iebildumiem, kas attiecas uz paredzētās darbības īstenošanu konkrētajā vietā.

Minētais aptver arī vērtējumu par tiem sabiedrības iebildumiem, kas attiecas uz paredzētās darbības īstenošanu konkrētajā vietā.

2.3. Savrupinājums

Savrupinājumi veidojas, kad tiek mainīts ierastais vārdu un vārdu savienojumu novietojums teikumā. Tas tiek darīts, **lai uzsvērtu, aktualizētu kādu situāciju, pazīmi vai apstākļus**.¹⁴⁶ Savrupinātus vārdus vai vārdu savienojumus teikumā **atdala ar pieturzīmēm no abām pusēm**.¹⁴⁷ Turklāt abām **pieturzīmēm ir jābūt vienādām** – vai nu abas ir komati, vai arī abas ir domuzīmes.

Tiesu nolēmumos savrupinājumi ir ne tikai ļoti bieži sastopami, jo ir ļoti būtiski, lai precizētu norādīto, bet arī daudzos gadījumos ir ierakstīti likumā, piemēram, Kriminālprocesa likuma

¹⁴³ *Latviešu valodas gramatika*. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 825. lpp.

¹⁴⁴ *Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijās*. Tieslietu ministrijas pastāvīga darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020., 4., 47., 64. lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>

*¹⁴⁵ Autoresprāt, iederīgāks ir *cita starpā*, nevis *citstarp*.

¹⁴⁶ *Latviešu valodas gramatika*. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 810. lpp.

¹⁴⁷ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 275. lpp.

241. panta trešajā daļā¹⁴⁸. Tā kā ir būtiski uzsvērt, kāda veida drošības līdzeklis un ka apcietinājums ir tieši drošības līdzeklis, savrupinājums ir nepieciešams.

.. *notiesājošs spriedums var būt par pamatu **drošības līdzekļa – apcietinājuma – izraudzīšanai.***

.. *notiesājošs spriedums var būt par pamatu **apcietinājuma kā drošības līdzekļa izraudzīšanai.***

.. *notiesājošs spriedums var būt par pamatu **apcietinājuma izraudzīšanai.***

Visas trīs formas ir atbilstošas latviešu literārajai valodai.

Savrupinājumi tiesu tekstos parasti rada četrus kļūdu veidus.

1. Ļoti bieži tiek aizmirsts izmantot otru pieturzīmi.

Proti, sodam ir ne vien sodošs, bet arī preventīvs – audzinošs mērķis.

*Proti, sodam ir ne vien sodošs, bet arī preventīvs – **audzinošs** – mērķis.*

Iestāde- Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Satiksmes drošības pārvalde nav lūgusi lietu izskatīt tiesas sēdē, un nav arī iesniegusi rakstveida paskaidrojumus.

*Iestāde – **Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Satiksmes drošības pārvalde** – nav lūgusi lietu izskatīt tiesas sēdē **un** nav arī iesniegusi rakstveida paskaidrojumus.*

Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam piemērotais drošības līdzeklis dzīvesvietas maiņas paziņošana un papildus drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts saglabājams līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim.

*Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam piemērotais drošības līdzeklis – **dzīvesvietas maiņas paziņošana** – un **papildu drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts** – saglabājams līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim.*

¹⁴⁸ Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr. 74. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>

2. Ja savrupinājumu atdala ar domuzīmēm, ļoti bieži otrās domuzīmes vietā tiek likts komats.

Personai piemēroto drošības līdzekli – pieteikšanās noteiktā laikā policijas iestādē, atcelt pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.

*Personai piemēroto drošības līdzekli – **pieteikšanās noteiktā laikā policijas iestādē** – atcelt pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.*

3. Savrupināšana var būt pārlietu bieži izmantota arī gadījumos, kad bez savrupinājuma netiek zaudēta doma vai kāda nianse.

Lai personu – transportlīdzekļa vadītāju, sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...

*Lai personu – **transportlīdzekļa vadītāju** – sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

*Lai personu, **transportlīdzekļa vadītāju**, sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

*Lai **transportlīdzekļa vadītāju** sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

4. Ja ir nepieciešams komats un domuzīme, tad parasti ir tikai viena no šīm pieturzīmēm.

Ja savrupinājums ir atdalīts ar domuzīmēm, bet pirms tā vai pēc tā ir kāda teikuma konstrukcija, kas jāatdala ar komatu, tad lieto abas pieturzīmes. Pieturzīmju secību noteic konkrētā teikuma struktūra.¹⁴⁹

→

Domuzīme pirms komata nepieciešama, ja beidzas savrupinājums, kas bijis domuzīmēs, un reizē beidzas teikuma konstrukcija, kurā tas bijis iekļauts, vai aiz tā sākas konstrukcija, kuru nepieciešams atdalīt ar komatu.

2020. gada 2. martā kriminālprocesa ietvaros apsūdzētajam piemēroti drošības līdzekļi nodošana policijas uzraudzībā un uzturēšanās noteiktā vietā, kā arī piemērots papildus drošības līdzeklis – aizliegums tuvoties noteiktai personai un vietai.

*2020. gada 2. martā kriminālprocesā apsūdzētajam piemēroti drošības līdzekļi – **nodošana policijas uzraudzībā un uzturēšanās noteiktā vietā** –, kā arī piemērots **papildu drošības līdzeklis** – **aizliegums tuvoties noteiktai personai un vietai**.*

¹⁴⁹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 383. lpp.

Drošības līdzekli personai līdz spriedums stāsies spēkā saglabāt piemēroto drošības līdzekli - uzturēšanos noteiktā vietā, pēc spēkā stāšanās – atcelt.

*Līdz spriedums stāsies spēkā personai saglabāt piemēroto drošības līdzekli – **uzturēšanos noteiktā vietā** –, pēc spēkā stāšanās to atcelt.*

*Teikumā savdabīga vārdu secība, kas apgrūtina uztveri. Domuzīmes ir jāizmanto vienā funkcijā – vai nu atdalot teikuma daļas (savrupinot), vai arī izlaižot vārdu. Tādēļ šajā piemērā vienas domuzīmes vietā ir ielikts **to**.*

, –

Domuzīme ir aiz komata, ja reizē ar savrupinājuma beigām noslēdzas palīgteikums, divdabja teiciens, iespraudums vai kāda cita konstrukcija vai iekš savrupinājuma beidzas kāda konstrukcija.

Tiesa, ņemot vērā izdarīto noziedzīgo nodarījumu raksturu, ievērojot apsūdzētā personību, un attieksmi pret izdarīto, atzīst, ka soda mērķi-aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt apsūdzēto par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai apsūdzētais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, var panākt, nosakot viņam īslaicīgu brīvības atņemšanu par katru noziedzīgo nodarījumu.

*Tiesa, ņemot vērā izdarīto noziedzīgo nodarījumu raksturu, ievērojot apsūdzētā personību **un attieksmi pret izdarīto, atzīst, ka soda mērķi – aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt apsūdzēto par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai apsūdzētais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas**, – var panākt, nosakot viņam īslaicīgu brīvības atņemšanu par katru noziedzīgo nodarījumu.*

Tiesa secina, ka prasītāja nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kas piesaistīts daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai Ozolu ielā 94, Nīcā, kurā atrodas arī atbildētājam piederošs dzīvokļa īpašums, ieguva atsavināšanas. _____

*Tiesa secina, ka prasītāja nekustamo īpašumu – **zemesgabalu, kas piesaistīts daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai Ozolu ielā 94, Nīcā, kurā atrodas arī atbildētājam piederošs dzīvokļa īpašums**, – ieguva atsavināšanas rezultātā.*

Jāpievērš uzmanība, lai teikumi nolēmumos būtu pabeigti.

2.4. Adreses pieraksts

Latviešu valodas tradīcija ir adresē atdalīt ar komatiem apstākļus, kas atrodas aiz galvenā vārda un apzīmē šaurāku jēdzienu. Proti, adreses pierakstā tradicionāli galvenais ir pilsētas nosaukums, pēc tam šaurāki apstākļi – iela, pagasts vai ciems. Šādi veidojas savrupinājums.

Laika gaitā esam pieskaņojušies pasaules praksei un adreses pierakstu sākam ar šaurāko jēdzienu: iela, pilsēta, novads. Šādā gadījumā komata lietojums starp adreses daļām turpina saglabāties – vairākos avotos ir norādīts, ka, sākot adresi rakstīt ar šaurāko jēdzienu, arī starp pārējām adreses sastāvdaļām ir jāliek komats.^{150,151,152 (u. c.)}

Baznīcas ielā 25, Rīgā, atrodas Tiesībsarga birojs.

(Ja uzskatāt, ka adreses pierakstā, sākot ar šaurāko jēdzienu, nerodas savrupinājums, tad komati nav jāliek visā adreses pierakstā.)

Savrupinājumu veido vienādu apstākļu virknējums, tādēļ tos atdala ar komatiem. Ja adreses pierakstā visas adreses sastāvdaļas neatbild uz vienu jautājumu, tad tās nav savstarpēji jāatdala.

Atrodies netālu no ēkas Nr. 2 Līvijas ielā, Mazsalacā, piegāja pie personas.

.. ēkas (kā?) ielā (kur?), Mazsalacā (kur?), piegāja ..

Dzīvokļa Nr. 86, Pieneņu ielā, Jūrmalā, īpašniece norāda, ka izīrējusi arī pagrabu, kuram nav atsevišķas adreses.

Dzīvokļa Nr. 86 Pieneņu ielā, Jūrmalā, īpašniece norāda, ka izīrējusi arī pagrabu, kuram nav atsevišķas adreses.

Dzīvokļa (kā?) ielā (kur?), Jūrmalā (kur?), īpašniece ..

Nav jāatdala iestādes nosaukums no adreses, kurā tā atrodas. (Tas attiecas arī uz otrādu pierakstu – nav jāatdala adrese no iestādes.)

Saņemts paziņojums par zādzības izdarīšanu veikalā “Rīga”, Rēzeknē, Oļu ielā 75.

Saņemts paziņojums par zādzību veikalā “Rīga” Oļu ielā 75, Rēzeknē.

Zādzības izdarīšana ir liekvārdība, pietiek ar zādzību.

¹⁵⁰ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003., 64. lpp.

¹⁵¹ Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014., 83. lpp.

¹⁵² Guļevska D., Miķelsone A., Porīte T. *Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata*. Rīga: Avots, 2002., 204. lpp.

⊗ *Pēc sprieduma stāšanās spēkā personai 10 (desmit) darba dienu laikā jāpiesakās soda izciešanai Valsts probācijas dienesta Rīgas Austrumu reģiona teritoriālā struktūrvienībā, Rīgā, Lomonosova ielā 9.*

*Pēc sprieduma stāšanās spēkā personai 10 (desmit) **darbdienu** laikā jāpiesakās soda izciešanai **Valsts probācijas dienesta Rīgas Austrumu reģiona teritoriālajā struktūrvienībā Lomonosova ielā 9, Rīgā.***

Ja ielas nosaukumā ir īpašības vārds ar noteikto galotni, tas jāloka kā īpašības vārdu ¹⁵³ (skat. [1.3.2. apakšnodalu](#)).

*Telpas ir **Lielajā Zaļajā ielā**, Garkalnē, un netālu no **Mazās Ozolu ielas** Carnikavā.*

⊗ *2018. gada 1. jūnijā ap pulksten 17.00 Daugavpilī, Lielā ielā 1, Daugavgrīvas cieta Grīvas nodaļas kamerā Nr. 1 persona ..*

*2018. gada 1. jūnijā ap pulksten 17.00 **Lielajā ielā 1**, Daugavpilī, Daugavgrīvas cieta Grīvas nodaļas kamerā Nr. 1 persona ..*

Šeit ir jāliek komats pirms iestādes nosaukuma, jo pirms tam ir atdalīts pilsētas nosaukums (savrupinājums ar pieturzīmēm jāatdala no abām pusēm).

Starp mājas un dzīvokļa numuru izmantojam vienotājdomezīmi (omezīme bez atstarpēm abās pusēs).¹⁵⁴

⊗ *Nekustamais īpašums Akotu ielā 4 k-1 -6, Trepē, Vīpes pagastā, Vīpes novadā.*

*Nekustamais īpašums **Akotu ielā 4 k-1-6**, Trepē, Vīpes pagastā, Vīpes novadā.*

Ārzemju adreses pierakstā ir jāslīpina viss, kas nav latviešu valodā.

⊗ *Tiesas pavēste nosūtīta uz norādīto adresi – Trafalgar Square, Charing Cross, London WC2N 5DN, Apvienotajā Karalistē.*

*Tiesas pavēste nosūtīta uz norādīto adresi – **Trafalgar Square, Charing Cross, London WC2N 5DN**, Apvienotajā Karalistē.*

¹⁵³ Sūtu apsveikumu saviem draugiem. Viņus sauc Anna Mazā un Jānis Sausais, viņu adrese – Zaļā iela 1. Ko rakstīt uz aplokšnes? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/730>

¹⁵⁴ Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014., 83. lpp.

Tiesu dokumentos (pavadrakstos u. tml.), norādot adresātu, bieži raksta personas pasta adresi. **Latviešu valodā ir divi pareizi varianti, kā to var pierakstīt: nominatīvā (kas?) un lokatīvā (kur?).** Latviešu valodas aģentūra norāda, ka ieteicama ir lokatīva forma, jo tā akcentē atrašanās vietu. Latvijas Pasts savos paraugos izmanto nominatīvu.¹⁵⁵ Nominatīvs norādīts arī Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumos Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma”¹⁵⁶, Valsts kancelejas “Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijās”¹⁵⁷, tāpat arī “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijās”¹⁵⁸ ieteikts adresi rakstīt nominatīvā.*¹⁵⁹ Būtiskākais ir vienoties par vienu variantu, lai nosūtāmai korespondencei iestādē būtu vienots standarts.

2.5. Divdabja teiciens

Divdabja teicienu veido divdabis un vēl vismaz viens teikuma loceklis. Divdabja teiciens ir saistīts ar teikuma izteicēju. **Darbībai, ko izsaka darbības vārda personas forma (darbības vārda locījums), un divdabja izteiktai darbībai divdabja teicienā ir viens un tas pats darītājs.**¹⁶⁰

Divdabja teicienu veido šādi divdabji.

*-ot, -oties (atsaucoties, norādot, ievērojot, ņemot vērā, salīdzinot u. tml.),
-is, -usi, -ies, -usies (meklējusi, devusies, gājis, ievērojis u. tml.),
-ts, -ta (norādīts, teikts, rakstīts, pieņemta, nosūtīta u. tml.),
-dams, -dama (atsaukdama, iesniegdams, skaidrodams, būdama u. tml.).*

Ir vairākas divdabju konstrukcijas, kurās bieži mēdz būt kļūdas tiesu nolēmumos.

Teikuma virslocekļi (teikuma priekšmets un izteicējs) neietilpst divdabja teiciena sastāvā.

Tiesa, pārbaudījusi civillietas materiālus atzīst, ka ...

Tiesa, pārbaudījusi civillietas materiālus, atzīst, ka ...

¹⁵⁵ *Kā pareizi rakstīt adresi: nominatīvā vai lokatīvā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/392>

¹⁵⁶ Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumu Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma” 2. pielikums. Latvijas Vēstnesis, 30.04.2010., 69. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/209083-noteikumi-par-kartibu-kada-adresata-un-sutitaja-adrese-noradama-uz-pasta-sutijuma>

¹⁵⁷ *Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijas.* Valsts kanceleja, 2017., 8. lpp. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/vestulu_vadlinijas_2017.pdf

¹⁵⁸ *Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijas.* Tieslietu ministrijas pastāvīga

darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020., 21. lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>

*¹⁵⁹ Tiesās korespondences apmēri ir ievērojami, tādēļ, autoresprāt, iederīgāk ir adresi pierakstīt nominatīvā, lai atvieglotu ikdienu, bet galvenokārt tādēļ, lai neklūdītos adreses locījumā (Mazā Matīsa iela → Mazajā Matīsa ielā) un lai varētu nepārprotami identificēt adresi.

¹⁶⁰ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 816.–817. lpp.

Tādējādi tiesa konstatēja, ka prasītāja ceļot prasību tiesā ir iemaksājusi lielāku nodevu, nekā to nosaka likums.

Tādējādi tiesa konstatēja, ka **prasītāja, ceļot prasību tiesā, ir iemaksājusi** lielāku nodevu, nekā to nosaka likums.

Divdabja teiciens ir teikuma sākumā.

Nemot vērā minēto atzīstams, ka starp pusēm noslēgtais juridiskās palīdzības līgums un noslēgtais 1. pielikums juridiskās palīdzības līgumam nesatur komercnoslēpumu.

Nemot vērā minēto, atzīstams, ka starp pusēm noslēgtais juridiskās palīdzības līgums un noslēgtais 1. pielikums juridiskās palīdzības līgumam nesatur komercnoslēpumu.

Ievērojot iepriekš minēto parādnieka saistību kopējā summa, kuras izpildes termiņš jau esot iestājies, esot EUR 12 123,25.

Ievērojot iepriekš minēto, parādnieka saistību kopējā summa, kuras izpildes termiņš jau esot iestājies, esot **12 123,25 EUR**.

Teikuma sākumā divdabja teiciens, trūka palīgteikuma noslēguma komata, kā arī valūta jāraksta aiz summas.

Divdabja teiciens ir uzreiz pēc palīgteikuma ievadvārda.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka apmierinot pieteikumu, tiesa nav izvērtējusi.. .

Apelācijas sūdzībā norādīts, **ka, apmierinot pieteikumu**, tiesa nav izvērtējusi .. .

Tādēļ nav pamata aizstāvības norādēm, ka iegūstot liecinieces liecības ir pārkāpta procesuālā kārtība vai liecinieka tiesības uz tulkojumu.

Tādēļ nav pamata aizstāvības norādēm, **ka, iegūstot liecinieces liecības**, ir pārkāpta procesuālā kārtība vai liecinieka tiesības uz tulkojumu.

Divdabja teiciens teikuma beigās.

Tiesa līgumsoda summu uzskata par samērīgu un pamatotu salīdzinot ar atbildētāja pieļauto saistības nokavējumu.

*Tiesa līgumsoda summu uzskata par samērīgu un pamatotu, **salīdzinot ar atbildētāja pieļauto saistības nokavējumu.***

No liecinieces tiesas sēdē sniegtām liecībām izriet, ka veica darba pienākumus būdama neilgu periodu procesa virzītāja.

*No liecinieces tiesas sēdē **sniegtajām** liecībām izriet, ka veica darba pienākumus, **būdama neilgu periodu procesa virzītāja.***

Nepieciešama noteiktā galotne, jo apzīmē iepriekš nolēmumā minētas liecības.

Gadījumi, kas tiesu nolēmumos ir reti

Ja divdabja teiciena priekšā ir partikulas **arī, jau, pat, tikai, vienīgi**, tās parasti tiek iekļautas divdabja teicienā.¹⁶¹

Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami arī, taisot nolēmumu, apelācijas instances tiesā.

*Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami, **arī taisot nolēmumu apelācijas instances tiesā.***

*Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami, **taisot nolēmumu, arī apelācijas instances tiesā.***

*Šeit var redzēt nozīmes nianses atkarībā no pieturzīmju lietojuma. Teksta autoram jāzina, kuru nozīmi jāizmanto, lai varētu precīzi paust savu nostāju. Taču atstāt **arī** ārpus divdabja teiciena nav pareizi.*

¹⁶¹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 300. lpp.

Divdabja teicienu **neveido** divdabjis ar attieksmes vietniekvārda **kas** vai **kurš** locījuma formām, kas ievada palīgteikumus.¹⁶²

*Aizstāvis norāda, ka, ņemot vērā apcietinājumu, ir iespējami tādi sodi, **kurus nosakot tiesa var pilnīgi atbrīvot vainīgos no soda izciešanas.***

Ja saikļu pārī (*nevis – bet, ne – bet gan, ne tikai – bet arī, gan – gan* u. tml.) aiz pirmā saikļa ir divdabja teiciens, tad pieturzīmi liek pirmā saikļa priekšā, jo saiklis reizē ir divdabja teiciena piesaistītājs.¹⁶³

*Bez atbilstošas kompetento personu būvniecības ieceres analīzes vai ekspertīzes Būvvalde pieņēma lēmumu neizdot pieteicējai būvatļauju, **nevis pamatojoties uz Būvniecības likuma vai citu normatīvo aktu noteikumiem, bet pamatojoties uz publiskas apspriešanas rezultātiem, nemaz tos padziļināti neanalizējot kopsakarā ar pieteicējas sniegto informāciju.***

Ja divdabja teiciens ir aiz paskaidrojamā iesprauduma ievadītājevārdiem (*(jo/it) īpaši, (jo/it) sevišķi, tai skaitā*¹⁶⁴), tad pirms divdabja teiciena jāliek pieturzīme.¹⁶⁵

*Tiesai nav bijis pamata apšaubīt prasītājas kā lielākās nekustamā īpašuma daļas īpašnieces patieso vēlmi pilnvērtīgi apsaimniekot nekustamo īpašumu, kas kopīpašuma apstākļos ir apgrūtināši, **īpaši, ņemot vērā pušu pretējos viedokļus, nespējot labprātīgi vienoties par kopīpašuma turpmāko apsaimniekošanu.***

Ja teikumā katrai darbībai ir savs darītājs, jālieto absolūtā datīva konstrukcija, kurā viens no darītājiem ir datīvā.¹⁶⁶

Turpmākā gada laikā, kreditoram, realizējot kļūdas tiesības vai vērsoties pret galvotājiem, par parādnieka potenciāliem kreditoriem var kļūt arī devēji un galvotāji.

*Turpmākā gada laikā, **kreditoram realizējot kļūdas tiesības vai vērsoties pret galvotājiem**, par parādnieka potenciāliem kreditoriem var kļūt arī devēji un galvotāji.*

Ja teikumā visām darbībām ir viens darītājs un tas ir datīvā, tad divdabja teicienā šis darītājs neietilpst (darītājs datīvā ir ārpus divdabja teiciena).

¹⁶² turpat, 303. lpp.

¹⁶³ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 300. lpp.

¹⁶⁴ Vai liek komatu, ja divdabja teiciens seko ievadītājevārdiem t. sk. (piemēram, t. sk., izmantojot internetu)? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/685>

¹⁶⁵ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 301. lpp.

¹⁶⁶ Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 73. lpp.

2.6. Citāts, netiešā runa

2.6.1. Citāts

Citāts ir kāda teksta **precīzs fragments**, vārds vārdā atkārtots. Citāts var būt vārds, vārdu savienojums, teikums vai vairāki teikumi.¹⁶⁷

Citāta pierakstā ir divi veidi. Pirmais – citāts ir iekļauts tieši tāpat kā tiešā runa. Otrais – citēts ir tikai vārds, vārdu savienojums vai teikuma daļa no visa citāta.

Ja citāts atbilst tiešajai runai, tad atdalīšanai izmanto tādas pašas pieturzīmes.

Civillikuma 1. pants: “Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.”

“Privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa,” to noteic Administratīvā procesa likuma 10. pants.

Ja citāts **neatbilst tiešajai runai**, tad pēdiņās to sāk rakstīt ar mazo burtu (izņemot gadījumus, kad citētais fragments sākas ar lielo burtu). Atšķirība ir arī noslēguma punkta atrašanās vietai – aiz pēdiņām.¹⁶⁸

Krimināllikuma 1. panta piektajā daļa noteikts, ka “Nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt par nodarījumu, par kuru viņš jau ticis attaisnots vai sodīts ar likumā noteiktajā kārtībā pieņemtu un spēkā stājušos nolēmumu krimināllietā vai administratīvā pārkāpuma lietā”.

Tomēr lietu var skatīt atkārtoti, “ja ir konstatēti jaunatklāti apstākļi vai ja iepriekšējā procesā pieļauts būtisks materiālo vai procesuālo likuma normu pārkāpums, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu”.

2.6.2. Netiešā runa

Ar netiešo runu atstāsta citas personas teikto vai rakstīto. Neatkārto precīzi, kā tas ir teikts vai rakstīts, bet atstāsta galveno domu. Netiešo runu parasti piesaista ar saikļiem *ka, vai, lai*.¹⁶⁹

Administratīvā procesa likumā minēts, ka pretrunu gadījumā starp dažāda juridiskā spēka tiesību normām piemēro to, kurai augstāks juridiskais spēks.

¹⁶⁷ Citāts. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/27F5FC6C-4F90-A03C-1AF3-0CF2F7BD7272>

¹⁶⁸ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 324. lpp.

¹⁶⁹ turpat, 326.–327. lpp.

Ja citātā ir jāizlaiž kāds vārds, vārdu savienojums vai teikuma daļa, izmanto **divpunkti ...**, bet, ja ir jāizlaiž teikums vai vairāki teikumi, tad divpunkte ir jāliek kvadrātiekvās [...].¹⁷⁰

Varianti, kā dažādot pierakstu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa 322. panta trešo daļu spēkā stājies nolēmums ir obligāts un izpildāms visiem.

Saskaņā ar Kriminālprocesa 322. panta trešo daļu: “Spēkā stājies nolēmums ir obligāts un izpildāms visiem.”

Kriminālprocesa 322. panta trešajā daļa norādīts, ka “spēkā stājies nolēmums ir obligāts un izpildāms visiem”.

Spēkā stājies tiesas nolēmums visiem ir obligāts un izpildāms (Kriminālprocesa 322. panta trešā daļa).

Tiesu nolēmumos pārāk daudz tiek pārrakstīti normatīvie akti. Lai arī tie ir ļoti būtiski, tomēr ļoti bieži ir iespējams likuma normu atstāstīt saviem vārdiem, tādējādi to saīsinot un atvieglot teksta uztveri. Aicinājums vērst uzmanību: vai visas normas ir nepieciešamas konkrētā nolēmumā, vai ir nepieciešams pierakstīt normu pilnībā vai pietiek ar tās daļu.¹⁷¹

2.7. Palīgteikumi

Palīgteikums ir teikuma daļa, kas var būt pakārtots (paskaidro, konkretizē) gan virsteikumam, gan citam palīgteikumam.¹⁷² Palīgteikumiem ir ļoti daudz veidu un iespēju tos klasificēt. Lai arī ir būtiski runāt par pareizu palīgteikumu izmantošanu atbilstošās situācijās, šīs rokasgrāmatas kontekstā ir pievērsta uzmanība pieturzīmju lietojumam, kā arī atsevišķiem biežāko kļūdu gadījumiem.

Palīgteikuma sākuma pieturzīme.

Tādējādi tiesai jāpārbauda, vai šajā gadījumā īpašuma tiesību pāreja kas bija par pamatu prasītājas saistību pret SIA “DF” pārejai SIA “RD”, notikusi likumā noteiktajā kārtībā.

*Tādējādi tiesai jāpārbauda, vai šajā gadījumā īpašuma tiesību pāreja, **kas bija par pamatu prasītājas saistību pret SIA “DF” pārejai SIA “RD”**, notikusi likumā noteiktajā kārtībā.*

¹⁷⁰ turpat, 397.–398. lpp.

¹⁷¹ Torgāns K. *Jurisprudence. Tiesu darbs. Likumu pilnveidošana. Raksti 2010–2020*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020., 514.–515. lpp.

¹⁷² *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007., 275. lpp.

⊗ Persona pati izvēlas kādā veidā un apjomā īstenot sacīksti civilprocesā.

Persona pati izvēlas, kādā veidā un apjomā īstenot sacīksti civilprocesā.

Palīgteikums var sākties ne tikai ar vienu, bet arī ar diviem saikļiem (vai vārdiem šādā funkcijā).

⊗ Krimināllietas iztiesāšanas gaitā netika konstatēti apstākļi uz kuru pamata varētu secināt par liecinieka pretlikumīgu ieinteresētību.

Krimināllietas iztiesāšanas gaitā netika konstatēti apstākļi, uz kuru pamata varētu secināt par liecinieka pretlikumīgu ieinteresētību.

⊗ 2014. gada 7. jūlijā prasītājs nosūtīja atbildētājam brīdinājumu ar kuru aicināja atbildētāju līdz 2014. gada 31. augustam nomaksāt parādu 510,67 euro.

2014. gada 7. jūlijā prasītājs nosūtīja atbildētājam brīdinājumu, ar kuru aicināja atbildētāju līdz 2014. gada 31. augustam nomaksāt parādu 510,67 euro.

Visbiežāk tiek aizmirsts par palīgteikuma noslēguma pieturzīmi.

⊗ Ir pieļauts labas pārvaldības principa pārkāpums, jo laiks un veids, kādā lieta tika izskatīta nav uzskatāms par saprātīgu.

Ir pieļauts labas pārvaldības principa pārkāpums, jo laiks un veids, kādā lieta tika izskatīta, nav uzskatāms par saprātīgu.

⊗ Tas vien, ka muitas dokumentācija ir noformēta pareizi nenodrošina, ka tiešām nepastāv intelektuālo īpašuma tiesību aizskārumi.

Tas vien, ka muitas dokumentācija ir noformēta pareizi, nenodrošina, ka tiešām nepastāv intelektuālo īpašuma tiesību aizskārumi.

2.7.1. Tā kā

Tā kā ievada cēloņa apstākļa palīgteikumu un norāda darbības, norises vai kāda procesa iemeslu. Šis palīgteikums parasti atrodas priekšā tai teikuma daļai, ko paskaidro.¹⁷³

Tiesu nolēmumos novērojamas kļūdas, gan atdalot *tā kā* no pārējā teikuma, ja tas sākas uzreiz aiz palīgteikuma, gan izmantojot to nepareizā nozīmē – bieži vien saikļa *jo* (pamatojums) vai *tā ka* (sekas) vietā.

Tiesa uzskata, ka nav vērtējami argumenti par zaudējumu summas pamatotību, tā kā nav konstatējami likumā paredzētie zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi, proti, nav konstatējama atbildētājas neattaisnojama darbība (bezdarbība).

*Tiesa uzskata, ka nav vērtējami argumenti par zaudējumu summas pamatotību, **jo nav konstatējami likumā paredzētie zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi**, proti, nav konstatējama atbildētājas neattaisnojama darbība (bezdarbība).*

Pārsūdzētajā rīkojumā automātiski pieņemts, ka tā kā vienīgais likumīgais veids, kādā pašvaldības var veikt ieguldījumus sev piederošā kapitālsabiedrībā, ir pamatkapitāla palielināšana, tad attiecīgi dome arī par to ir lēmusi un pieteicējam šādā veidā domes lēmums arī bija jāizpilda.

*Pārsūdzētajā rīkojumā automātiski pieņemts, **ka, tā kā** vienīgais likumīgais veids, kādā pašvaldības var veikt ieguldījumus sev piederošā kapitālsabiedrībā, ir pamatkapitāla palielināšana, tad dome par to ir lēmusi un pieteicējam šādā veidā domes lēmums bija jāizpilda.*

Lieks *attiecīgi* un *divi arī*.

2.7.2. Pat ja

Dažkārt palīgteikuma sākumā mēdz novietot kādu partikulu. Šādos gadījumos pieturzīme jālieto tikai pirms partikulas (*pat, jau, arī, gan* un citas).¹⁷⁴

Līdz ar to pat, ja būvvalde anonimizētu personas datus, pieprasītā informācija tāpat nebūtu izsniedzama pieteicējam, jo tā satur dokumentus, ko sargā autortiesības.

*Līdz ar to, **pat ja būvvalde anonimizētu personas datus**, pieprasītā informācija tāpat nebūtu izsniedzama pieteicējam, jo tā satur dokumentus, ko sargā autortiesības.*

¹⁷³ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 866. lpp.

¹⁷⁴ Koluža R. Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei. Lielvārde: Lielvārds, 2007., 65. lpp.

Pat, ja tiesa neuzskatītu, ka atbildētāja no līdzatbildētājas ir tiesiski iegādājusies 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, tad ...

Pat ja tiesa neuzskatītu, ka atbildētāja no līdzatbildētājas ir tiesiski iegādājusies 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, tad ...

2.8. Vienlīdzīgi teikuma locekļi

Vienlīdzīgi teikuma locekļi ir funkcionāli līdzvērtīgi un ir saistīti ar vienu un to pašu citu teikuma locekli, kuru raksturo no viena viedokļa.¹⁷⁵ Tātad vienlīdzīgi teikuma locekļi skaidro, precizē un attiecas uz vienu un to pašu vārdu vai vārdu savienojumu.

Parasti tiesu nolēmumos nav kļūdu bezsaikļa vienlīdzīgo teikumu locekļu nošķiršanā.

*Liecībā norādīts, ka viss **ir izdomājums, muļķības, mērķtiecīgi apmelojumi.***

Jāliek komats pirms saikļiem *bet, kā arī, tomēr, nevis, kaut gan, lai gan, lai arī*, ja tie piesaista vienlīdzīgus teikuma locekļus.¹⁷⁶

Turklāt pierādījumi ir vērtēti to kopumā nevis izolēti.

*Turklāt pierādījumi ir vērtēti to kopumā, **nevis** izolēti.*

Ja vienlīdzīgus teikuma locekļus saista pāru saikļi *nevis – bet, kā – tā, ne tikai – bet arī, ja ne – tad, ne – bet gan* u. c. vai saikļi, kas atkārtojas, *gan – gan, ne – ne, nedz – nedz* u. tml., tad komats ir jāliek tikai pirms otrā saikļa vai otrā saikļa pāra.¹⁷⁷

Šajā gadījumā, atbildētājs ievērojis, nevis savas intereses, bet tikai un vienīgi klienta.

*Šajā gadījumā atbildētājs ievērojis **nevis** savas intereses, **bet** tikai un vienīgi klienta.*

Lieks komats pēc gadījumā.

¹⁷⁵ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015., 801. lpp.

¹⁷⁶ Blinkena A. Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 228. lpp.

¹⁷⁷ Blinkena A. Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 229. lpp.

Divus vienlīdzīgus **palīgteikumus** savstarpēji neatdala ar komatu, ja starp tiem ir saiklis “un”/“vai”.

Nav pamatots apsūdzētā un SIA pārstāvja viedoklis, ka pirmās instances tiesai bija jārodas šaubām par personas vainu tikai tamdēļ, ka apsūdzētā atzīšanas par vainīgu Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā un 177. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā pamatā bija vieni un tie paši darījumi, un ka tas uzskatāms par dubultu sodīšanu.

Nav pamatots apsūdzētā un SIA pārstāvja viedoklis, ka pirmās instances tiesai bija jārodas šaubām par personas vainu tikai tamdēļ, **ka** apsūdzētā atzīšanas par vainīgu Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā un 177. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā pamatā bija vieni un tie paši darījumi **un ka** tas uzskatāms par dubultu sodīšanu.

Pieteicēju kopējais parāda saistību apmērs, kurām ir iestājies izpildes termiņš un, kurās parādniekam nav iespējams nokārtot sastāda EUR 32 231,41, tiesa secina, ka personām nav iespēju nokārtot iepriekš minētās saistības.

Pieteicēju kopējās parāda saistības, **kurām** ir iestājies izpildes termiņš **un kurās** parādniekam nav iespējams nokārtot, **ir 32 231,41 EUR. Tiesa secina**, ka personām nav iespēju nokārtot iepriekš minētās saistības.

Teikumā labotas ne tikai pieturzīmes vienlīdzīgos palīgteikumos, bet arī sastāda mainīts uz **ir**, mainīta valūtas atrašanas vieta, kā arī teikums sadalīts divos īsākos teikumos, lai tekstu būtu vieglāk uztvert.

Apsūdzētais norāda, ka iekļuvis telpā, un zādzību izdarīja viens.

Apsūdzētais norāda, **ka** iekļuvis telpā **un [ka]** zādzību izdarīja viens.

Kā redzams, tad pēc norādītā lēmuma Nr. C001 ir pilnīgi saprotams, kādu pārkāpumu izdarīja sabiedrība ar ierobežotu atbildību “ABF”, un ka atbildība ir paredzēta Latvijas normatīvajos aktos.

No lēmuma Nr. C001 ir pilnīgi saprotams, **kādu** pārkāpumu izdarīja sabiedrība ar ierobežotu atbildību “ABF” **un [pilnīgi saprotams] ka** atbildība ir paredzēta Latvijas normatīvajos aktos.

Teikums ir saīsināts, izņemot tā sākuma esošās liekās konstrukcijas (vai nu norādītā, vai lēmuma Nr., citādi veidojas divkārsš precizējums).

Divus vienlīdzīgus **dīvdabja teicienus** savstarpēji neatdala ar komatu, ja starp tiem ir saiklis “un”/“vai”.

Vērtējot prasītājas parāda aprēķinu, un pamatojoties uz Civillikuma 1843. panta noteikumiem, ja kāds samaksā tikai daļu no sava parāda, tad ..

*Vērtējot prasītājas parāda aprēķinu **un** pamatojoties uz Civillikuma 1843. panta noteikumiem, ja kāds samaksā tikai daļu no sava parāda, tad ..*

Iepazinusies ar izlīguma saturu, un pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa atzīst, ka ..

*Iepazinusies ar izlīguma saturu **un** pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa atzīst, ka ..*

2.9. Apkopojums par *un*, *vai*

Ir vairākas gramatiskās situācijas, kurās pirms *un* un *vai* ir jāliek pieturzīme, kā arī vairākas situācijas, kurās nav. Šajos piemēros ar dažādu krāsu palīdzību ir mēģināts vizuāli norādīt uz savstarpēji saistītajiem teikuma locekļiem (teikuma daļām). Kvadrātiņos ir norādīti izlaisti saikļi, lai atvieglotu ieraudzīt sakarības.

Komatu pirms *un* un *vai* neliek

Ja saista divus vienlīdzīgus **teikuma locekļus**.

*Ceļu satiksmes dalībniekiem **un** citām personām jārīkojas tā, lai neradītu satiksmei bīstamas **vai** satiksmi traucējošas situācijas un nenodarītu zaudējumus.*

*.. apstākļi, kas liecinātu par atbildētāja maldību **vai** prasītāja neatļautu **vai** nepieklājīgu darbību, lietā nav konstatēti.*

Ja saista divus vienlīdzīgus **palīgteikumus**.

Lai radītu lielāku uzticēšanos un [lai] palielinātu iespēju panākt savstarpēju vienošanos, 2018. gada 11. aprīlī puses tikās Krāslavā, kur parakstīja nodomu protokolu.

*Viņš esot izdarījis svešas mantas lielā apmērā prettiesisku iegūšanu un izšķērdēšanu, būdams persona, **kurai** šī manta uzticēta un **kuras** pārziņā tā atradās (piesavināšanās).*

Ja saista vismaz divus vienlīdzīgus **divdabja teicienus**.

*Tiesas izmeklēšanas laikā nav iegūta informācija, ka liecinieki, **piedaloties** speciālajā izmeklēšanas eksperimentā **un** pildot savus dienesta pienākumus, būtu rīkojušies pretēji dienesta interesēm **vai** veikuši neatļautas darbības.*

Ja saiklis saista vismaz divas **salikta teikuma neatkarīgās daļas, kurām ir kopīgs kāds vārds vai palīgteikums**.

*Tiesas sēdē liecinieks Vitauts liecināja **un** prokurors uzturēja apelācijas protestu.*

Komatu pirms **un** un **vai** liek

Ja **un** vai **vai** saistījumā tiek izmantots **atkārtoti**.

*Tiesa secinājusi, ka minētais likums paredz ne tikai līgumisko, bet arī likumisko dzīvokļa īpašnieka atbildību, nosakot dzīvojamās mājas **uzturēšanas un** apsaimniekošanas, **un** komunālo pakalpojumu samaksas pienākumu.*

Ja atdala neatkarīgas teikuma daļas (abās daļās ir teikuma gramatiskais centrs; izsaka relatīvi patstāvīgu domu – sajūtu ziņā var likt starp abām daļām punktu).

*Tiesa **uzsāka** lietas izskatīšanu, **un** lietā notika tiesas sēde, kurā procesa dalībnieki sniedza paskaidrojumus.*

***Noraidījums** tiesnesei **nav** pieteikts, **un** **iebildumi** par lietas iztiesāšanu rakstveida procesā **nav saņemti**.*

Ja starp vienlīdzīgiem teikuma locekļiem ir iekļauts palīgteikums (divdabja teiciens, savrupinājums vai iespraudums), tad pirms **un/vai vajag komatu.**

*.. nav veikts personas lietotā mobilā telefona Nr. 21111111 sarunu atšifrējums, **taču tā ir tikai daļa no veiktajām izmeklēšanas darbībām, kuras nav devušas rezultātus, un** nevienai no šīm darbībām nav augstāka ticamības pakāpe kā citiem pierādījumiem.*

*Pirmās instances tiesa **nav** ņēmusi vērā faktu, ka prasītāja ir patērētāja, **un** šo faktu **nav** vērtējusi.*

2.10. Būtiskākās pieturzīmju lietojuma atšķirības

Apakšnodaļā galvenā uzmanība ir pievērsta nevis visu pieturzīmju apkopojumam un minēto pieturzīmju visām funkcijām, bet gan tiesu nolēmumos novērotām neprecizitātēm pieturzīmju lietojumā. Latviešu valodas gramatikā pieņemts defisi, slīpsvītru, pusiekavu u. c. neuzskatīt

par pieturzīmēm, bet gan par rakstzīmēm¹⁷⁸ (jo tām nav tiešas pieturzīmju funkcijas tekstā), tomēr rokasgrāmatā gan pieturzīmes, gan rakstzīmes tiks sauktas par pieturzīmēm, uzsverot piemēros un skaidrojumos lietojuma funkciju, mazāk terminoloģisku precizitāti.

2.10.1. Domuzīme (–)

Domuzīmi pieraksta ar atstarpēm abās pusēs, tā ir gandrīz tikpat gara kā burts *m*.¹⁷⁹ Domuzīme ir bieži lietota pieturzīme tiesu nolēmumos. Katram autoram, protams, lietojuma biežums atšķiras, tomēr bieži vien, kur varētu likt komatu, tiek likta domuzīme. Iespējams, tas tiek darīts, lai vairāk akcentētu domu vai lai piešķirtu tai lielāku intonatīvu uzsvāru.

Domuzīmei ir dažādas funkcijas.

1) Tā var atdalīt kādu vārdu vai teikuma daļu no pārējā teikuma (atdalītājpieturzīme)¹⁸⁰:

- lai aizstātu kādu vārdu,

Satversme nosaka – [ka] valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda.

- lai aizstātu kādu vārdu, kas teikumā atkārtojas,

Ārpus noliktavas pārbaudīja reizi trijās stundās, bet iekšpusē – [pārbaudīja] reizi divās stundās.

- lai nošķirtu divas teikuma daļas, ja otra paskaidro vai pamato pirmo.

Šajā lietā ir konstatēti citi apstākļi – dzīvojamās telpas īres līgumu parakstījušas abas puses.

2) Tā var izdalīt kādu vārdu vai teikuma daļu no pārējā teikuma. Šajā gadījumā ir obligāti lietot domuzīmju pāri (izdalītājpieturzīme)¹⁸¹:

- lai izdalītu savrupinājumu,

*Starp zemes īpašnieku – **prasītāju** – un ēkas dzīvokļa īpašnieci – **atbildētāju** – ir pastāvējušas zemes likumiskās (piespiedu) nomas tiesiskās attiecības.*

¹⁷⁸ Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007., 321. lpp.

¹⁷⁹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 379. lpp.

¹⁸⁰ turpat, 379. lpp.

¹⁸¹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 383. lpp.

- lai izdalītu iespraudumu.

Minētā saistība – iespējams – kļūst aktuāla pēc tam, kad tiks atrisināts primārais strīds.

- 3) Tā var būt kopā ar komatu, kad gramatiskie nosacījumi prasa abas pieturzīmes.¹⁸² Par šo jau ir runāts [2.3 apakšnodalā](#).

2.10.2. Vienotājdomuzīme (–)

Vienotājdomuzīme, savienotājzīme, vienotājzīme – šo zīmes veidu mēdz ļoti dažādi saukt. Šeit izmantots apzīmējums *vienotājdomuzīme*, pamatojoties uz “Valodniecības pamatterminu skaidrojošo vārdnīcu”.¹⁸³

Vienotājdomuzīme, tāpat kā domuzīme, ir apmēram burta *m* platumā. Taču to pieraksta **bez atstarpēm starp vienojamiem vārdiem vai skaitļiem**.¹⁸⁴

Parasti šīs zīmes funkcijas grāmatās un materiālos, kas aplūko ar latviešu valodu saistītus jautājumus, tiek iekļautas zem domuzīmes. Tomēr ir nepieciešams vienotājdomuzīmi īpaši izcelt, jo diemžēl tiesu nolēmumos tā gandrīz vai netiek izmantota vispār, respektīvi, tās vietā neatbilstoši latviešu literārās valodas normām ir vai nu domuzīme, vai defise.

Vienotājdomuzīmi ērti iegūt, spiežot reizē **ctrl un -**, kas atrodas cipartastatūrā (tastatūras labajā pusē). Šādi tiek iegūta domuzīmes garuma pieturzīme bez atstarpēm.

Vienotājdomuzīmei ir šādas funkcijas.

- 1) Tā saista pretējos polus vai atsevišķus locekļus, lai parādītu izteikto jēdzienu savstarpējo sakarību¹⁸⁵ (tiesu nolēmumos parasti maršrutu pierakstā, ceļu nosaukumos);

*ceļš **Rīga–Sigulda**, autobusā **Rīga–Saldus–Kuldīga***

- 2) prievārda *līdz* nozīmē, ja saistāmie jēdzieni izteikti ar skaitļiem¹⁸⁶;

- norādot lietas lapas (1. sējuma 12.–24. lapa),
- laika intervālā 9.00–18.30,
- gadskaitļu intervālā 1900–2000,
- starp mājas numuru un dzīvokļa numuru (Marcipāna ielā 3–14).

¹⁸² turpat, 382. lpp.

¹⁸³ Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007., 448.–449. lpp.

¹⁸⁴ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 384. lpp.

¹⁸⁵ turpat., 384. lpp.

¹⁸⁶ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 385. lpp.

3) izmanto, lai norādītu **no līdz** – vai nu ar vārdiem, vai tikai ar vienotājdomuzīmi pa vidu.

Par periodu no 01.11.2019 – 30.11.2019.

Par periodu **01.11.2019.–30.11.2019.** // Par periodu **no 01.11.2019. līdz 01.11.2019.**

2.10.3. Defise (-)

Defises funkcijas latviešu valodā ir dažādas, tomēr nav tik plašas kā citās valodās, piemēram, vācu, angļu un krievu.¹⁸⁷ Bieži vien defises nepareizs lietojums ir pārņemts no šīm valodām.

Defise ir apmēram uz pusi īsāka nekā domuzīme un vienotājdomuzīme, apmēram burta *n* platumā. To raksta **bez atstarpēm starp saistītajiem elementiem.**¹⁸⁸

Nedalāmo defisi iegūst, spiežot reizē **shift, ctrl** un - (klaviatūrā starp 0 un =).

Tiesu nolēmumos un dokumentos defisi izmanto:

- 1) dubultuzvārdos,¹⁸⁹
- 2) starp ciparu vai simbolu grupām, lai tās padarītu pārskatāmākas¹⁹⁰:
  - dokumentu numuros (*lietvedības Nr. VV-3254-59, rīkojums Nr. 36-8/65-8*)
  - personas koda pierakstā,
  - pasta indeksā,
  - automašīnas numurzīmē,
- 3) vārdā e-pasts.¹⁹¹

Savukārt defisi **neizmanto** šādos gadījumos.

Profesijās, specialitātēs, kur viens vārds nosauc pamatjēdzienu, otrs – raksturotājēdzienu.¹⁹²

tiesnesis referents, inženieris elektriķis, kasieris pārdevējs

Defisi nelieto dokumentu nosaukumos. Šādos nosaukumos to var aizstāt ar saikli *un* vai vispār rakstīt bez saikļa un defises.¹⁹³

nodošanas un pieņemšanas akts, nodošanas pieņemšanas akts

¹⁸⁷ turpat, 407. lpp.

¹⁸⁸ turpat, 407. lpp.

¹⁸⁹ turpat, 408. lpp.

¹⁹⁰ turpat, 408. lpp.

¹⁹¹ *Kāds ir elektroniskā pasta saīsinājums latviešu valodā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/406>

¹⁹² Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 408. lpp.

¹⁹³ *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata.* Krūmiņa V., Skujiņa V. Rīga: Valsts kanceleja, 2002., 103. lpp.

2.10.4. Kols

Tāpat kā visām iepriekš minētajām pieturzīmēm, arī kolam ir vairākas funkcijas. To liek:

- 1) aiz precizējamā vārda, kuram seko vienlīdzīgu teikuma locekļu uzskaitījums, ja aiz uzskaitījuma teikums neturpinās;

Iesniedza vairākus dokumentus: paskaidrojumus, iesniegumus, sūdzības.

- 2) tiešajā runā un citātā (skat. [2.6. apakšnodaļu](#));

- 3) uzskaitījumā:

- aiz kola raksta ar mazo burtu un katru uzskaitījumu atdala ar vienādu pieturzīmi (komatu vai semikolu),

Prasītājs lūdz tiesu: 1) piedzīt no atbildētāja īres parādu; 2) izbeigt ar atbildētāju noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu; 3) izlikt atbildētāju no dzīvojamās telpas.

- ja katru uzskaitījumu veido salikts teikums vai vairāki teikumi, labāk katru daļu veidot kā patstāvīgu rindkopu un kolu pirms tam nelikt.¹⁹⁴

Prasītājam ir šādi lūgumi.

Piedzīt no atbildētāja īres un komunālo maksājumu parādu .. par periodu ..

Izbeigt ar atbildētāju .. noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu.

Izlikt atbildētāju no dzīvojamās telpas.

Tādēļ nav ieteicams aprakstošajā daļā (dažkārt arī motīvu daļā) teikuma beigās likt *proti:* vai *un proti:*, jo parasti pēc tam katrs uzskaitījums ir apjomīgs, veido savu rindkopu.

Sūdzībā norādīti vairāki apstākļi, un proti:

*Sūdzībā norādīti **vairāki apstākļi.***

*Sūdzībā norādīti **turpmāk minētie apstākļi.***

*Sūdzībā norādīti **šādi apstākļi.***

Ieteikums nav izvairīties no *proti* pirms uzskaitījuma kā tāda (lai gan vienmēr jāvērtē, vai tas ir nepieciešams).

*Iesniedzējs norāda, ka neesot pievienoti iesniegumi, **proti:** 2020. gada 5. janvāra, 22. janvāra, 11. februāra.*

¹⁹⁴ Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2014., 88. lpp.

- 4) lietvedības dokumentos aiz vārda pielikumā.¹⁹⁵

Pielikumā: sprieduma lietā Nr. 98567845 noraksts uz 4 lp.

Pielikumā:

1. *Rēķins Nr. 35-845/441.*
2. *Iesnieguma kopija.*

2.10.5. Pēdiņas

Latviešu literārās valodas normas noteic, ka jālieto apaļās pēdiņas (“ ”/, ”), taču nav viennozīmīgas attieksmes, kur vajadzētu atrasties pirmajām pēdiņām – tās var būt apakšā vai augšā.¹⁹⁶ Galvenais ir konsekvence vienā tekstā, jo dažādas pēdiņas vienā tekstā signalizē par nevīžīgu pārkopēšanu no citiem avotiem un/vai rakstīšanu “pa vīrsu” agrākiem projektiem, jo pēdiņu stils atšķiras arī teksta redaktora (piemēram, *Microsoft Word*) versijās.

- 1) Pēdiņās raksta grāmatu, laikrakstu, uzņēmumu, biedrību, banku u. tml. nosaukumus, arī automašīnu un dažādu ierīču nosaukumus.¹⁹⁷

SIA “Lursoft”, konfektes “Laima”, “Big Bank” AS Latvijas filiāle, “Peugot 5008”

- 2) Pēdiņās liek citētus vārdus un vārdu savienojumus, kuri ir stilistiski iekrāsoti vai kuri nav literārās valodas vārdi.¹⁹⁸

Apsūdzētais liecināja, ka cietušais nosauca viņu par “gnīdu” un necenzēti lamāja krievu valodā.

- 3) Tiešo runu un citātus, lai atdalītu no piebildes¹⁹⁹ (skat. [2.6. apakšnodaļu](#)).

Ja rodas pozīcija teikumā, kurā saskaras divu pēdiņu lietojums, tad ir jāliek divējās pēdiņas. Vairākos avotos tiek pieminēts, ka pēdiņu vietā var lietot slīprakstu.^{200,201} Turklāt ir viedoklis, ka slīpraksts *gandrīz pilnībā pārņem pēdiņu funkcijas*²⁰², vismaz runājot par preses valodu. Tādējādi šobrīd ir sarežģīti noteikt, kuros gadījumos slīpraksts pēdiņu vietā būtu nepareizi lietots, jo šajā jautājumā valoda mainās un pielāgojas valodas lietotājiem.

Galvenais – nelietot vienā tekstā vienādās funkcijās gan pēdiņas, gan slīprakstu.

¹⁹⁵ Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014., 88. lpp.

¹⁹⁶ *Kā rakstīt atverošās pēdiņas – apakšā vai augšā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/475>

¹⁹⁷ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 399. lpp.

¹⁹⁸ turpat, 405. lpp.

¹⁹⁹ Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009., 405. lpp.

²⁰⁰ turpat, 398. lpp.

²⁰¹ *Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata*. Valsts aģentūra “Tulkošanas un terminoloģijas centrs”, 2006., 68. lpp.

²⁰² Strelēvica D. Kursīvs un pēdiņas kā “nestandarta” leksikas iezīmētāji Latvijas presē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 2*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006., 48. lpp.

2.11. Sarežģītie un grūti uztveramie gadījumi

Visbiežāk tiesu nolēmumus sarežģī un apgrūtina uztvert teikumi, kuros ir iekļauts liels informācijas apjoms. Tas noteikti darīts ar labu mērķi – ievietot visu nepieciešamo informāciju un apstākļus, bet dažkārt tos pat pašam autoram atšķetināt vairs nav tik vienkārši, tādēļ teikums vai pat rindkopa paliek tāda, kāda tā tapusi.

Visticamāk, ka lietas dalībnieki un tiesas sastāvs ļoti labi orientējas šādā veidā paustā informācijā. Taču tiesas nolēmumam ir jābūt tik skaidram un nepārprotamam, lai to nevarētu interpretēt dažādi.

*Prasītāja to labi apzinājās **un** iesniedzot pilnvaras Jānim – personai, kura patiesi ir pildījusi nekustamā īpašuma pārvaldnieka pienākumus kopš 2004. gada līdz 2015. gadam - prasītāja nav piešķīrusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu.*

*Prasītāja to labi apzinājās, **un**, iesniedzot pilnvaras Jānim – personai, kura patiesi ir pildījusi nekustamā īpašuma pārvaldnieka pienākumus kopš 2004. gada līdz 2015. gadam, –, nav piešķīrusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu.*

Komats pirms **un** – beidzas neatkarīgā teikuma daļa, pēc **un** – sākas divdabja teiciens, domuzīmēs ir savrupinājums. Komats pirms domuzīmes, jo iekš savrupinājuma beidzas palīgteikums. Vai pārveidot šādi.

Prasītāja to labi apzinājās, un viņa nav piešķīrusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu, jo ir izsniegta pilnvara Jānim, kurš patiesi ir pildījis pārvaldnieka pienākumus kopš 2004. gada līdz 2015. gadam.

Tiesa secina, ka tā kā galvojums, atbilstoši Civillikuma 1692., 1698.pantam, neatsvabina parādnieku no viņa parāda, ka galvnieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem, tad pamatparāds 2 168,36 euro apmērā, līgumiskie procenti par aizdevuma lietošanu 70 euro apmērā, līgumsods 48,21 euro apmērā un likumiskie nokavējuma procenti 103,78 euro apmērā, kopā 2390,35 euro, kā arī prasītājam radušies tiesāšanās izdevumi no atbildētājas Indras piedzenami, ja tos nav iespējams piedzīt no atbildētāja Kriša.

*Atbilstoši Civillikuma 1692., 1698. pantam galvojums neatsvabina parādnieku no viņa parāda un galvnieks atbild **ne vien** par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem. **Tā tad** pamatparāds **2168,36** euro, līgumiskie procenti par aizdevuma lietošanu 70 euro, līgumsods 48,21 euro un likumiskie nokavējuma procenti 103,78 euro, kopā **2390,35** euro, kā arī prasītājam radušies tiesāšanās izdevumi piedzenami no atbildētājas Indras, ja tos nav iespējams piedzīt no atbildētāja Kriša.*

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240. pantu, izlemjot jautājumu par lietiskajiem pierādījumiem, tiesa atzīst, ka lietiskie pierādījumi – pēc ķīmiskās izpētes atlikušie 1,7 g 5F-MDMB-PICA saturošā augu maisījuma, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111111, kas glabājas Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes narkotisko un psihotropo vielu glabāšanas seifā ar ierakstu reģistrācijas žurnālā Nr. 65.-568, kā arī iepakojumi, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111112, kas glabājas Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa lietisko pierādījumu glabātuvē,- ir iznīcināmi pēc sprieduma stāšanās spēkā; savukārt viens disks, kas glabājas pie krimināllietas materiāliem,- ir atstājams glabāšanā pie krimināllietas materiāliem kā elektroniskais dokuments.

*Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240. pantu tiesa atzīst, ka pēc sprieduma stāšanās spēkā ir iznīcināmi lietiskie pierādījumi (pēc ķīmiskās izpētes atlikušie 1,7 g 5F-MDMB-PICA saturošā augu maisījuma, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111111, kas glabājas Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes narkotisko un psihotropo vielu glabāšanas seifā ar ierakstu reģistrācijas žurnālā Nr. 65.-568, kā arī iepakojumi aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111112, kas glabājas Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa lietisko pierādījumu **glabātavā**). **Disks**, kas glabājas pie krimināllietas materiāliem, ir atstājams glabāšanā pie krimināllietas materiāliem kā elektroniskais dokuments.*

2.12. Nedalāmā (saistītā) atstarpe

Latviešu literārās valodas pareizrakstības normām atbilstoši ir izmantot nedalāmo (saistīto) atstarpi^{203,204,205,206} šādos gadījumos.

Garajā datuma pierakstā – **2020. gada 1. maijs**;
 pēc iniciāļa – **E. A. Po**;
 saīsinājumos – **u. c., t. i., u. tml.**;
 starp cipariem piecciparu skaitlī un lielākā – **10 000, 1 000 000**;
 starp skaitli un mērvienību **1 km³**;
 starp skaitli un procentu zīmi – **100 %**;
 starp naudas summu un valūtu – **1 euro**;
 lai vienotu jēdzienu vai apzīmējumu – **1. pants, 1. lpp, Nr. 1**;
 pirms domuzīmes, lai tā paliek saistīta ar vārdu pirms domuzīmes.

Nedalāmo atstarpi var ērti iegūt, vienlaikus spiežot *Shift, Ctrl* un atstarpes taustiņu.

²⁰³ Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata. Valsts aģentūra "Tulkošanas un terminoloģijas centrs", 2006., 69.–70. lpp.

²⁰⁴ Vai datuma un iniciāļu pierakstā ir jālieto saistītā atstarpe? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/481>

²⁰⁵ Kā pareizi rakstīt vārdu un citi saīsinājumu – u.c. vai u. c.? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/714>

²⁰⁶ Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §. Pieejams: http://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)

3. Teksta kultūra

Katrs tiesas dokuments un nolēmums veido iespaidu ne tikai par tiesnesi vai darbinieku, kurš to ir sastādījis, bet arī par tiesu un tiesu sistēmu kopumā. Sabiedrības uzticēšanos vairo kvalitatīvi un saprotami nolēmumi, savukārt nesaprotami nolēmumi to mazina.²⁰⁷ Turklāt visiem ir zināms – ja nevar iebilst pēc būtības, tad kritizē valodas lietojumu.

Par valodu lietišķajos rakstos ir runāts gadu desmitiem, norādot uz klišejiskiem izteicieniem, liekvārdību, pārņemtām izteiksmēm utt. *Visā pasaulē juridiskie raksti tiek uzskatīti par liekvārdīgām, garlaicīgām un sarežģītām pļāpām.*²⁰⁸ Nolēmumos valodai ir jābūt lietišķai, skaidrai, gramatiski pareizai, juridiski korektai, skaidrai un saprotamai, bez liekvārdības un sarežģītām teikumu konstrukcijām.²⁰⁹

Latvijā, lai arī arvien vairāk, tomēr joprojām pārāk maz tiek pievērsta uzmanība juridiskajai valodai visos tās līmeņos – lietišķo rakstu aspektā, juridisko terminu lietojumā, argumentācijā utt. *Viens no tiesību uz taisnīgu tiesu aspektiem ir tiesības uz tādu tiesas nolēmumu, kas ir skaidrs un saprotams gan no valodas, gan satura viedokļa.*²¹⁰

3.1. Iespaisds par tekstu

Nolēmuma teksta kultūra ir pirmais, ko ierauga procesa dalībnieki un sabiedrība, lasot nolēmumu.²¹¹ Ja nolēmums nav atbilstošs latviešu literārās valodas normām un/vai nevīžīgi noformēts, tas ietekmē attieksmi un arī uzticību nolēmuma saturam.

Pirmais iespaisds vienmēr ir teksta vizuāls izkārtojums

Tekstam jābūt:

- izlīdzinātam,
- grafiski strukturētam [ ],
- visu pirmo rindu attālumam rindkopās ir jābūt vienādam,
- vizuāli pārskatāmam,
- ar pārskatāmu ievaddaļu; pavadrakstos – adresātu, adresi, teksta satura atklāstu,
- vienā burtrakstā,
- vienā burtu lielumā,
- bez lieka treknraksta, pasvītrojumiem, slīpinājumiem,
- ar pamatotu lielo burtu lietojumu (bieži nav pamatots lietojums saīsinājumos).

²⁰⁷ Krūmiņa V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>

²⁰⁸ Broka B., Džohansens S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017., 19. lpp.

²⁰⁹ Nolēmumu kvalitāte ir būtisks tiesu varas prestiža kritērijs. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 10.–17. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268125-nolemumu-kvalitate-ir-butisks-tiesu-varas-prestiza-kriterijs/>

²¹⁰ Krūmiņa V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>

²¹¹ turpat, 18. lpp.

Paviršība un neuzmanība

Sākot lasīt tekstu, atklājas dažādas neuzmanības kļūdas un paviršība, kas, protams, nav rupjas kļūdas un parasti neietekmē teksta uztveramību, tomēr rada attieksmi pret tekstu un tā autoru.

Uz teksta kultūru norāda:

- vienādas pēdiņas (lai nerastos šaubas par viena teksta veselumu),
- atbilstošs *svītriņu* izmantojums – nav jaukts domuzīmes (–), vienotājdomuzīmes (–) un defises (-) lietojums,
- atbilstošu pieturzīmju lietojums (skat. [4.5. apakšnodalu](#)),
- nav drukas kļūdu,
- ir konsekvence izteiksmju lietojumā,
- latviešu literārās valodas normām atbilstoši izteiksmes līdzekļi,
- ir viena atstarpe starp vārdiem,
- saprotamas atsauces uz lietu (4. sējuma 8.–23. lapa; lietas 11. lapa, nevis ll.11.).

Teikumu garums

Novērots, ka tendence rakstīt pārspīlēti garus teikumus tiesu nolēmumos samazinās. Tomēr teikumi nolēmumā visbiežāk joprojām ir par garu – **ieteiktais vārdu skaits teikumā ir no 20 vārdiem²¹² līdz 25 vārdiem²¹³**. Protams, ka ne vienmēr tas būs iespējams, bet tas ir vismaz kāds objektīvs rādītājs, kā pārbaudīt teikumu garumu.

Grāmatā “Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana” ir **lakoniski un ļoti atbilstoši ieteikumi**,^{214,215} kā padarīt tekstu saprotamāku un vieglāk uztveramu.

- Rakstiet īsus teikumus. Veidojiet pareizā secībā palīgteikumus.
- Lietojiet signālvārdus pārejās un izvairieties no iespraudumiem.
- Lai izteiktu darbību, lietojiet darbības vārdus, nevis lietvārdus ar *-šanās*.
- Lietojiet juridiskus terminus tikai tad, kad tas nepieciešams.
- Izvairieties no divdomīgiem izteicieniem un jēdzieniem.
- Izvairieties no stila un gramatikas kļūdām (tostarp izvairieties no aprakstošām izteiksmēm (ar darbības vārdiem *veikt, dot, sniegt* u. tml.))
- Pārliecinieties par dokumentu juridisko spēku.

²¹² *Rakstīsim skaidri*. Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Eiropas Komisija, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016., 6. lpp. Pieejams: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75ed71a1>

²¹³ Broka B., Džohansens S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017., 20. lpp.

²¹⁴ turpat, 19. lpp.

²¹⁵ turpat, 29. lpp.

Nevajadzētu katru rindkopu sākt ar vienu un to pašu ievadītārvārdu (signālvārdu), piemēram, ar *saskaņā ar, tāpat* un citiem. Tabulā norādīti piemēri, ar kuriem iespējams variēt atkarībā no situācijas.

Saskaņā ar, saistībā ar, atbilstoši ..

Tādējādi, tādā veidā, tā, tāpēc, tādēļ, tātad ..

Turklāt, tāpat, arī, līdzīgi, tāpat kā ..

Tomēr, taču, turpretī, turpretim, bet, toties, nevis – bet ..

Ievērojot, ņemot vērā, pamatojoties uz, atsaucoties uz ..

3.2. Liekvārdība

Liekvārdība ir raksturīga visiem valodas stiliem. Tā ir savā ziņā vēlme distancēties, padarīt tekstu atsvešinātu, pat padarīt to mazāk konkrētu, jo vieglāk uzrakstīt klišejsko *tiesa nonākusi pie secinājuma*, nevis skaidri formulēt domu – *tiesa secinājusi*.

Tiesnesim nepastāv nekāda veida saprātīgu šaubu par apsūdzētās vainu.

Tiesnesim **nav šaubu** par apsūdzētās vainu.

Lietā nav uzlikts arests mantai, kā arī nav radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar advokāta darba samaksas piedziņu, bet ir radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar veikto medicīnisko pārbaudi narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai 2019. gada 2. oktobrī 120 euro apmērā.

Proti, lietas materiālos atrodas medicīniskās pārbaudes protokols narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes (iespaida) noteikšanai, no kura redzams, ka procesuālo izdevumu apmērs sastāda 120 euro.

Lietā nav uzlikts arests mantai, kā arī nav radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar advokāta darba **samaksu**, bet ir radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar 2019. gada 2. oktobra medicīnisko pārbaudi narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai.

Proti, lietas materiālos **ir minētās medicīniskās pārbaudes protokols**, kurā **redzams** procesuālo izdevumu apmērs – 120 euro.

Atsaucoties uz tiesu praksi, paskaidro, ka gadījumā, ja laulātais nav pierādījis savu līdzdalības veidu un savu ieguldījuma apmēru mantas iegādē, tad attiecīgā prasība ir noraidāma.

Atsaucoties uz tiesu praksi, paskaidro – **ja** laulātais nav pierādījis savu līdzdalības veidu un ieguldījuma apmēru mantas iegādē, tad attiecīgā prasība ir noraidāma.

Tiesu nolēmumos bieži vien gadījumā, ja ir lieks. Ja ir iespēja, tad jāvairās sākt otrs palīgteikums uzreiz aiz iepriekšējā palīgteikuma sākuma. Tādēļ šajā piemērā izmantota domuzīme. Otrs savu ir lieks.

Dažkārt prievārdu izmantojums sarežģī domas uztveri. Tiesu nolēmumos pārāk bieži tiek lietots priedēklis **par**. Lai arī pareizā nozīmē un pozīcijā, tomēr no tā pārdaudzuma vajadzētu vairīties.

Sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka iestādes lēmumam nepiekrīt un pārsūdz to daļā par to, ka sodīta par krustojuma šķērsošanu pie sarkanā (aizliedzošā) gaismas signāla.

Sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka iestādes lēmumam nepiekrīt un pārsūdz to **daļā, kurā** sodīta par krustojuma šķērsošanu pie sarkanā (aizliedzošā) gaismas signāla.

Vajadzētu vairīties no vienas saknes vārdiem vienā teikumā.

No Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtās informācijas redzams, ka ...

No Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtajiem **datiem** redzams, ka ...

Raksturīgā liekvārdība tiesu nolēmumos un dokumentos

<i>darīt zināmu</i>	<i>ziņot // vēstīt // informēt</i>
<i>dot ieteikumus</i>	<i>ieteikt</i>
<i>izdarīt labojumus</i>	<i>labot</i>
<i>nepieciešams pamatot</i>	<i>jāpamato</i>
<i>nonākt pie secinājuma</i>	<i>secināt</i>

Raksturīgā liekvārdība tiesu nolēmumos un dokumentos

<i>sniegt atbildi</i>	<i>atbildēt</i>
<i>veikt maksājumu</i>	<i>samaksāt // maksāt</i>
<i>veikt organizēšanu</i>	<i>organizēt</i>
<i>veikt pārbaudi</i>	<i>pārbaudīt</i>
<i>veikt samaksu</i>	<i>samaksāt</i>
<i>samaksa par veikto darbu juridiskās palīdzības sniegšanā</i>	<i>samaksa par juridisko palīdzību</i>
<i>jānoreagē</i>	<i>jāreaģē</i>
<i>noformulēt</i>	<i>formulēt</i>
<i>pielietot</i>	<i>lietot</i>
<i>visoptimālākais</i>	<i>optimāls</i>
<i>apzinoties faktu, ka</i>	<i>zinot, ka</i>
<i>gadījumā ja</i>	<i>ja</i>
<i>ievērojot faktu, ka</i>	<i>jo</i>
<i>neskatoties uz to, ka</i>	<i>lai gan // kaut gan</i>
<i>ņemot vērā apstākli, ka</i>	<i>tā kā</i>
<i>ar nolūku // nolūkā // īpaši šim nolūkam</i>	<i>lai</i>
<i>parāds ir 100,00 euro apmērā</i>	<i>parāds ir 100 euro</i>
<i>procesa ietvaros</i>	<i>procesā</i>
<i>šī/šā gada laikā</i>	<i>šogad</i>
<i>uz doto brīdi</i>	<i>šobrīd</i>
<i>vajadzības gadījumā</i>	<i>ja nepieciešams</i>

4. Palīgmateriāli

Šajā nodaļā apkopoti dažādi uzskates materiāli, kas noderēs tiesu nolēmumu, lietišķu vēstuļu un citu dokumentu rakstīšanā.

4.1. Saīsinājumi

Šie saīsinājumi ir oficiāli Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas apstiprināti un ieteikti vispārējai lietošanai (2017. gada 13. septembra sēdes protokola Nr. 60 2. §; 2017. gada 8. novembra sēdes protokola Nr. 62 2. §; 2018. gada 12. septembra sēdes protokola Nr. 5 6. §; 2018. gada 14. novembra sēdes protokola Nr. 8 5. §)²¹⁶.

Saīsinājumi publicēti Valsts valodas centra mājaslapā. Tie var tikt aktualizēti (šajā rokasgrāmatā iekļauta 2018. gada 14. novembra sēdē apstiprinātā versija), tāpēc ieteicams ik pa laikam pārbaudīt, vai ir jaunāka versija. Aicinājums izvērtēt situācijas, kurās saīsinājums ir nepieciešams, jo daudzos gadījumos skaidrības un precizitātes labad būtu labāk vārdu nesaīsināt.

4.1.1. Vispārlietojamie saīsinājumi

Tradicionālie saīsinājumi

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.1.	a. god.	augsti godājamais; augsti godājamā
1.2.	a. k.	abonenta kastīte (pirms skaitļa)
1.3.	akad.	akadēmija; akadēmisks
1.4.	apg.	apgāds
1.5.	apm.	apmēram
1.6.	apr.	apriņķis (aiz īpašvārda)
1.7.	apr.	apraksts (arhīva dokumentiem)
1.8.	asoc.	asociētais, asociētā (kopā ar amata nosaukumu); asociācija
1.9.	atb.	atbildīgais; atbildīgā
1.10.	att.	attēls
1.11.	aut. (kol.)	autors; autore; (arī autoru kolektīvs)
1.12.	b.	balle (ballu sistēmā)
1.13.	b.	beigās (gadsimta norādē)

²¹⁶ <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=303>

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.14.	bij.	bijušais; bijusi
1.15.	bulv.	bulvāris
1.16.	°C	Celsija grāds (aiz skaitļa)
1.17.	c	cents (aiz summas cipariem)
1.18.	c.	ciems
1.19.	cet.	ceturksnis
1.20.	ciēn.	ciēnījamais; ciēnījamā (parasti pirms personvārda vai amata nosaukuma)
1.21.	CV	dzīves un darba gājums (latīņu <i>curriculum vitae</i>)
1.22.	d.	daļa
1.23.	d.	diena
1.24.	dep.	departaments
1.25.	diagr.	diagramma
1.26.	dīb.	dībināts; dībināta; dībinājis; dībinājusi
1.27.	d. k.	darba kārtība; dienas kārtība
1.28.	dok.	dokuments
1.29.	dsk.	daudzskaitlis
1.30.	dz.	dzimis; dzimusi (norādot dzīves datus)
1.31.	dz.	dzimte
1.32.	dz. v.	dzīvesvieta
1.33.	eks.	eksemplārs
1.34.	eks.	eksāmens
1.35.	EUR	eiro (aiz summas cipariem)
1.36.	°F	Fārenheita grāds (aiz skaitļa)
1.37.	f.	fonds (arhīvā)
1.38.	g.	gads (aiz skaitļa)
1.39.	gab.	gabals (aiz skaitļa)
1.40.	galv.	galvenais; galvenā
1.41.	god.	godājamais; godājamā (parasti pirms personvārda vai amata nosaukuma)
1.42.	gr.	grupa

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.43.	gs.	gadsimts (aiz kārtas skaitļa)
1.44.	g. t.	gadu tūkstotis
1.45.	ģimn.	ģimnāzija
1.46.	iec.	iecirknis
1.47.	iedz.	iedzīvotājs; iedzīvotāja; iedzīvotāji
1.48.	iesk.	ieskaitot; ieskaitīts (novērtējumā)
1.49.	il.	ilustrācija
1.50.	inst.	institūts
1.51.	inv.	inventārs
1.52.	īst. v.	īstajā vārdā
1.53.	izd.	izdots; izdota; izdevējs; izdevums
1.54.	izdevn.	izdevniecība
1.55.	izp.	izpildītājs; izpildītāja
1.56.	jaun.	jaunākais; jaunākā
1.57.	jun.	juniors; juniore
1.58.	kr.	kreisais (pretstatā labajam)
1.59.	krāj.	krājums
1.60.	kp.	kredītpunkts
1.61.	l.	lieta
1.62.	L.	Lielais; Lielā
1.63.	laid.	laidiens
1.64.	lb.	labais (pretstatā kreisajam)
1.65.	lauk.	laukums (aiz īpašvārda)
1.66.	lic.	licejs
1.67.	lic.	licence; licencēts; licencēta
1.68.	līn.	līnija (adresē)
1.69.	loc.	loceklis; locekle
1.70.	lp.	lapa
1.71.	lpp.	lappuse

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.72.	ļ. cien.	ļoti cienījamais; ļoti cienījamā (parasti kopā ar personvārdu vai amata nosaukumu)
1.73.	M.	Mazais; Mazā
1.74.	m. ē.	mūsu ēras (datējumā)
1.75.	mēn.	mēnesis
1.76.	milj.	miljons (aiz skaitļa)
1.77.	mljrd.	miljards (aiz skaitļa)
1.78.	NB	piezīme, norādījums tajā grāmatas, dokumenta u. c. vietā, uz kuru vēršama sevišķa uzmanība (latīņu <i>nota bene!</i>)
1.79.	ned.	nedēļa (aiz skaitļa)
1.80.	neiesk.	neieskaitot; neieskaitīts (novērtējumā)
1.81.	nod.	nodaļa
1.82.	not.	noteikumi
1.83.	nov.	novads (aiz īpašvārda)
1.84.	Nr.	numurs (pirms skaitļa)
1.85.	nr.	numurs (aiz skaitļa)
1.86.	oriģ.	oriģināls
1.87.	p.	punkts; pants (aiz kārtas skaitļa)
1.88.	p/a	pašvaldības aģentūra
1.89.	pag.	pagasts (aiz īpašvārda)
1.90.	pag.	pagājušais; pagājusī
1.91.	pārb.	pārbaudījis; pārbaudījusi; pārbaudījums; pārbaude
1.92.	pat.	patents; patentēts; patentēta
1.93.	pers. k., arī p. k.	personas kods (pirms koda)
1.94.	p. i.	pienākumu izpildītājs (izpildītāja)
1.95.	piel.	pielikums
1.96.	piem.	piemēram
1.97.	piez.	piezīme
1.98.	PII	pirmsskolas izglītības iestāde
1.99.	pils.	pilsēta

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.100.	p. k.	pasta kastīte (kopā ar skaitli)
1.101.	p. k.	pēc kārtas (tabulā aiz Nr.)
1.102.	plkst.	pulksten (pirms laika norādes)
1.103.	p.m.ē.	pirms mūsu ēras (datējumā)
1.104.	p. n.	pasta nodaļa
1.105.	priekšp.	priekšpilsēta
1.106.	prof.	profesors; profesore
1.107.	progr.	programma
1.108.	proj.	projekts
1.109.	prot.	protokols
1.110.	P. S.	piebilde aiz paraksta (latīņu post scriptum)
1.111.	psk.	pamatskola (aiz kārtas skaitļa vai īpašvārda)
1.112.	raj.	rajons
1.113.	red.	rediģējis; rediģējusi; redakcija; rediģēts; redaktors; redaktore
1.114.	resp.	respektīvi
1.115.	sāk.	sākums; sākumā (gadsimta norādē)
1.116.	sal.	salīdzināt
1.117.	sast.	sastādītājs; sastādītāja; sastādījis; sastādījusi
1.118.	sēj.	sējums (aiz kārtas skaitļa)
1.119.	sen.	seniors; seniore
1.120.	sert.	sertifikāts; sertificēts; sertificēta
1.121.	skat., arī sk.	skatīt
1.122.	spec.	speciāls
1.123.	spied.	spiedogs
1.124.	š. g.	šā gada; šī gada
1.125.	šķ.	šķira
1.126.	tab.	tabula
1.127.	tag.	tagadējais; tagadējā
1.128.	TC	tirdzniecības centrs
1.129.	t. i.	tas ir

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.130.	t. p.	tas pats; tā pati; tāds pats; tāda pati
1.131.	t. s.	tā saucamais; tā saucamā; tā sauktais; tā sauktā
1.132.	t. sk.	tai skaitā; to skaitā
1.133.	tūkst.	tūkstotis (aiz skaitļa)
1.134.	tulk.	tulkojis; tulkojusi; tulkotājs; tulkotāja
1.135.	u. c.	un citi
1.136.	univ.	universitāte
1.137.	u. t. jpr.	un tā joprojām
1.138.	u. tml.	un tamlīdzīgi
1.139.	utt.	un tā tālāk
1.140.	uzņ.	uzņēmums
1.141.	vad.	vadītājs; vadītāja; vadošais; vadošā
1.142.	val.	valoda
1.143.	var.	variants
1.144.	vec.	vecākais; vecākā
1.145.	vid.	vidējais; vidējā
1.146.	vietn.	vietnieks; vietniece
1.147.	visp.	vispārīgs; vispārējs
1.148.	vsk.	vienskaitlis
1.149.	vsk.	vidusskola (aiz kārtas skaitļa vai īpašvārda)
1.150.	v. tml.	vai tamlīdzīgi
1.151.	zīm.	zīmējums
1.152.	zīm.	zīmogs
1.153.	zin.	zinātnisks; zinātniska
1.154.	z. v.	zīmoga vieta
1.155.	zv.	zvērīnāts; zvērīnāta
1.156.	%	procents
1.157.	‰	promile

4.1.2. Biežāk lietotie mērvienību apzīmējumi un to saīsinājumi

Nr. p. k.	Starptautiskais apzīmējums	Latviskais apzīmējums	Apzīmējuma skaidrojums
2.1.	h	st.	stunda
2.2.	min	min.	minūte
2.3.	s	sek.	sekunde
2.4.	ha	ha	hektārs
2.5.	km	km	kilometrs
2.6.	m	m	metrs
2.7.	cm	cm	centimetrs
2.8.	mm	mm	milimetrs
2.9.	t	t	tonna
2.10.	kg	kg	kilograms
2.11.	g	g	grams
2.12.	mg	mg	miligrams
2.13.	l	l	litrs (Ja, lietojot saīsinājumu l, iespējami pārpratumi, pieļaujams lietot saīsinājumu L.)
2.14.	ml	ml	mililitrs
2.15.	hp	ZS	zirgspēks
2.16.	m/s	m/s	metri sekundē
2.17.	km/h	km/st.	kilometri stundā
2.18.	m²	m²	kvadrātmets
2.19.	cm²	cm²	kvadrātcimetrs
2.20.	m³	m³	kubikmets

4.2. Darbības vārdu izteiksmes un laiki

IZTEIKSME	DARĀMĀS KĀRTAS LAIKI		CIEŠAMĀS KĀRTAS LAIKI
Īstenības izteiksme	VT <i>lemju</i> VP <i>lēmu</i> VN <i>lemšu</i> ST <i>esmu lēmis</i> SP <i>biju lēmis</i> SN <i>būšu lēmis</i>		VT <i>tiek lemts</i> VP <i>tika lemts</i> VN <i>tiks lemts</i> ST <i>esmu lēmis</i> SP <i>biju lēmis</i> SN <i>būšu lēmis</i>
Vajadzības izteiksme (<i>jā-</i>)	VT <i>man [ir] jālemj</i> VP <i>man bija jālemj</i> VN <i>man būs jālemj</i> ST <i>man ir bijis jālemj</i> SP <i>man bija bijis jālemj*</i> SN <i>man būs bijis jālemj*</i>		
Pavēles izteiksme	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	
	1. pers. – 2. pers. <i>lem!</i> 3. pers. <i>lai lemj!</i>	1. pers. <i>lemsim!</i> 2. pers. <i>lemiet!</i> 3. pers. <i>lai lemj!</i>	
Atstāstījuma izteiksme (<i>-ot, -oties</i>)	VT <i>lemjot</i> VP – VN <i>lemšot</i> ST <i>esot lēmis</i> SP – SN <i>būšot lēmis</i>		VT <i>tiekot lemts</i> VP – VN <i>tikšot lemts</i> ST <i>esot lemts</i> SP – SN <i>būšot lemts</i>
Vēlējuma izteiksme (<i>-tu, -tos</i>)	VT <i>lemtu</i> ST <i>būtu lēmis</i>		VT <i>tiktu lemts</i> ST <i>būtu lemts</i>

VT – vienkāršā tagadne   ST – saliktā tagadne

VP – vienkāršā pagātne   SP – saliktā pagātne

VN – vienkāršā nākotne   SN – saliktā nākotne

* – šādus darbības vārda laikus latviešu valodā lieto reti

4.3. Divdabju locīšana

Darāmās kārtas pagātnes divdabīs -IS, -USI				
Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>iesniedz-is</i>	<i>iesnieguš-i</i>	<i>iesniegus-i</i>	<i>iesnieguš-as</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>iesnieguš-a</i>	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-as</i>	<i>iesnieguš-u</i>
Datīvs (kam?)	<i>iesnieguš-am</i>	<i>iesnieguš-iem</i>	<i>iesnieguš-ai</i>	<i>iesnieguš-ām</i>
Akuzatīvs ((ar) ko?)	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-us</i>	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-as</i>
Lokatīvs (kur?)	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-os</i>	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-ās</i>

Noteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>iesnieguš-ais</i>	<i>iesnieguš-ie</i>	<i>iesniegus-ī; iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-ās</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-ās</i>	<i>iesnieguš-o</i>
Datīvs (kam?)	<i>iesnieguš-ajam</i>	<i>iesnieguš-ajiem</i>	<i>iesnieguš-ajai</i>	<i>iesnieguš-ajām</i>
Akuzatīvs ((ar) ko?)	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-os</i>	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-ās</i>
Lokatīvs (kur?)	<i>iesnieguš-ajā</i>	<i>iesnieguš-ajos</i>	<i>iesnieguš-ajā</i>	<i>iesnieguš-ajās</i>

Darāmās kārtas tagadnes divdabīs -IS, -USI (no atgriezeniskajiem darbības vārdiem ar <i>-ties</i>)				
Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>stāj-ies</i>	<i>stājuš-ies</i>	<i>stājus-ies</i>	<i>stājuš-ās</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>stājuš-ās</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-ās</i>	<i>stājuš-os</i>
Datīvs (kam?)	-	-	-	-
Akuzatīvs ((ar) ko?)	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-ās</i>
Lokatīvs (kur?)	-	-	-	-

**Darāmās kārtas tagadnes divdabīs
-OŠS, -OŠA**

Nenoteiktā galotne

	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>esoš-s</i>	<i>es-oši</i>	<i>esoš-a</i>	<i>esoš-as</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>esoš-a</i>	<i>es-ošu</i>	<i>esoš-as</i>	<i>esoš-u</i>
Datīvs (kam?)	<i>esoš-am</i>	<i>es-ošiem</i>	<i>esoš-ai</i>	<i>esoš-ām</i>
Akuzatīvs ((ar ko?)	<i>esoš-u</i>	<i>es-ošus</i>	<i>esoš-u</i>	<i>esoš-as</i>
Lokatīvs (kur?)	<i>esoš-ā</i>	<i>es-ošos</i>	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-ās</i>

Noteiktā galotne

	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>esoš-ais</i>	<i>esoš-ie</i>	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-ās</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-ās</i>	<i>esoš-o</i>
Datīvs (kam?)	<i>esoš-ajam</i>	<i>esoš-ajiem</i>	<i>esoš-ajai</i>	<i>esoš-ajām</i>
Akuzatīvs ((ar ko?)	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-os</i>	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-ās</i>
Lokatīvs (kur?)	<i>esoš-ajā</i>	<i>esoš-ajos</i>	<i>esoš-ajā</i>	<i>esoš-ajās</i>

**Darāmās kārtas tagadnes divdabīs -OŠS, -OŠA
(no atgriezeniskajiem darbības vārdiem ar *-ties*)**

Nenoteiktā galotne

	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	-	<i>atroduš-ies</i>	-	<i>atroduš-ās</i>
Ģenitīvs (kā?)	-	<i>atroduš-os</i>	<i>atroduš-ās</i>	<i>atroduš-os</i>
Datīvs (kam?)	-	-	-	-
Akuzatīvs ((ar ko?)	<i>atroduš-os</i>	<i>atroduš-os</i>	<i>atroduš-os</i>	<i>atroduš-ās</i>
Lokatīvs (kur?)	-	-	-	-

4.4. Personvārdu locīšana

	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte
kas?	<i>Lauma Kalna</i>	<i>Kurts Kalns</i>	<i>Kate Koce</i>	<i>Pēteris Kocis</i>
kā?	<i>Laumas Kalnas</i>	<i>Kurta Kalna</i>	<i>Kates Koces</i>	<i>Pētera Koča</i>
kam?	<i>Laumai Kalnai</i>	<i>Kurtam Kalnam</i>	<i>Katei Kocei</i>	<i>Pēterim Kocim</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Laumu Kalnu</i>	<i>Kurtu Kalnu</i>	<i>Kati Koci</i>	<i>Pēteri Koci</i>
kas?	<i>Venta Kalniņa</i>	<i>Alberts Kalniņš</i>	<i>Lote Mākonīte</i>	<i>Varis Mākonītis</i>
kā?	<i>Ventas Kalniņas</i>	<i>Alberta Kalniņa</i>	<i>Lotes Mākonītes</i>	<i>Vara Mākonīša</i>
kam?	<i>Ventai Kalniņai</i>	<i>Albertam Kalniņam</i>	<i>Lotei Mākonītei</i>	<i>Varim Mākonītim</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Ventu Kalniņu</i>	<i>Albertu Kalniņu</i>	<i>Loti Mākonīti</i>	<i>Vari Mākonīti</i>
kas?	<i>Genovaite Dzelzs</i>	<i>Salvis Dzelzs</i>	<i>Gīna Medus</i>	<i>Raims Medus</i>
kā?	<i>Genovaites Dzelzs</i>	<i>Salvja Dzelzs</i>	<i>Gīnas Medus</i>	<i>Raima Medus</i>
kam?	<i>Genovaitēi Dzelzij</i>	<i>Salvim Dzelzīm</i>	<i>Gīnai Medui</i>	<i>Raimam Medum</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Genovaiti Dzelzi</i>	<i>Salvi Dzelzi</i>	<i>Gīnu Medu</i>	<i>Raimu Medu</i>
kas?	<i>Embera Apse</i>	<i>Karls Apse</i>	<i>Bete Lauva</i>	<i>Ingus Lauva</i>
kā?	<i>Emberas Apses</i>	<i>Karla Apses</i>	<i>Betes Lauvas</i>	<i>Ingus Lauvas</i>
kam?	<i>Emberai Apsei</i>	<i>Karlam Apsem</i>	<i>Betei Lauvai</i>	<i>Ingum Lauvam</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Emberu Apsi</i>	<i>Karlu Apsi</i>	<i>Beti Lauvu</i>	<i>Ingu Lauvu</i>
kas?	<i>Riete Luredaua</i>	<i>Sarmis Luredaua</i>	<i>Mija Blaua</i>	<i>Lūks Blaus</i>
kā?	<i>Rietes Luredauas</i>	<i>Sarmja Luredaua</i>	<i>Mijas Blauas</i>	<i>Lūka Blaua</i>
kam?	<i>Rietei Luredauai</i>	<i>Sarmim Luredauam</i>	<i>Mijai Blauai</i>	<i>Lūkam Blauam</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Rieti Luredauu</i>	<i>Sarmi Luredauu</i>	<i>Miju Blauu</i>	<i>Lūku Blauu</i>
kas?	<i>Lukne Pelēkā</i>	<i>Visete Pelēkais</i>	<i>Linde Pelēka</i>	<i>Harijs Pelēks</i>
kā?	<i>Luknes Pelēkāš</i>	<i>Visetes Pelēkā</i>	<i>Lindes Pelēkas</i>	<i>Harija Pelēka</i>
kam?	<i>Luknei Pelēkajai</i>	<i>Visetem Pelēkajam</i>	<i>Lindei Pelēkai</i>	<i>Harijam Pelēkam</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Lukni Pelēko</i>	<i>Viseti Pelēko</i>	<i>Lindi Pelēku</i>	<i>Hariju Pelēku</i>

	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte
kas?	<i>Adola Kokadare</i>	<i>Elviss Kokadaris</i>	<i>Aiga Ošazara</i>	<i>Unnis Ošazars</i>
kā?	<i>Adolas Kokadares</i>	<i>Elvisa Kokadara</i>	<i>Aigas Ošazaras</i>	<i>Uņņa Ošazara</i>
kam?	<i>Adolai Kokadarei</i>	<i>Elvisam Kokadarim</i>	<i>Aigai Ošazarai</i>	<i>Unnim Ošazaram</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Adolu Kokadari</i>	<i>Elvisu Kokadari</i>	<i>Aigu Ošazaru</i>	<i>Unni Ošazaru</i>
kas?	<i>Paule Zirna-Zute</i>	<i>Kajus Zirns-Zutis</i>	<i>Ita Burksa-Lito</i>	<i>Īvs Burkss-Lito</i>
kā?	<i>Paules Zirnas-Zutes</i>	<i>Kajus Zirna-Zuša</i>	<i>Itas Burksas-Lito</i>	<i>Īva Burksa-Lito</i>
kam?	<i>Paulei Zirnai-Zutei</i>	<i>Kajum Zirnam-Zutim</i>	<i>Itai Burksai-Lito</i>	<i>Īvam Burksam-Lito</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Pauli Zirnu-Zuti</i>	<i>Kaju Zirnu-Zuti</i>	<i>Itu Burksu-Lito</i>	<i>Īvu Burksu-Lito</i>
kas?	<i>Megi Alumē</i>	<i>Juku Alumē</i>	<i>Serei Kaldro</i>	<i>Tomā Kaldro</i>
kā?	<i>Megi Alumē</i>	<i>Juku Alumē</i>	<i>Serei Kaldro</i>	<i>Tomā Kaldro</i>
kam?	<i>Megi Alumē</i>	<i>Juku Alumē</i>	<i>Serei Kaldro</i>	<i>Tomā Kaldro</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Megi Alumē</i>	<i>Juku Alumē</i>	<i>Serei Kaldro</i>	<i>Tomā Kaldro</i>
kas?	<i>Ofika Papazjana</i>	<i>Ēlija Papazjans</i>	<i>Išilaja Ereza</i>	<i>Urhans Erezs</i>
kā?	<i>Ofikas Papazjanas</i>	<i>Ēlijas Papazjana</i>	<i>Išilajas Erezas</i>	<i>Urhana Ereza</i>
kam?	<i>Ofikai Papazjanai</i>	<i>Ēlijam Papazjanam</i>	<i>Išilajai Erezai</i>	<i>Urhanam Erezam</i>
ko? / (ar) ko?	<i>Ofiku Papazjanu</i>	<i>Ēliju Papazjanu</i>	<i>Išilaju Erezu</i>	<i>Urhanu Erezu</i>
	Sieviešu dzimte		Vīriešu dzimte	
kas?	<i>Kristīna Anne Varkus de Vanica</i>		<i>Pjērs Džonss Varkus de Vanics</i>	
kā?	<i>Kristīnas Annes Varkus de Vanicas</i>		<i>Pjēra Džonsa Varkus de Vanica</i>	
kam?	<i>Kristīnai Annei Varkui de Vanicai</i>		<i>Pjēram Džonsam Varkum de Vanicam</i>	
ko? / (ar) ko?	<i>Kristīnu Anni Varku de Vanicu</i>		<i>Pjēru Džonsu Varku de Vanicu</i>	

4.5. Kopsavilkums par pieturzīmju atšķirību tiesu nolēmumos

PUNKTS	SLĪPSVĪTRA
<p>Pulksteņa laikā plkst. 10.00 Datuma pierakstā arī aiz gada 01.01.2020.</p>	<p>Daļskaitļos $\frac{1}{3}$ Vairāku jēdzienu apzīmējumos km/h Laika jēdzienos, aptver blakus esošus gadus 2019./2020.</p>
KOMATS	
<p>Decimālskaitļu atdalīšanai 13,5 metri Arī naudas vienībās 381,94 euro</p>	<p>Adresēs Priežu iela 13/15 Savstarpēji aizstājamos jēdzienos un/vai</p>
PĒDIŅAS	KOLS
<p>Māju nosaukumos “Cerīņi” Uzņēmumu nosaukumos SIA “Zaķis” Banku nosaukumos AS “Swedbank” Automašīnu marku nosaukumos “VW ID.3” Ierīču nosaukumos triecienurbjmašīna “Bosch GSB780”</p>	<p>Laikā tehniskas zīmes funkcijā 23:23:59 Dalīšanā 25 : 4 = 6,25 Biogrāfiskajās norādēs Rīga: TNA, 2019.</p>
DEFISE	VIENOTĀJDOMUZĪME
<p>Dubultuzvārdos Vaira Viķe-Freiberga Dokumentu numuros Nr. 4-9/23-51.3-S Lietu numuros Nr. SKK-49/2020 Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra spriedums lietā Nr. 2012-06-01 Personas kodā 311331-25285 Pasta indeksā LV-1000 Ēkas korpusa norādē Zivtiņu iela 64 k-1 Automašīnu numurzīmēs AA-0010</p>	<p>Atsaucē uz lietas lapām 2. sējuma 1.–3. lp. Atsaucē uz citu avotu lappusēm 37.–39. lpp. Laika intervālā plkst. 8.30–17.00 Gadskaitļu intervālā 1990–2000 Adresē starp mājas un dzīvokļa numuru Kaktusu iela 47–33 Maršrutā Ogre–Rīga–Tukums <i>No-līdz</i> nozīmē 10–15 euro</p>

Izmantotās literatūras saraksts

Literatūra

1. Apsalons E. *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
2. Blinkena A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009.
3. Broka B., Džohansens S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.
4. Freimane I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Arī pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>
5. Guļevska D., Miķelsone A., Porīte T. *Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata*. Rīga: Avots, 2002.
6. Horiguči D. (*Horiguchi D.*). “Vārda darināšanas brīvība” un internacionālo verbu prefiksācija. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 9*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012., 110.–122. lpp.
7. Kalnača A. Saliktās tagadnes lietojums mūsdienu latviešu valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 3*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008., 61.–68. lpp
8. Koluža R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007.
9. Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003.
10. Krūmiņa V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18.–19. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>
11. Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002.
12. *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015.
13. Nolēmumu kvalitāte ir būtisks tiesu varas prestiža kritērijs. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 10.–17. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268125-nolemumu-kvalitate-ir-butisks-tiesu-varas-prestiza-kriterijs/>
14. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Krūmiņa V., Skujiņa V. Rīga: Valsts kanceleja, 2002.
15. Paegle Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003.
16. Putniņa I., Liepa D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2005, 81.–86. lpp.
17. Rubīna A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
18. Ruža V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 5*. Rīga: SIA “Arona Baltic”, 2010., 58.–64. lpp.
19. Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.

20. Strautiņa V., Šulce Dz. *Latviešu literārās valodas fonētika, ortoēpija un ortogrāfija*. Liepāja, 2004.
21. Strelēvica D. Kursīvs un pēdiņas kā “nestandarta” leksikas iezīmētāji Latvijas presē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 2*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006., 47.–58. lpp.
22. Ščučka A. Standartizētu konstrukciju lietojums dažādos funkcionālajos stilos. *Valoda: nozīme un forma. Plašsaziņas līdzekļu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009., 116.–124. lpp.
23. *Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata*. Valsts aģentūra “Tulkošanas un terminoloģijas centrs”, 2006.
24. Torgāns K. *Jurisprudence. Tiesu darbs. Likumu pilnveidošana. Raksti 2010–2020*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020.
25. *Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.

Normatīvie akti

26. Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr. 74. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>
27. Valsts valodas likums. Latvijas Vēstnesis, 21.12.1999., Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=14740>
28. Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”. Latvijas Vēstnesis, 05.03.2004., 36. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>
29. Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumu Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma” 2. pielikums. Latvijas Vēstnesis, 30.04.2010., 69. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/209083-noteikumi-par-kartibu-kada-adresata-un-sutitaja-adrese-noradama-uz-pasta-sutijuma>
30. Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr. 134 “Personu apliecināšanu dokumentu noteikumi”. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2012., 35. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=244720>; 1. pielikums pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/244720#piel1>

Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmumi

31. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2005. gada 15. februāra lēmums Nr. 45 “Par terminu mājaslapa un datubāze formas maiņu”. Latvijas Vēstnesis, 18.08.2005., Nr. 130. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/114590-par-terminu-majaslapa-un-datubaze-formas-mainu>
32. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2003. gada 21. maija lēmums Nr. 21 “Par terminiem *esamība* un *esība*”. Latvijas Vēstnesis, 22.05.2003., Nr. 76. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=75121>

Interneta resursi

33. Baldunčiks J. *Citvalodu īpašvārdu atveide latviešu valodā (vēsturisks pārskats)*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/article.aspx?id=personvardi>

34. *Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijas*. Tieslietu ministrijas pastāvīga darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>
35. *Ekspertu komisijas 2014. gada 12. marta lēmums*. Valsts valodas centrs. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=195>
36. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-000500.htm>
37. *Kā pareizi: papildu rokam papildus bedri vai papildus rokam papildu bedri?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/742>
38. *Kā pareizi rakstīt vārdu un citi saīsinājumu – u.c. vai u. c.?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/714>
39. *Kā turpmāk pareizi norādīt valūtu kodus?* Valsts valodas centrs, 21.02.2014. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=153>
40. *Kad ar komatiem atdala vārdu savukārt?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/673>
41. *Kāds ir elektroniskā pasta saīsinājums latviešu valodā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/406>
42. *Kustams*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1100&q=kustams&title=kustams/0&g=5>
43. *Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §*. Pieejams: http://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)
44. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv>
45. *Lietvārdi*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=1136668&r=36&lid=1136668&q=&h=0>
46. *Mājaslapa pret tīmekļvietne*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 27.12.2018. Pieejams: <https://skrivanek.lv/majaslapa-pret-timeklvietne/>
47. *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. LU Latviešu valodas institūts. Pieejams: www.tezaurs.lv/mlvv
48. *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>
49. *Papildu pret papildus*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 27.10.2017. Pieejams: <https://skrivanek.lv/papildu-pret-papildus/>
50. *Platace L. Kā pareizi raksta un atveido personvārdus*. LV portāls, 16.10.2013. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/258441-ka-pareizi-raksta-un-atveido-personvardus-2013>
51. *Rakstīsim skaidri*. Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Eiropas Komisija, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016. Pieejams: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75ed71a1>
52. *Skaitļa vārdi*. LU MII AiLab: valodas resursi. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/morfol/skaitlav.htm>
53. *Sūtu apsveikumu saviem draugiem. Viņus sauc Anna Mazā un Jānis Sausais, viņu adrese – Zaļā iela 1. Ko rakstīt uz aplokšnes?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/730>
54. *Tēzauris*. Pieejams: www.tezaurs.lv
55. *Vai datuma un iniciāļu pierakstā ir jālieto saistītā atstarpe?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/481>

56. *Vai liek komatu, ja divdabja teiciens seko ievadītājvārdiem t. sk. (piemēram, t. sk., izmantojot internetu)?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/685>
57. *Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijas.* Valsts kanceleja, 2017., 8. lpp. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/vestulu_vadlinijas_2017.pdf

Nepublicētie materiāli

58. Kalniņa G. *Pareiza un moderna rakstu valoda – korektora padomi.* LU *Open Minded.* 4. lekcija. 2016.
59. Liepa D. *Lietišķu vēstuļu rakstīšana.* Personāla apmācību centrs “Agenda”. Seminārs 15.03.2019.